

የሸፋን ገጽ

**የአፍሪካ አህጉራዊ ነፃ የንግድ ቀጣና
መመስረቻ ስምምነት**

ምስጋና

ይህ የአፍሪካ አህጉራዊ የነጻ ንግድ ቀጣና መመስረቻ ስምምነት ወደ አማርኛ እንዲተረጎምና እንዲታተም የፋይናንስ ድጋፍ ላደረገው ለተባበሩት መንግስታት የአፍሪካ ኢኮኖሚክ ኮሚሽን ላቅ ያለ ምስጋና ለማቅረብ እንወዳለን። አስቸጋሪውን የትርጉም ስራ በብቃት፣ በጥራትና በሀላፊነት ስሜት ለተወጡት ለዶ/ር ፍቅረማርቆስ መርሶ እንዲሁም የስራውን አስፈላጊነት ከመወጠን አንስቶ ሙሉ ሀላፊነቱን በመውሰድ ወደተግባር እንዲለወጥ ከማድረግ ባሻገር ዝርዝር አስተያየቶችንና እርምጃዎችን በመስጠት ለስኬታማነቱ ጉልህ አስተዋጽኦ ላበረከቱት አቶ ልሳነወርቅ ጎርፉ እና ዶ/ር ጥላሁን እስማኤል ከፍ ያለ ምስጋና እናቀርባለን። በተጨማሪም የትርጉም ስራው የመጨረሻ ረቂቅን በመመልከት ገንቢ አስተያየት ለሰጡትና ስራው ለህትመት እንዲበቃ ያለሳለሰ ድጋፍ ያደረጉልንን ዶ/ር መላኩ ደስታን ከልብ እናመሰግናለን። በመጨረሻም ጠቃሚ አስተያየቶችን ለሰጡን እና በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ በስራው ሂደት ለተሳተፉ በሙሉ ከፍ ያለ ምስጋና ለማቅረብ እንወዳለን ።

የንግድና ኢንዱስትሪ ሚኒስቴር

በተባበሩት መንግስታት ድርጅት የአፍሪካ ኢኮኖሚክ ኮሚሽን ዋና ፀሀፊ መልእክት

የአፍሪካ አህጉራዊ ነፃ ንግድ ቀጣናን የሚመሰርተው ስምምነት ዋና ሰነድ የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ መንግስት የስራ ቋንቋ ወደሆነው የአማርኛ ቋንቋ በተሳካ ሁኔታ ተተርጉሞ በማየቴ ከፍተኛ ደስታ ይሰማኛል።

በዚያች ታሪካዊ ቀን እ.ኤ.አ በማርች 21 ቀን 2018 ዓ.ም. ኢትዮጵያ የአፍሪካ አህጉራዊ ነፃ ንግድ ቀጣና ስምምነትን ኪጋሊ ላይ ስትፈርም በርግጥም ኢትዮጵያ በአህጉሪቱ የኢኮኖሚ ጉዳዮች ላይ የሚገባትን የመሪነት ቦታ ለመቀበል በመወሰኗ ሁላችንም አድናቆታችንን ችረናል። ከዚህ ታሪካዊ እለት አንድ አመት በፊት እ.ኤ.አ ማርች 21 ቀን 2019 ዓ.ም. የኢትዮጵያ ፓርላማ፤ የህዝብ ተወካዮች ምክር ቤት፤ የአፍሪካ አህጉራዊ ነፃ ንግድ ቀጣና ስምምነትን በማፅደቅ በረዥሙ የኢትዮጵያ ታሪክ ዉስጥ ትልቅ አሻራ አኑሯል።

የተባበሩት መንግስታት የአፍሪካ ኢኮኖሚክ ኮሚሽን የመንግስት ዉሳኔ አሰጣጥ ስርአት በመረጃ የተደገፈ እንዲሆን በሚችለው ሁሉ የቴክኒክ እገዛ በማድረግ ሁልጊዜ ከኢትዮጵያ መንግስት ጎን ቆሞ ቆይቷል። ከአብዛኛው የአፍሪካ ሀገራት በተለየ መልኩ ኢትዮጵያ የአለም ንግድ ድርጅት አባል ካለመሆኗም በላይ በአካባቢያዊ የኢኮኖሚ ማህረሰቦች በተወሰዱት ንግድን ነፃ የማድረግ እንቅስቃሴዎች ሙሉ ተሳታፊ ሳትሆን ቆይታለች። ይህንንም እውነታ በመገንዘብ የተባበሩት መንግስታት የአፍሪካ ኢኮኖሚክ ኮሚሽን ኢትዮጵያ በዚህ ረገድ ዉጤታማ እንድትሆን የሚያስችላትን አስፈላጊውን ቴክኒካዊ ድጋፍ እንድታገኝ ለማድረግ ቁርጠኛ ነው።

ለዚህም ነው የተባበሩት መንግስታት የአፍሪካ ኢኮኖሚክ ኮሚሽን ከስምምነቱ መፅደቅ በፊትም ከመንግስት ጋር አብሮ መስራቱንና መደገፉን የቀጠለው። ከዚህም አንፃር የዚህን ታሪካዊ ስምምነት የአማርኛ ቅጅ በዛሬው እለት ታትሞ በማየቴ ደስተኛ ነኝ። ስምምነቱ ከተፈረመበት ያለፈው አመት ጀምሮ በተደጋጋሚ እንደገለፀኩት ስምምነቱ በሁሉም ሀገራት መፅደቅና ስራ ላይ መዋል አህጉሩ ወደ አንድ ዉህድ ገበያ ምስረታ ለሚያደርገው ጉዞ ትልቅ እርምጃ ቢሆንም ስምምነቱ ወደ ስራ መግባቱ ብቻውን በቂ አይደለም። ስምምነቱ የያዘውን ትልቅ እድል ሊያሳካ የሚችለው የስምምነቱ ድንጋጌዎችና መንፈሱ በትክክል ሲተገበሩ ነው። ስምምነቱ ለሰፊው የኢትዮጵያ ህዝብ ተደራሽ እንዲሆን በማድረግ የስምምነቱ ወደ አማርኛ ተተርጉሞ መታተም ለዚህ አላማ ተግባራዊነት አስተዋጽኦ እንደሚያደርግ ጥርጥር የለውም።

በመጨረሻም ለዚህ ስራ የኢትዮጵያን መንግስት መረዳት እንችል ዘንድ የገንዘብ ድጋፍ ያደረገልንን የአውሮፓ ህብረትን ለማመስገን እወዳለሁ። በተጨማሪም በተባበሩት መንግስታት የአፍሪካ ኢኮኖሚክ ኮሚሽን የአካባቢያዊ ውህደትና ንግድ ክፍል ባልደረቦችና የስምምነቱን የአማርኛ ቅጅ በማዘጋጀት እጅግ በጣም ጥሩ ስራ እንደሰሩ ለተነገረኝ ኮንሰልታንቶች አድናቆቴን መግለፅ እወዳለሁ።

ቩራ ሶንግዌ (ዶ/ር)

የተባበሩት መንግስታት ድርጅት ረዳት ፀሀፊ

በተባበሩት መንግስታት የአፍሪካ ኢኮኖሚክ ኮሚሽን ዋና ፀሀፊ

አዲስ አበባ፤ ኢትዮጵያ

የንግድና ኢንዱስትሪ ሚኒስቴር መልዕክት

ንግድ በአስገራሚ ተለዋዋጭነት ሂደት ውስጥ ባለበት ሁኔታና የክልላዊ ውህደት ጠቀሜታ እጅግ አስፈላጊ በሆነበት ወቅት ላይ ሆነን የአፍሪካ አህጉራዊ የነፃ ንግድ ቀጣና እ.ኤ.አ. በማርች 2018 ዓ.ም. መፈረም ለእኛ አፍሪካውያን አንጻባራቂ ድል ነው። ኢኮኖሚያዊ ውህደት ላይ በመንተራስ አንድ አህጉራዊ ገበያ፣ የሰዎች እና የኢንቨስትመንት ነፃ እንቅስቃሴ ለመፍጠር በማለም የተመሰረተው የአፍሪካ አህጉራዊ የነፃ ንግድ ቀጣና በአህጉሪቱ የትብብር ኃይል ለመፈጠሩ እና ለጋራ ራዕይ ምስክር ነው።

ስምምነቱ በአህጉሪቱ ዜጎች ህይወት ላይ ተጨባጭና ጉልህ ለውጥ የማምጣት አቅም ያለው ሲሆን የአፍሪካ የእርስ በርስ ንግድ እና ዓለም አቀፍ ኢንቨስትመንትን የሚያበረታታ የሥራ ፈጠራን የሚያነቃቃ እንዲሁም ጥቅቃቅ ፣ አነስተኛ እና መካከለኛ መጠን ያላቸው ኢንተርፕራይዞች በኩል የሥራ ዕድል በማመቻቸት አፍሪካን ከድህነት ለማላቀቅ እና የአፍሪካን የእድገት አቅጣጫ ለማገልበት ይረዳል። እነዚህ ጉዳዮች በዕቃዎች እና በአገልግሎቶች ውስጥ ላይ ያሉ ታሪኮችን እና የታሪፍ ያልሆኑ እንቅፋቶችን ደረጃ በደረጃ በማስወገድ የሚሳኩ ናቸው።

የስምምነቱ ዋነኛ ተጠቃሚ የንግዱ ማህበረሰብ ሲሆን የግሉ ዘርፍ እምቅ ጠቀሜታዎችም እየጨመረ በሚሄድ ጥቅመ ግዝፈት፣ ጥሬና በከፊል የተፈበረኩ ዕቃዎችን በርካሽ ማግኘት፣ የአካባቢያዊ የእሴት ሰንሰለት የተሻለ ሁኔታ መፈጠርና ከአለም አቀፉ የእሴት ሰንሰለት ውስጥ መተሳሰር፣ የአፍሪካ ኢኮኖሚን በከፍተኛ ደረጃ ቴክኖሎጂ እና እውቀት እንዲጠቀም ወደሚያደርግ ሁኔታ መለወጥ፣ የአፍሪካን የእርስ በርስ እና የውጭ የካፒታል ፍላጎት ማሳለጥ እና የስራ እድል መፍጠርን ይጨምራል። ስምምነቱ ከዚህም ባሻገር ተጠቃሚዎች መጠነ ሰፊ እቃዎችና አገልግሎቶችን በተመጣጣኝ ዋጋ እንዲያገኙ ያስችላል።

በሀገራችን የግሉ ሴክተር ከአፍሪካ ነፃ የንግድ ቀጣና ተጠቃሚ መሆን እንዲችል የተደረጉትና ወደፊት የሚደረጉትን ድርድሮች ጥልቅ ግንዛቤ እንዲኖረው የሚያስችሉ ስራዎች በተከታታይነት የሚሰሩ ከመሆኑም ባሻገር መንግስት የንግድ ስምምነቶች በድርድር ላይ እያሉ እና ሲተገብሩ የግሉ ዘርፍ ድምፅ መስማቱን ያረጋግጣል። ይህንን ለማሳካትም ችግሮቹን ፣ ሊገኙ ስለሚችሉ ጥቅሞች እንዲሁም ከሁሉም በላይ ሊጫወቱት የሚችሉትን ሚና የሚያሳውቁ እርምጃዎችን ይወስዳል።

በዚህ ላይ በመመርኮዝ የንግድና ኢንዱስትሪ ሚኒስቴር የአፍሪካ የነፃ ንግድ ቀጣና የመመስረቻ ስምምነትን በአማርኛ ቋንቋ አስተርጉሞ ሲያቀርብ ለሌሎች ስራዎች እንደመንደርደሪያ እንደሚያገለግል በማመን ሲሆን ሁሉም ባለድርሻ አካላት በስራቸው ሂደት ጥቅም ላይ እንዲያውሉት በማስገንዘብ ሚኒስትር መስሪያ ቤቱም በስምምነቱ የሀገራችንን ተጠቃሚነት ከፍ ለማድረግ ከሁሉም ባለድርሻ አካላት ጋር በቅንጅት መስራቱን የሚቀጥል መሆኑን ላረጋግጥ እወዳለሁ።

አምባሳደር ምስጋኑ አርጋ ሞአች

የንግድ ማስፋፊያ ዘርፍ ሚኒስትር ደኤታ እና

የዓለም ንግድ ድርጅትና የአካባቢያዊ ውህደት ድርድሮች ምክትል ዋና ተደራዳሪ

የዋና ተደራዳሪው መልዕክት

የአፍሪካ አህጉራዊ ውህደት ራዕይ እ.ኤ.አ ከሜይ 1963 የአፍሪካ አንድነት ድርጅት ሲቋቋም ጀምሮ የነበረ ሲሆን ምንም እንኳን ውጤታቸው አመርቂ ባይሆንም ይህንን ራዕይ እውን ለማድረግም የተለያዩ ጥረቶች ተደርገዋል። ከዚህም ባሻገር እ.ኤ.አ. በጁን 1991 ዓ.ም. በተፈረመው የአቡጃ ስምምነት ላይ የአካባቢያዊ ውህደት ለአፍሪካ ልማት ግቦች ቁልፍ እንደሆነ ጎልቶ ቢቀመጥም በተለያዩ ፖለቲካዊና ኢኮኖሚያዊ ምክንያቶች የተነሳ ግቦቹን ለማሳካት የተደረጉ ጥረቶች ፍሬ ሳያፈሩ ቆይተዋል። የአፍሪካ ሀገራት ይህን ያደረገ ዓላማ ለማሳካት በብርቱ በመሰራታቸው እ.ኤ.አ. በማርች 21/2018 ዓ.ም. የአፍሪካ ህብረት አባል ሀገራት መሪዎች በሩዋንዳ በመገኘት የአፍሪካ አህጉራዊ የነጻ ንግድ ቀጣና መመስረቻ ስምምነትን እንዲፈረሙ አስችሏል ።

ስምምነቱን በመፈረም የአፍሪካ ህብረት አባል ሀገራት በአብዛኛው እቃዎች ላይ በሂደት ታሪፍን ለማስወገድ፣ የአገልግሎት ንግድን በሂደት ከፍት ለማድረግ እና የንግድ መሰናክሎችን ለማስወገድ ተስማምተዋል። ስምምነቱ በውስጡ የማቋቋሚያ ማዕቀፍ፣ የእቃዎች ንግድ፣ የአገልግሎት ንግድና እና የግጭት መፍቻ ህጎችና ስነስርዓቶች ፕሮቶኮሎችን የያዘ ሲሆን እዚህ ደረጃ ላይ ሊደረስ የቻለው በ10 ዙር በተደረጉ ድርድሮች ነው። ስምምነቱ በአህጉራችን የግዙፍ አካባቢያዊ የንግድ ግንኙነቶች አዲስ ምዕራፍ ጅምራ ማሳያና የአካባቢያዊ ውህደት ጥረት መጠናከር መገለጫ ነው።

የአፍሪካ የነጻ ንግድ ቀጣና መመስረቻ ስምምነት 55 የአፍሪካ ሀገሮችን በአንድ ላይ በማድረግ የነጻ ንግድ ስርዓት የፈጠረ በአይነቱ የመጀመሪያ የሆነ ስምምነት ነው። የአፍሪካ መሪዎች እ.ኤ.አ በ2012 ዓ.ም በተካሄደ በ18ኛው መደበኛ ስብሰባቸው ቀጣናው እንዲመሰረት ሲሰማሙ እ.ኤ.አ በ2015ም ድርድሩ በይፋ ተጀመረ። ስምምነቱ የመነጨው በአፍሪካ ሀገራት መካካል የሚካሄደው የእርስ በእርስ ንግድ በእጅጉ ዝቅተኛ በመሆኑና አካባቢያዊ የኢኮኖሚ ማህበረሰቦች የአካባቢያዊ ንግድን ለማጠናከር ቅድሚያ ትኩረት ባለመስጠታቸው ነው። ባለፉት ህያ አመታት የአፍሪካ የእርስ በእርስ ንግድን ለማሻሻል ጥረቶች ቢደረጉም በአማካይ ከ15 በመቶ በላይ መሆን አልቻለም። አህጉሩ በዋነኛነት በጥሬ እቃዎች ላይ ጥገኛ መሆኑና የኢንዱስትሪው ዘርፍ በዝቅተኛ ደረጃ ላይ መገኘቱ አስተዋጽኦ አበርክቷል። በአማካይ 26 በመቶ የአፍሪካ ሀገራት አንድ ወይም ሁለት ሸቀጦች 75 በመቶ የሚሆነውን የወጪ ምርታቸውን ይሸፍናል። 60 በመቶ የሚሆኑት የአፍሪካ ሀገራት ደግሞ በአምስት ሸቀጦች ብቻ ላይ ጥገኛ ናቸው።

ጥልቀት ያለው የአካባቢያዊ ውህደት የንግድ መሰናክሎችን በመቀነስ ውድድርን በመጨመር እና በአህጉሩ ሰፊ ገበያን በመፍጠር አስፈላጊ የኢኮኖሚና ማህበራዊ ጥቅሞችን ያመጣል። የአፍሪካ አህጉራዊ የነጻ ንግድ ቀጣና በተሟላ መልኩ ተግባራዊ ሲደረግ ሊገኙ የሚችሉ እምቅ ጠቀሜታዎች የተቃለለ የንግድ ህጎችና የጉምሩክ ሂደቶች፣ የተሻሻለ የትራንስፖርት አገልግሎት፣ በአለም አቀፍ የእሴት ሰንሰለት ቁርኝት መፈጠር እና የጋራ የደህንነት ደረጃዎች ፣ የሰሪት ሀገር ምንጭ ንግድ እና ታሪፍ ነክ ያልሆኑ መሰናክሎችን ይጨምራል። ምንም እንኳን ታሪፍን ማስወገድ ለአፍሪካ እርስ በእርስ ንግድ ዋነኛው ግብ ቢሆንም አንዳንዶቹ ጉልህ የወጪ ንግድ እድገትና የደህነት ከፍተኛ ጠቀሜታዎች የሚመነጩት በንግድ ማሳለጥ እና ታሪፍ ነክ ያልሆኑ የንግድ መሰናክሎችን በማስወገድ ነው።

በዚህ ስምምነት የአፍሪካ ህብረት አባል ሀገራት በአብዛኛው እቃዎች ላይ በሂደት ታሪፍን ማስወገድ፣ የአገልግሎት ንግድን በሂደት ክፍት ማድረግ እና የንግድ መሰናከሎችን ለማስወገድ ተስማምተዋል። የአፍሪካ አህጉራዊ የነጻ ንግድ ቀጣና መፈጠር ዓላማዎቹ ከግምት ወስጥ ሲገባ ታሪካዊና የአፍሪካን ኢኮኖሚ ሂደት ቀያሪ እንደሆነ ይታመናል። አፍሪካ ከ1.27 ቢሊዮን በ2030 ዓ.ም. ወደ 1.7 ቢሊዮን እና በ2050 ዓ.ም. ወደ 2.5 ቢሊዮን የሚያድግ ህዝብ ይኖራታል።

አፍሪካ ሁለተኛው ትልቅ አህጉርና በህዝብ ብዛትም ከአለም ሁለተኛ ነች። ይህም ትልቅ እምቅ በአህጉሪቱ እንዳለ ያሳያል። ስለሆነም ይህን ጠቀሜታ አብዛኛው ህዝብ ወጣት ክፍል ለሆነችው አፍሪካ እንዲሆን ማድረግ ያሻል። ይህ ደግሞ ከገጠር ወደ ከተማ የሚደረገውን ፍልሰት፣ ስደትና የድንበር ተሻጋሪ ወንጀሎችን ለመከላከል ጉልህ አስተዋጽኦ ያበረክታል። የተቀናጀ አህጉራዊ ገበያን ለመፍጠር እና ከሚጨምረው የእርስ በርስ ንግድና ኢንቨስትመንት ፍሬ ተጠቃሚ ለመሆን የአፍሪካ አህጉራዊ የነጻ ንግድ ቀጣና ስምምነት ቀጣይነት ያለው የፖለቲካ ፍላጎትና ቁርጠኝነት እንዲሁም ውጤታማ ትግበራ ወሳኝ ነው። እንደዚህ አይነቱ ውስብስብ አለምአቀፍ ስምምነት ከትግበራ ቁርጠኝነት ባሻገር የበርካታ ባለድርሻ አካላትን ተሳትፎ ይጠይቃል።

ይህ የማዕቀፍ ስምምነት አስፈላጊው የፈራሚና አጽዳቂ አገሮች ቁጥር የተገኘና በስምምነቱ መሰረት እ.ኤ.አ ከሜይ 30 ቀን 2019 ዓ.ም. ጀምሮ ወደተግባር የገባና ሀገራችንም የዚህ አካል ብትሆንም በእቃዎችና በአገልግሎት ዘርፍ ገበያን ለመክፈት እና በሁለተኛው ዙር የሚደረጉ በኢንቨስትመንት፣ በውድድርና በአእምሮአዊ ንብረት መብት ድርድሮችን ጨምሮ በርካታ ስራዎች ይቀራሉ።

ወደ አገራችን ስንመለስ ኢትዮጵያ በፈጣን የኢኮኖሚና ፖለቲካ ለውጥ ላይ ትገኛለች። የሪፎርም ስራችን ቀጣይነት እንዲኖረው ለማድረግ ለአካባቢያዊ እና አህጉራዊ የንግድ ግንኙነት ልዩ ትኩረት መስጠት ይጠበቅባታል። የአፍሪካ ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ እድገት የተሳሰረ እና እርስ በእርስ የተቆራኘ በመሆኑ ኢኮኖሚያዊ ውህደት መፍጠር ጉልህ ቦታ አለው።

ሀገራችን በአህጉራዊ የንግድ ትስስር ውስጥ የምታደርገው ተሳትፎ አስተማማኝና ከአድሎ ነፃ የሆነ የገበያ ዕድል ለመፍጠር፣ የንግድ ስርዓቶችን ለማቀላጠፍና የንግድ ስርዓት ላይ የሚከሰቱ አለመግባባቶችን በሃገራት መካከል ዲፕሎማሲያዊ ግንኙነታቸው ላይ ተፅእኖ በማይፈጥርና ዘላቂነት ባለው መንገድ ለመፍታት ከፍተኛ ሚና ይጫወታል። ሀገራችን ወደ ውጭ ከምትልካቸው ዕቃዎች በአማካይ ከ20 በመቶ የማይንሰሱ በአብዛኛው ግብርና የሆኑ ምርቶች መዳረሻቸው የአፍሪካ ሃገራት ሲሆኑ በሌላ በኩል ከአፍሪካ ሃገራት የምታስገባው የውጭ ንግድ መጠን በአማካይ ከ 4 በመቶ ያልበለጠ ነው። ይህም የሚያሳየው ሀገራችን ልትጠቀምበት የምትችለው ሰፊ የገበያ እድል መኖሩን ነው። ስለዚህም ይህንን መልካም አጋጣሚ ከመጠቀምና በቀጣይ ቀሪ ስራዎችን በመስራት ሃገራችን የውጭ ንግድን ልታሻሽልና አህጉራዊ ተወዳዳሪነት አቅሟን ልታሰፋ የምትችልባቸው ሰፊ እድሎች እንዳሉ ያሳያል።

በተለይም የሀገራችን ወጪ ንግድ እጅግ አሳሳቢ ሁኔታ ላይ በደረሰበት ደረጃ ሰጥቶ በመቀበል መርህ የአፍሪካ ነጻ ንግድ ቀጣና አካል መሆን ማለት ወደ መካከለኛ ገቢ በምንሸጋገርበት ወቅት ሊታጠቡ የሚችሉ የአንድ ወገን የገበያ እድሎች ስጋት ከመቀነስ አኳያ ምቹ እድልና ዘላቂነት ያለው የተረጋገጠ ገበያ ይፈጥራል ተብሎ ይታመናል።

ከዚህ በተጨማሪም በአህጉራዊ የንግድ ቀጣናው አማካኝነት በሚፈጠረው ትልቅ ገበያ ለሃገር ውስጥና የውጭ ኢንቨስትመንት ፍላጎት ማደግ ከፍተኛ ሚና ይኖረዋል። ይህም በዋነኛነት በማኑፋክቸሪንግና በወጪ ንግድ መር የተቃኘውን የውጭ ኢንቨስትመንት የመሳብ ስትራቴጂ ከማስፈጸም አንፃር በአካባቢያችን ያሉ የገበያ እድሎችን የማስፋትና የተቀላጠፈ የንግድ አሰራሮችን በመዘርጋት ሰፊ ገበያ የሚያስገኛቸውን ጥቅሞች ለመካፈል የሚሹ ባለሀብቶችን ከሌሎች የአለማችን ክፍሎች በተሻለ ለመሳብ ያስችላል። ይህም የሰራ ዕድሎችን በመፍጠር የሰራ አጥነት ችግሮቻችንን ለመፍታት የራሱ የሆነ አስተዋጽኦ እንደሚያበረክት ይታመናል።

በሌላ በኩል በአህጉራዊ ነፃ የንግድ ቀጣና አባልነት ጋር በተያያዘ ሊያጋጥሙ የሚችሉትን ስጋቶች በመቀነስ ረገድ በሃገር ውስጥ የሚገኙ ኢንዱስትሪዎች እና አምራቾች ያልተገባ ጫና እና ጉዳት እንዳይደርሳቸው በስምምነቱ የምንገባውን ግዴታ መጠን በመገደብ፣ ረዘም ባለ የትግበራ ጊዜ በመተግበር፣ አገራችን በምትፈልገው መንገድ እና ፍጥነት እንዲሆን እየተሰራ ይገኛል። በዚህም መሰረት ከነፃ የንግድ ቀጣናው የኢኮኖሚ ተጠቃሚነታችንን እያሰፋን የፖሊሲ ነፃነታችንን በማስፋት በኢኮኖሚያችን ላይ የሚያስከትለውን ጫና መቋቋም የሚቻልበት ሁኔታ ይፈጠራል።

የአፍሪካ ነጻ ንግድ ቀጣና ስምምነት ሁሉንም ህብረተሰብ ክፍሎችና አጠቃላይ ኢኮኖሚው ላይ ባለው ግንኙነት በእስካሁኑ ሂደት የተለያዩ ጉዳዩ የሚመለከታቸው ክፍሎችን የግንዛቤ ማስጨበጫዎች አቅም በፈቀደ መጠን ተካሂዷል። የግሉ ዘርፍም ለሂደቱ አስተዋጽኦ በማበርከት ፍላጎቱ እንዲካተት እና ተጠቃሚነቱ እንዲያደግ እንዲሁም ስጋቱ እንዲቀነስ የሚያደርጉ ሀሳቦችን ለማካተት ተሞክሯል። በተጨማሪም ስምምነቱ የሚመጣቸው እድሎችን በስፋት ተጠቃሚ ሊያደርጉ የሚያስችሉና ለተወዳዳሪነት ዝግጁ የሚያደርጉና ለቀጣይ ድርድሮች ግብአቶችና ፍላጎቶችን ለማካተት የሚያስችሉ የግንዛቤ ማስጨበጫ መድረኮችና አሰራሮች ወደፊት በስፋት ተጠናክረው የሚቀጥሉ ይሆናል።

በመጨረሻም በዚህ መልኩ ወደ አማርኛ በማስተርጎም ሲዘጋጅ በአይነቱ ለመጀመሪያ የሆነውን የአፍሪካ አህጉራዊ የነጻ ንግድ ቀጣና የመመስረቻ ስምምነት ስናቀርብ ሁሉም የሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት በስፋት እንዲጠቀሙበትና ወደፊት የሚወጡ ንግድ ነክ ህጎችም ከዚህ ስምምነት ጋር የተጣጣሙ እንዲሆኑና ከሚያስገኘው መጠነ ሰፊ ጠቀሜታ አንጻር መሆኑን ለመግለጽ እወዳለሁ።

ማሞ እስመለዓለም ምህረቱ

የጠቅላይ ሚኒስትሩ ከፍተኛ የፖሊሲ ሪፎርም አማካሪ እና

የዓለም ንግድ ድርጅትና የአካባቢያዊ ውህደት ድርድሮች ዋና ተደራዳሪ

ማውጫ

ምስጋና

በተባበሩት መንግስታት የአፍሪካ ኢኮኖሚክ ኮሚሽን ዋና ጸሀፊ መልእክት

የንግድና ኢንዱስትሪ ሚኒስቴር መልእክት

የዋና ተደራዳሪው መልእክት

የአፍሪካ አህጉራዊ ነፃ የንግድ ቀጣና መመስረቻ ስምምነት

መግቢያ

ክፍል I ትርጓሜ

ክፍል II ስለመመስረት፣ አላማዎች፣ መርሆዎችና ወሰን

ክፍል III አስተዳደርና አደረጃጀት

ክፍል IV ስለ ግልፅነት

ክፍል V አህጉራዊ ልዩ ጥቅሞች

ክፍል VI ስለአለመግባባቶች አፈታት

ክፍል VII የመጨረሻ ድንጋጌዎች

የዕቃዎች ንግድ ፕሮቶኮል

መግቢያ

ክፍል I ትርጓሜ፣ ዓላማ እና ወሰን

ክፍል II አለማዳላት

ክፍል III ንግድን ነጻ ስለማድረግ

ክፍል IV የጉምሩክ ትብብር፣ የንግድ ማሳለጥ እና ማስተላለፍ

ክፍል V የንግድ መፍትሄዎች

ክፍል VI ስለደረጃዎችና ቴክኒካዊ ደንቦች

ክፍል VII ስለደጋፊ ፖሊሲዎች

ክፍል VIII ልዩ ሁኔታዎች

ክፍል IX የቴክኒክ ድጋፍ ፣ አቅም ግንባታ እና ትብብር

ክፍል X ተቋማዊ ድንጋጌዎች

የአገልግሎት ገጣድ ፕሮቶኮል

መግቢያ

ክፍል I ትርጉም

ክፍል II የተፈጻሚነት ወሰን

ክፍል III ዓላማዎች

ክፍል IV አጠቃላይ ግዴታዎች እና ሥርዓቶች

ክፍል V ደረጃ በደረጃ ነጻ ማድረግ

ክፍል VI ተቋማዊ ድንጋጌዎች

የአለመግባባቶች መፍቻ ህጎችና ስነስርዓቶች ፕሮቶኮል

የአፍሪካ አህጉራዊ ነፃ የንግድ ቀጣና መመስረቻ ስምምነት

መግቢያ

እኛ የአፍሪካ ህብረት አባል ሀገራት ፣

የአፍሪካ አህጉራዊ ነፃ የንግድ ቀጣና መመስረቻን ለማፋጠን የሚያስችል ማእቀፍ፤ ፍኖተ ካርታ ፤ ንድፍ እና የአፍሪካ የእርስ በርስ ንግድን ማሳደጊያ የድርጊት መርሀግብርን አስመልክቶ በአውሮፓዊያን አቆጣጠር ከጃንዋሪ 29 እስከ 30 2012 ዓ.ም.** በአዲስ አበባ-ኢትዮጵያ የተካሄደው የአፍሪካ ህብረት አባል ሀገራት እና መንግስታት የመሪዎች አስራ ስምንተኛው መደበኛ ጉባኤ ወሳኔን (Assembly/AU/Dec. 394(XVIII) ተግባራዊ ለማድረግ **በመፈለግ፤**

በአቡጃ ስምምነት ላይ የተቀመጡትን አላማዎች እና መርሆዎች መስመር በመከተል የአፍሪካ ገበያዎችን ማስተሳሰር የሚያስችለውን የአፍሪካ አህጉራዊ ነፃ የንግድ ቀጣና ማቋቋሚያ ስምምነት ድርድር መጀመርን አስመልክቶ ከጁን 14 እስከ 15 2015 ዓ.ም. በጆሃንስበርግ ደቡብ አፍሪካ የተካሄደው የአፍሪካ ህብረት አባል ሀገራት እና መንግስታት የመሪዎች ህያ አምስተኛ መደበኛ ጉባኤ ወሳኔን (Assembly/AU/Dec. 569(XXV) **በመገንዘብ፤**

የ2000 ዓ.ም.ቱ የአፍሪካ ህብረት ማቋቋሚያ ሰነድ ፤ በአቡጃ ስምምነት እንዲሁም ተፈጻሚ በሚሆንበት ጊዜ የ1994 ዓ.ም. የአለም ንግድ ድርጅትን ባቋቋመው የማራካሽ ስምምነት ባሉን መብቶችና ግዴታዎቻችን ላይ ተንተርሰን የኢኮኖሚ ግንኙነታችንን ለማጠናከር **በመወሰን፤**

ኢኮኖሚያዊ ትስስር ስር እንዲሰድ ለማድረግ እንዲሁም የግብርና ልማትን፣ የምግብ ዋስትናን፣ የኢንዱስትሪ ልማትንና የኢኮኖሚ መዋቅራዊ ለውጥ ለማምጣት ወሳኝ የሆነውንና የሰዎች፣ የካፒታል፣ የእቃዎችና አገልግሎቶች ነፃ እንቅስቃሴ የሰፈነበት አህጉራዊ ገበያ ለማምጣት ያለመውን የአጅንዳ 2063ን ከፍተኛ ተስፋዎች **ትኩረት በመስጠት፤**

በበቂ መሰረተ ልማት እንዲሁም ቀረጥን በመቀነስ ወይም ደረጃ በደረጃ በማስወገድ እና ለንግድና ኢንቨስትመንት ማነቆ የሆኑትን ቀረጥ ያልሆኑ መሰናክሎችን በማስወገድ በስምምነቱ አባል ሀገራት ዋስትና ያለው የእቃዎችና አገልግሎቶች ገበያ የመፍጠርና ማስፋፋትን አስፈላጊነትን **በመገንዘብ፤**

በርካታና ተደራራቢ የንግድ ስርአቶች አባልነት ተግዳሮቶችን በማስወገድ ከሶስተኛ ወገኖች ጋር ያሉትን ግንኙነቶችን ጨምሮ የፖሊሲ መጣጣምን ለማምጣት የሚያስችል ግልፅ፣ ተገማኝና የጋራ ተጠቃሚነትን የሚያረጋግጡ የእቃዎችና የአገልግሎቶች ንግድ፣ የውድድር ፖሊሲ ኢንቨስትመንት እና አዕምሮአዊ ንብረትን የሚገዙ ድንጋጌዎችን በስምምነቱ አባል ሀገራት መካከል መመስረት አስፈላጊነትን **በመገንዘብ፤**

አለም አቀፍ ፀጥታ ፣ ዲሞክራሲ፣ ሰብዓዊ መብቶች፣ ጾታዊ እኩልነት እና በህግ ተገዢነት ለአለም አቀፍ ንግድ እድገትና ለኢኮኖሚያዊ ትብብር ያላቸውን አስፈላጊነት **በመረዳት፤**

** በሌላ ሁኔታ ካልተገለጸ በስተቀር በዚህ ሰነድ ላይ ያሉት የቀን አቆጣጠሮች በሙሉ በአውሮፓውያን ቀመር መሰረት ናቸው፡፡

የስምምነቱ አባል ሀገራት በግዛቶቻቸው ውስጥ የማስተዳደር መብታቸውን እንዲሁም የህብረተሰብ ጤና፣ ደህንነት፣ አካባቢ ጥበቃ፣ የህዝብ ሞራልና የባህል ብዝሃነትን መጠበቅና ማስተዋወቅን በተመለከተ ተገቢ የፖሊሲ አላማዎችን ለማሳካት ያላቸውን ነጻነት በማረጋገጥ፤

አባል በሆንባቸው ሌሎች ስምምነቶች መሰረት እያንዳንዳቸውን ለሌሎቻችን ያሉብንን መብቶችና ግዴታዎች በድጋሚ በማረጋገጥ፤ እና

የአካባቢያዊ ኢኮኖሚያዊ ማህበረሰቦች ነፃ የንግድ ቀጣናዎች ለአፍሪካ አህጉራዊ ነፃ የንግድ ቀጣና ምስረታ ምሰሶዎች መሆናቸውን እውቅና በመስጠት፤

እንደሚከተለው ተስማምተናል፤

ክፍል 1
ትርጓሜዎች
አንቀፅ 1
ትርጓሜዎች

ለዚህ ስምምነት ሲባል፤

- (ሀ) “የአቡጃ ስምምነት” ማለት የ 1991 ዓ.ም.ቱ የአፍሪካ ኢኮኖሚ ማህበረሰብ ማቋቋሚያ ስምምነት ነው፤
- (ለ) “ስምምነት” ማለት ይህ የአፍሪካ አህጉራዊ ነፃ የንግድ ቀጣና መመስረቻ ስምምነት እና የስምምነቱ አካል የሆኑት ፕሮቶኮሎች፣ አባሪዎችና ተቀጽላዎች ናቸው፤
- (ሐ) “አባሪ” ማለት ከፕሮቶኮል ጋር የተያያዘና የዚህ ስምምነት አካል የሆነ ሰነድ ነው፤
- (መ) “ተቀጽላ” ማለት ከአባሪ ጋር የተያያዘና የዚህ ስምምነት አካል የሆነ ሰነድ ነው፤
- (ሠ) “ጉባኤ” ማለት የአፍሪካ ህብረት ሀገራትና መንግስታት መሪዎች ጉባኤ ነው፤
- (ረ) “አ.ህ.” ማለት የአፍሪካ ህብረት ነው፤
- (ሰ) “አፍ.አ.ነ.ን.ቀ.” ማለት የአፍሪካ አህጉራዊ ነፃ የንግድ ቀጣና ነው፤
- (ሸ) “ኮሚሽን” ማለት የአፍሪካ ህብረት ኮሚሽን ነው፤
- (ቀ) “ማቋቋሚያ ሰነድ” ማለት የ 2000 ዓ.ም.ቱ የአፍሪካ ህብረት ማቋቋሚያ ሰነድ ነው፤
- (በ) “አህጉራዊ የጉምሩክ ህብረት” ማለት በ1991 ዓ.ም በአፍሪካ የኢኮኖሚ ማህበረሰብ ማቋቋሚያ ስምምነት እንደተመለከተው አንድ ዓይነት የጋራ የገቢ ንግድ ቀረጥ ስምምነት በማጽደቅ የተፈጠረ አህጉራዊ የጉምሩክ ህብረት ነው፤

- (ተ) “የሚኒስትሮች ምክር ቤት” ማለት በአባል ሀገራት ለንግድ ጉዳዮች ሀላፊነት የተሰጣቸው የአፍሪካ ሚኒስትሮች ምክር ቤት ነው፤
- (ቸ) “አለመግባባት መፍቻ አካል” ማለት በዚህ ስምምነት በሌላ ሁኔታ ካልተገለፀ በስተቀር የአለመግባባቶች መፍቻ ደንቦችና ስነስርዓቶች ፕሮቶኮል ድንጋጌዎችን ለማስተዳደር የተቋቋመ አካል ነው፤
- (ኀ) “የስራ አስፈጻሚ ምክር ቤት” ማለት የህብረቱ የሚኒስትሮች የስራ አስፈጻሚ ምክር ቤት ነው፤
- (ነ) “ኢ.ን.ጠ.ሰ.” ማለት 1994 ዓ.ምቱ የአለም ንግድ ድርጅት የአገልግሎት ንግድ አጠቃላይ ስምምነት ነው፤
- (ኘ) “ቀ.ን.ጠ.ሰ.” ማለት የ1994ቱ ዓ.ም የአለም ንግድ ድርጅት የቀረጥና ንግድ ጠቅላላ ስምምነት ነው፤
- (አ) “የህግ ሰነድ” ማለት በዚህ ስምምነት በሌላ ሁኔታ ካልተገለፀ በስተቀር ፕሮቶኮል፤ አባሪ ወይም ተቀጽላ ነው፤
- (ከ) “አባል ሀገራት” ማለት የአፍሪካ ህብረት አባል ሀገራት ማለት ነው፤
- (ኸ) “ቀረጥ ያልሆኑ መሰናክሎች” ማለት ከቀረጥ ውጭ የሆኑ ንግድን የሚያግዱ መሰናክሎች ናቸው፤
- (ወ) “ፕሮቶኮል” ማለት ከዚህ ስምምነት ጋር የተያያዘና የዚህ ስምምነት አካል የሆነ ሰነድ ነው፤
- (ዐ) “ኢ.ኢ.ሚ.” ማለት በአፍሪካ ህብረት እውቅና ያገኙ አካባቢያዊ ኢኮኖሚያዊ ማህበረሰቦች ማለትም የአረብ ማግረብ ህብረት ፤ የምስራቃዊና ደቡባዊ አፍሪካ የጋራ ገበያ ፤ የሳህል ስህራ ሀገራት ማህበረሰብ ፤ የምስራቅ አፍሪካ ማህበረሰብ ፤ የማእከላዊ አፍሪካ ሀገራት የኢኮኖሚ ማህበረሰብ ፤ የምእራብ አፍሪካ ሀገራት የኢኮኖሚ ማህበረሰብ ፤ የቦይኒ መንግስታት የልማት ባለስልጣን ፤ እና የደቡባዊ አፍሪካ የልማት ማህበረሰብ ናቸው፤
- (ዘ) “ጽህፈት ቤት” ማለት በዚህ ስምምነት አንቀፅ 13 መሰረት የተቋቋመው ጽህፈት ቤት ነው፤
- (ዠ) “የስምምነቱ አባል ሀገር” ማለት ይህንን ስምምነት ያጸደቀ ወይም የተቀበለና ስምምነቱ ተፈጻሚ የሚሆንበት አባል ሀገር ነው፤
- (የ) “ሶስተኛ ወገን” ማለት በዚህ ስምምነት በሌላ ሁኔታ ካልተተረጎመ በስተቀር የስምምነቱ አባል ያልሆነ ሀገር ነው፤ እና
- (ደ) “ኢ.ን.ድ.” ማለት የ1994 ዓ.ምቱ የአለም ንግድ ድርጅትን ባቋቋመው የማራካሽ ስምምነት መሰረት የተቋቋመው የአለም ንግድ ድርጅት ነው።

ክፍል II

ስለመመስረት፣ አላማዎች፣ መርሆዎችና ወሰን

አንቀጽ 2

የአፍሪካ አህጉራዊ ነፃ የንግድ ቀጣና ስለመመስረት

የአፍሪካ አህጉራዊ ነፃ የንግድ ቀጣና (ከዚህ በኋላ "የአፍሪካ አህጉራዊ ነፃ የንግድ ቀጣና" እየተባለ የሚጠራ) በዚህ ስምምነት ተመስርቷል።

አንቀጽ 3

አጠቃላይ ዓላማዎች

የአፍሪካ አህጉራዊ ነፃ የንግድ ቀጣና አጠቃላይ ዓላማዎች የሚከተሉት ናቸው፤

- (ሀ) በአጀንዳ 2063 ላይ ልዩ ቦታ ተሰጥቶት በተገለጸው "የተሳሰረች፣ የበለፀገችና ሰላማዊ አፍሪካ"ን የመፍጠር የፓን አፍሪካ ራዕይ መሰረት የአፍሪካን አህጉር የኢኮኖሚያዊ ዉህደት የሚያስፋፋ በሰዎች ነፃ እንቅስቃሴ የሚታገዝ የእቃዎችና አገልግሎቶች አንድ ውህድ ገበያን መፍጠር፤
- (ለ) በተከታታይ በሚደረጉ የድርድር ዙሮች መሰረት ለእቃዎችና አገልግሎቶች ነፃ ገበያን መፍጠር፤
- (ሐ) በስምምነቱ አባል ሀገራትና የአፍሪካ ኢኮኖሚ ማህበረሰቦች የተጀመሩ ስራዎች ላይ በመመስረት ለካፒታል እና የተፈጥሮ ሰዎች ነፃ እንቅስቃሴ አስተዋፅኦ ማድረግና ለኢንቨስትመንት ምቹ ሁኔታ መፍጠር ፤
- (መ) ለወደፊቱ አህጉራዊ የጉምሩክ ህብረት ምስረታ መሰረት መጣል፤
- (ሠ) የስምምነቱ አባል ሀገራት ቀጣይነት ያለው እና ሁሉን አቀፍ ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ልማት፣ የፆታ እኩልነትና መዋቅራዊ ለውጥ እንዲያገኙ ማስቻል፤
- (ረ) በአህጉራዊና አለም አቀፍ ገበያ የስምምነቱ አባል ሀገራት ኢኮኖሚ ተወዳዳሪነትን ማሳደግ፤
- (ሰ) የምርትን መሰረት በማስፋፋት ፣ የአካባቢያዊ የእሴት ሰንሰለት ግንባታን በማጠናከር፣ በግብርና ልማትና የምግብ ዋስትና ላይ ተመስርቶ የኢንዱስትሪ ልማትን ማስፋፋት፤ እና
- (ሸ) የበርካታና ተደራራቢ የአካባቢያዊ ኢኮኖሚያዊ ማህበረሰብ አባልነት ተግዳሮቶችን ማስወገድና አካባቢያዊና አህጉራዊ ትስስርን ማፋጠን።

አንቀጽ 4

ዝርዝር ዓላማዎች

በአንቀጽ 3 የተዘረዘሩት ዓላማዎች እንዲሟሉና እንዲፈፀሙ ለማድረግ የስምምነቱ አባል ሀገራት የሚከተሉትን ማድረግ አለባቸው፤

- (ሀ) ቀረጦችንና ለእቃዎች ንግድ ማነቆ የሆኑትን ቀረጥ ያልሆኑ መሰናክሎች ደረጃ በደረጃ ማስወገድ፤

- (ለ) የአገልግሎቶችን ንግድ ደረጃ በደረጃ ነፃ ማድረግ፤
- (ሐ) በኢንቨስትመንት፣ አእምሮአዊ ንብረት መብቶችና በውድድር ፖሊሲ ላይ መተባበር፤
- (መ) በሁሉም ንግድ ነክ ጉዳዮች ላይ መተባበር፤
- (ሠ) በጉምሩክ ጉዳዮችና በንግድ ማሳለጫ እርምጃዎች ላይ መተባበር፤
- (ረ) መብቶቻቸውንና ግዴታዎቻቸውን በሚመለከት የአለመግባባቶችን መፍቻ መንገድ ማቋቋም፤ እና
- (ሰ) የአፍሪካ አህጉራዊ ነጻ ንግድ ቀጣናን ተግባራዊ ለማድረግና ለማስፈፀም ተቋማዊ ማጠቃለያ መመስረትና ቀጣይነት እንዲኖረው ማድረግ።

አንቀፅ 5

መርሆዎች

የአፍሪካ አህጉራዊ ነጻ ንግድ ቀጣና በሚከተሉት መርሆዎች ይመራል፤

- (ሀ) በአፍሪካ ህብረት አባል ሀገራት የሚመራ፤
- (ለ) የአካባቢያዊ ኢኮኖሚያዊ ማህበረሰቦች ነፃ የንግድ ቀጣናዎች ለአፍሪካ አህጉራዊ ነጻ ንግድ ቀጣና ማቋቋሚያ መሰረቶች መሆናቸው፤
- (ሐ) በተለያዩ ፍጥነት መዋሀድ፤
- (መ) ተለማጭነት እና በተለየ ሁኔታ ማስተናገድ፤
- (ሠ) ግልፅነት እና መረጃን ይፋ ማድረግ፤
- (ረ) ያለውን ሁኔታ መጠበቅ/ ወደኋላ ያለመመለስ፤
- (ሰ) ሁሉንም አገራት ያለልዩነት ማስተናገድ፤
- (ሸ) የሀገር ውስጥና ገቢ እቃዎችንና አገልግሎቶችን ያለልዩነት ማስተናገድ፤
- (ቀ) ሰጥቶ መቀበል፤
- (በ) አብዛኛውን ንግድ ነጻ ማድረግ፤
- (ተ) በሁሉም መስማማት ላይ የተመሰረተ ወሳኔ አሰጣጥ፤ እና
- (ቸ) የአካባቢያዊ ኢኮኖሚያዊ ማህበረሰቦች፣ የስምምነቱ አባል ሀገራት እና የአፍሪካ ህብረትን የሚገዙ አለም አቀፍ ስምምነቶች ምርጥ ተሞክሮዎች።

አንቀጽ 6

የተፈጻሚነት ወሰን

ይህ ስምምነት የእቃዎችን ንግድ፣ የአገልግሎቶችን ንግድ፣ ኢንቨስትመንት፣ የአእምሮአዊ ንብረት መብቶች እና የውድድር ፖሊሲን ያካትታል።

አንቀጽ 7

ደረጃ ሁለት ድርድሮች

1. በዚህ ስምምነት ዓላማዎች መሰረት አባል ሀገራት በሚከተሉት ጉዳዮች ላይ የደረጃ ሁለት ድርድሮችን ማካሄድ አለባቸው፤

(ሀ) የአእምሮአዊ ንብረት መብቶች፤

(ለ) ኢንቨስትመንት፤ እና

(ሐ) የውድድር ፖሊሲ።

2. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 ላይ የተመለከቱት ድርድሮች ይህ ስምምነት በጉባኤው ከፀደቀ በኋላ በመጀመር በተከታታይ ዙሮች መከናወን ይኖርበታል።

አንቀጽ 8

የፕሮቶኮሎች፣ አባሪዎችና ተቀጽላዎች ደረጃ

1. የእቃዎች ንግድ፣ የአገልግሎቶች ንግድ፣ ኢንቨስትመንት፣ የአእምሮአዊ ንብረት መብቶች፣ የውድድር ፖሊሲ፣ የአለመግባባቶች መፍቻ ድንጋጌዎችና ስነስርዓቶች ፕሮቶኮሎች እና የእነዚህ አባሪዎችና ተቀጽላዎች ከፀደቁ በኋላ የዚህ ስምምነት አካል ይሆናሉ።

2. የእቃዎች ንግድ፣ የአገልግሎቶች ንግድ፣ ኢንቨስትመንት፣ የአእምሮአዊ ንብረት መብቶች፣ የውድድር ፖሊሲ፣ የአለመግባባቶች መፍቻ ድንጋጌዎችና ስነስርዓቶች ፕሮቶኮሎች እና አባሪዎቻቸውና ተቀጽላዎቻቸው ተግባራዊ ከሆኑ በኋላ ባልተነጣጠለ ሁኔታ ተፈጻሚ ይሆናሉ።

3. በዚህ ስምምነት ወሰን ውስጥ የሆነ ተጨማሪ የህግ ሰነድ አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ የዚህን ስምምነት ዓላማዎች ለማራመድ ሲባል ስምምነት ይደረግበታል፤ ሲፀድቅም የዚህ ስምምነት አካል ይሆናል።

ክፍል III

አስተዳደርና አደረጃጀት

አንቀጽ 9

የአፍሪካ ነፃ የንግድ ቀጣናን ተግባራዊ ለማድረግ ስለሚኖር ተቋማዊ አደረጃጀት

የአፍሪካ ነፃ የንግድ ቀጣናን ስራ ላይ ለማዋል፣ ለማስተዳደር፣ ለማሳለፍ፣ ለመተግበር፣ ለመከታተልና ለመገምገም የሚከተለው ተቋማዊ አደረጃጀት ይኖራል፤

1. ጉባኤ፤
2. የሚኒስትሮች ምክር ቤት፤
3. የከፍተኛ የንግድ ባለስልጣናት ኮሚቴ፤ እና
4. ጽህፈት ቤት።

አንቀጽ 10

ጉባኤ

1. ጉባኤው እንደ የአፍሪካ ህብረት ከፍተኛ ወሳኔ ሰጭ አካል የአፍሪካን የእርስ በርስ ንግድን ማሳደጊያ የድርጊት መርህ ግብርን ጨምሮ የአፍሪካ ነፃ የንግድ ቀጣናን ይከታተላል፤ ስትራቴጂካዊ አቅጣጫ ይሰጣል።
2. ጉባኤው የሚኒስትሮች ምክር ቤት በሚያቀርበው የወሳኔ ሀሳብ መሰረት የዚህን ስምምነት ትርጉሞች የማፅደቅ ብቸኛ ስልጣን አለው። ትርጉምን ማፅደቅ በሁሉም ስምምነት የሚወሰን ይሆናል።

አንቀጽ 11

የሚኒስትሮች ምክር ቤት ጥንቅር እና ተግባራት

1. ንግድን እንዲመሩ ሀላፊነት የተሰጣቸው ሚኒስትሮችን ወይም በስምምነቱ አባል ሀገራት የሚሰየሙ ሌሎች ሚኒስትሮችን ወይም ባለስልጣናትን ወይም ሃላፊዎችን ያካተተ የሚኒስትሮች ምክር ቤት ተቋቁሟል።
2. የሚኒስትሮች ምክር ቤት በስራ አስፈጻሚው ምክር ቤት በኩል ለጉባኤው ሪፖርት ያደርጋል።
3. የሚኒስትሮች ምክር ቤት በተሰጠው ስልጣን መሰረት፤

(ሀ) በዚህ ስምምነት መሰረት ውሳኔዎችን ይሰጣል፤

(ለ) ስምምነቱ በተገቢው ሁኔታ ስራ ላይ መዋልና መፈፀም ያረጋግጣል፤

- (ሐ) የዚህ ስምምነትን እና ለአፍሪካ ነፃ የንግድ ቀጣና ጠቃሚ የሆኑ ሌሎች የህግ ስነ-ምግባር ዓላማዎች ለማስተዋወቅ አስፈላጊውን እርምጃ ይወስዳል፤
- (መ) አግባብነት ካላቸው የአፍሪካ ህብረት አካላትና ተቋማት ጋር ተባብሮ ይሰራል፤
- (ሠ) ለዚህ ስምምነት ውጤታማ ትግበራ አግባብነት ያላቸው ፖሊሲዎች፣ ስትራቴጂዎችና እርምጃዎች እንዲጣጣሙ ያበረታታል፤
- (ረ) ጊዜያዊ ወይም ቋሚ ኮሚቴዎችን፣ የስራ ቡድኖችን ወይም የኤክስፐርት ቡድኖችን ያቋቁማል፤ በውክልና ሀላፊነቶችን ይስጣል፤
- (ሰ) የራሱን እና የአፍሪካ ነፃ የንግድ ቀጣናን ስራ ላይ ለማዋል የተቋቋሙ ሌሎች አካላትን የአሰራር ስነ-ምግባር በማዘጋጀት እንዲፀድቁ ለስራ አስፈጻሚ ምክር ቤት ያቀርባል፤
- (ቀ) በዚህ ስምምነት መሰረት ያቋቋማቸውን ሁሉንም ኮሚቴዎችና የስራ ቡድኖች ስራ ይቆጣጠራል፤
- (በ) የጽህፈት ቤቱን ሪፖርቶችና ስራዎች በመገምገም አስፈላጊውን እርምጃ ይወስዳል፤
- (ተ) በዚህ ስምምነት ደንጋጌዎች መሰረት ደንቦችን ያዘጋጃል፤ መመሪያዎችን ያወጣል እንዲሁም የውሳኔ ሀሳቦችን ያዘጋጃል፤
- (ቸ) የጽህፈት ቤቱን የስራተኛና የፋይናንስ ደንብ በመመርመር በጉባኤው እንዲፀድቅ ሀሳብ ያቀርባል፤
- (ኀ) የጽህፈት ቤቱን ድርጅታዊ መዋቅር በመመርመር በስራ አስፈጻሚ ምክር ቤቱ በኩል በጉባኤው እንዲፀድቅ ያቀርባል፤
- (ነ) የአፍሪካ ነፃ የንግድ ቀጣናን እና በስራ ያሉ ተቋማትን የስራ መርህ ግብር ያፀድቃል፤
- (ኘ) የአፍሪካ ነፃ የንግድ ቀጣናን እና በስራ ያሉ ተቋማትን በጀት በመመርመር በስራ አስፈጻሚ ምክር ቤቱ በኩል በጉባኤው እንዲፀድቅ ያቀርባል፤
- (አ) የዚህን ስምምነት ገዥ ትርጉም እንዲያፀድቅ ለጉባኤው የውሳኔ ሀሳብ ያቀርባል፤ እና
- (ከ) ከዚህ ስምምነት ጋር የሚጣጣሙ ወይም በጉባኤው የተጠየቁ ሌሎች ተግባራትን ያከናውናል።

4. የሚኒስትሮች ምክር ቤት በመደበኛነት በአመት ሁለት ጊዜ እና እንደ አስፈላጊነቱ አስቸኳይ ስብሰባዎችን ያደርጋል።

- 5. የሚኒስትሮች ምክር ቤት በተሰጠው ስልጣን መሰረት የሚሰጣቸው ወሳኔዎች በዚህ ስምምነት አባል ሀገራት ላይ ተፈጻሚ ናቸው። የህግ፣ መዋቅራዊ ወይም የገንዘብ እንደምታዎች ያሏቸው ወሳኔዎች በአባል ሀገራት ላይ ተፈጻሚነት የሚኖራቸው በጉባኤው ሲጸድቁ ነው።
- 6. የዚህ ስምምነት አባል ሀገራት የሚኒስትሮች ምክር ቤት ወሳኔዎችን ስራ ላይ ለማዋል የሚያስፈልጉ እርምጃዎችን መውሰድ አለባቸው።

አንቀጽ 12

ከፍተኛ የንግድ ባለስልጣናት ኮሚቴ

- 1. ከፍተኛ የንግድ ባለስልጣናት ኮሚቴ ቋሚ ወይም ዋና ፀሀፊዎችን ወይም በእያንዳንዱ የስምምነቱ አባል ሀገር የሚሰየሙ ሌሎች ባለስልጣናትን ያካትታል።
- 2. ከፍተኛ የንግድ ባለስልጣናት ኮሚቴ፤
 - (ሀ) የሚኒስትሮች ምክር ቤት ወሳኔዎችን በሚሰጠው አቅጣጫ መሰረት ስራ ላይ ያውላል፤
 - (ለ) ይህንን ስምምነት ስራ ላይ ለማዋል ፕሮግራሞችንና የድርጊት መርሐ ግብሮችን የማዘጋጀት ሃላፊነት ተጥሎታል፤
 - (ሐ) በዚህ ስምምነት ድንጋጌዎች መሰረት የአፍሪካ ነፃ የንግድ ቀጣናት ይከታተላል፤ በቋሚነት ይገመግማል፤ በአግባቡ መስራቱንና መሻሻሉን ያረጋግጣል፤
 - (መ) እንደ አስፈላጊነቱ ኮሚቴዎችን ወይም የስራ ቡድኖችን ያቋቁማል፤
 - (ሠ) የዚህን ስምምነት ስራ ላይ መዋል ይቆጣጠራል፤ ከዚህ ጋር በተገናኘም አንድ የተለየ ጉዳይ በቴክኒክ ኮሚቴ እንዲመረመር ሊጠይቅ ይችላል፤
 - (ረ) ጽህፈት ቤቱ የተለዩ ስራዎችን እንዲሰራ አቅጣጫ ይሰጣል፤ እና
 - (ሰ) ከዚህ ስምምነት ጋር የሚጣጣሙ ወይም በሚኒስትሮች ምክር ቤት የተጠየቁ ሌሎች ተግባራትን ያከናውናል።
- 3. በሚኒስትሮች ምክር ቤት የሚሰጡት አቅጣጫዎች እንደተጠበቁ ሆነው የከፍተኛ ንግድ ባለስልጣናት ኮሚቴ ቢያንስ በአመት ሁለት ጊዜ መሰብሰብ ይኖርበታል። በሚኒስትሮች ምክር ቤት በፀደቀው የአሰራር ስነስርዓት መሰረትም ስራውን ማከናወን አለበት።
- 4. ኮሚቴው ከሰብሰባው በኋላ የወሳኔ ሰላቦችን ሊጨምር የሚችል ሪፖርቱን ለሚኒስትሮች ምክር ቤት ማቅረብ ይኖርበታል።
- 5. አካባቢያዊ የኢኮኖሚ ማህበረሰቦች በአማካሪነት ደረጃ በከፍተኛ የንግድ ሃላፊዎች ኮሚቴ መወከል አለባቸው።

አንቀጽ 13

ጽህፈት ቤት

1. ጉባኤው ጽህፈት ቤት ያቋቁማል፣ ዓይነቱን እና መቀመጫውን ይወስናል እንዲሁም አወቃቀሩን እና በጀቱን ያፀድቃል።
2. ጽህፈት ቤቱ ሙሉ ለሙሉ ስራ እስኪጀምር ድረስ ኮሚሽኑ በጊዜያዊነት ፅህፈት ቤት ሆኖ ያገለግላል።
3. ጽህፈት ቤቱ በአፍሪካ ህብረት አደረጃጀት ውስጥ ሆኖ በአሰራሩ ነፃ የሆነና ራሱን የቻለ ህጋዊ ሰውነት ያለው ተቋም መሆን አለበት።
4. ጽህፈት ቤቱ ከአፍሪካ ህብረት ኮሚሽን ውጭ ራሱን የቻለ መሆን አለበት።
5. የጽህፈት ቤቱ ገንዘብ ከአፍሪካ ህብረት ጠቅላላ አመታዊ በጀት የሚገኝ ይሆናል።
6. የጽህፈት ቤቱ ሚና እና ሃላፊነቶች በንግድ ሚኒስትሮች ምክር ቤት ይወሰናል።

አንቀጽ 14

ዉሳኔ አሰጣጥ

1. የአፍሪካ ነፃ የንግድ ቀጣና ተቋማት¹ ቁልፍ ጉዳዮች ላይ የሚደረጉ ዉሳኔዎች በሁሉም መስማማት ላይ መመስረት አለባቸው።
2. ንኡስ አንቀጽ 1 ቢኖርም የከፍተኛ ንግድ ሃላፊዎች ኮሚቴ መግባባት ላይ ሊደርስባቸው ያልቻላቸውን ጉዳዮች ለሚኒስትሮች ምክር ቤት ማስተላለፍ አለበት። የሚኒስትሮች ምክር ቤት መግባባት ያልቻለባቸውን ጉዳዮች ለጉባኤው ማስተላለፍ አለበት።
3. የስነስርዓት ጥያቄዎች ድምፅ ለመስጠት በሚችሉ የስምምነቱ አባል ሀገራት በድምፅ ብልጫ የሚወሰኑ ይሆናል።
4. የቀረበው ጥያቄ የስነስርዓት መሆን ያለመሆኑ ድምፅ ለመስጠት በሚችሉ የስምምነቱ አባል ሀገራት በድምፅ ብልጫ የሚወሰን ይሆናል።
5. ድምፅ ለመስጠት በሚችል የስምምነቱ አባል ሀገር የሚደረግ ድምፅ ተአቅቦ ውሳኔ ለመስጠት የሚከለክል አይሆንም።

አንቀጽ 15

ግዴታዎችን ስለማንሳት

1. የተለዩ ሁኔታዎች ያጋጠሙት የስምምነቱ አባል ሀገር ጥያቄ ሲያቀርብ የሚኒስትሮች ምክር ቤት በሙሉ ድምጽ ወይም ይህ ካልተቻለ ሶስት አራተኛ ድምፅ² በስምምነቱ አባል ሀገር ላይ የተጣለን ግዴታን ሊያነሳ ይችላል።

¹ ጉባኤው፣ የሚኒስትሮች ምክር ቤት እና ከፍተኛ የንግድ ባለስልጣናት ኮሚቴ።

2. በአንድ የስምምነቱ አባል ሀገር ይህን ስምምነት በተመለከተ የሚቀርብ የግዴታ ይነሳልኝ ጥያቄ በስምምነት ወሳኔ አሰጣጥ ልማድ መሰረት እንዲታይ ለሚኒስትሮች ምክር ቤት መቅረብ ይኖርበታል። የሚኒስትሮች ምክር ቤት ጥያቄውን የሚያይበት ከ 90 ቀናት የማይበልጥ የጊዜ ገደብ ማስቀመጥ አለበት። በተወሰነው ጊዜ ውስጥ ስምምነት መድረስ ካልተቻለ ግዴታን የማንሳት ወሳኔ በስምምነቱ አባል ሀገራት ሶስት አራተኛ ድምፅ መደገፍ አለበት።
3. ግዴታን ለማንሳት የሚደረግ የሚኒስትሮች ምክር ቤት ወሳኔ፣ ለውሳኔው አሳማኝ የሆኑ የተለዩ ሁኔታዎችን፣ ግዴታ ማንሳቱ ተፈጻሚ የሚሆንባቸውን ሁኔታዎች እና ግዴታ ማንሳቱ የሚያበቃበትን ቀን መግለፅ አለበት። ከአንድ አመት በላይ ለሆነ ጊዜ የተሰጠ የግዴታ ማንሳት፣ ወሳኔው በተሰጠ በአንድ አመት ጊዜ ውስጥና እስከሚያበቃ ድረስ በየአመቱ በሚኒስትሮች ምክር ቤት መገምገም አለበት። በየእያንዳንዱ ግምገማ የሚኒስትሮች ምክር ቤት ለውሳኔው አሳማኝ የሆኑ የተለዩ ሁኔታዎች አሁንም መኖራቸውንና ግዴታ ማንሳቱ ተፈጻሚ የሚሆንባቸው ሁኔታዎች መሟላታቸውን መመርመር አለበት። በአመታዊው ግምገማ መሰረት የሚኒስትሮች ምክር ቤት የግዴታ ማንሳቱን ሊያራዝም፣ ሊያሻሽል ወይም ሊያቋርጥ ይችላል።

ክፍል IV

ስለ ግልፅነት

አንቀፅ 16

ይፋ ስለማድረግ

1. እያንዳንዱ የስምምነቱ አባል ሀገር ህጎቹን፣ ደንቦቹን፣ ጠቅላላ ተፈጻሚነት ያላቸውን ስነስርዓቶችና አስተዳደራዊ ወሳኔዎች እንዲሁም በዚህ ስምምነት በተሸፈኑ የንግድ ጉዳዮች ጋር የተገናኙ በሌሎች አለም አቀፍ ስምምነቶች የተገቡ ግዴታዎችን ይፋ ማድረግ/ማሳተም ወይም ህዝብ ሊያገኛቸው በሚችሉ ማሰራጫ መንገዶች³ እንዲገኙ ማድረግ አለበት።
2. የዚህ ስምምነት ድንጋጌዎች ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር የህግ አፈፃፀምን የሚገድብ ወይም ለህዝብ ጥቅም ተፃራሪ የሆነን ወይም የህዝብም ይሁን የግል የንግድ ተቋምን ተገቢ የሆነ የንግድ ጥቅምን የሚፀረር ሚስጥራዊ መረጃን ይፋ እንዲያደርጉ አያስገድዱም።

² ከመሸጋገሪያ ጊዜ ጋር በተገናኘ ወይም ጥያቄውን ያቀረበው የስምምነቱ አባል ሀገር ደረጃ በደረጃ መፈፀም የሚገባውን በተወሰነው ጊዜ ውስጥ ካለመፈፀም ጋር በተገናኘ ግዴታን የማንሳት ወሳኔ መደረግ ያለበት በስምምነት ብቻ ነው።

³ “ለምሳሌ በህግ ማሳወቂያ ጋዜጣ፣ በጋዜጣ፣ የውይይቶች አፈሰላዊ መዝገብ ወይም ድረገፅ”

አንቀጽ 17

ስለማሳወቅ

1. የስምምነቱ አባል ሀገራት ይህ ስምምነት ስራ ላይ ከዋለ በኋላ የሚወጡ ህጎች፣ ደንቦች፣ ስነስርዓቶችና ጠቅላላ ተፈጻሚነት ያላቸው አስተዳደራዊ ወሳኔዎች እንዲሁም በዚህ ስምምነት ከተሸፈኑ የንግድ ጉዳዮች ጋር የተገናኙ በሌሎች አለም አቀፍ ስምምነቶች የተገቡ ግዴታዎችን በአንዱ የአፍሪካ ህብረት የስራ ቋንቋ በጽህፈት ቤቱ በኩል ለሌሎች የስምምነቱ አባል ሀገራት ማስታወቅ አለባቸው።
2. እያንዳንዱ የስምምነቱ አባል ሀገር የወሰደውን ወይም ሊወስደው ያቀደውን እርምጃ በዚህ ስምምነት አተገባበር ላይ ትርጉም ያለው ተፅእኖ ይኖረዋል ብሎ ሲያስብ ወይም ሌሎች አባል ሀገራት በዚህ ስምምነት ባላቸው ጥቅሞች ላይ ከፍተኛ ተፅእኖ ይኖረዋል ብሎ ሲያስብ በዚህ ስምምነት መሰረት በጽህፈት ቤቱ በኩል ለሌሎች የስምምነቱ አባል ሀገራት ማሳወቅ ይኖርበታል።
3. የስምምነቱ አባል ሀገር በሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር ሲጠየቅ የወሰደውን ወይም ሊወስደው ያቀደውን እርምጃ በተመለከተ ጠያቂው ቀደም ብሎ እንዲያውቀው የተደረገ ቢሆንም በጽህፈት ቤቱ በኩል ፈጣን መረጃ መስጠትና ለሚቀርብለት ጥያቄዎች ምላሽ መስጠት ይኖርበታል።
4. ማንኛውም በዚህ አንቀጽ መሰረት የሚሰጥ ማስታወቂያ ወይም መረጃ እርምጃው ከዚህ ስምምነት ጋር መጣጣሙ ወይም አለመጣጣሙን የሚወስን አይሆንም።

ክፍል V

አህጉራዊ ልዩ ጥቅሞች

አንቀጽ 18

አህጉራዊ ልዩ ጥቅሞች

1. ይህ ስምምነት በስራ ላይ ከዋለ በኋላ የስምምነቱ አባል ሀገራት ስምምነቱን ሲተገብሩ ለሶስተኛ ሀገራት ከሚሰጡት ያላነስ ልዩ ጥቅሞችን በሰጥቶ መቀበል መሰረት አርስ በአርሳቸው መሰጠት አለባቸው።
2. ስምምነቱ ስራ ላይ ከመዋሉ በፊት ለሶስተኛ ሀገር ልዩ ጥቅም የሰጠ የስምምነቱ አባል ሀገር ሌሎች የስምምነቱ አባል ሀገሮች ልዩ ጥቅሙን ለማግኘት መደራደር እንዲችሉ እድል ይሰጣቸዋል፤ ልዩ ጥቅሙም በሰጥቶ መቀበል ላይ ይመሰረታል። አንድ የስምምነቱ አባል ሀገር በዚህ ንዑስ አንቀጽ በተጠቀሱት ልዩ ጥቅሞች ላይ ፍላጎት ያላቸው ሌሎች የስምምነቱ አባል ሀገራት የእድገት ደረጃቸውን ግምት ውስጥ በሚያስገባ መንገድ በሰጥቶ መቀበል መሰረት እንዲደራደሩ እድል ይሰጣል።
3. ይህ ስምምነት የስምምነቱ አባል ሀገራት ከሶስተኛ ሀገሮች ጋር ቀደም ብለው ባደረጓቸው ስምምነቶች ያላቸውን መብቶችና ግዴታዎች ወጤት አልባ የሚያደርግ፤ የሚያሻሽል ወይም የሚሰርዝ አይሆንም።

አንቀፅ 19

ከአካባቢያዊ ስምምነቶች ጋር ስለመጋጨትና ስለአለመጣጣም

1. በዚህ ስምምነት እና በማንኛውም አካባቢያዊ ስምምነት መካከል ግጭት ወይም አለመጣጣም ሲኖር በዚህ ስምምነት በሌላ አኳኋን ካልተገለፀ በስተቀር ባለው አለመጣጣም ልክ ይህ ስምምነት የበላይነት ይኖረዋል።
2. የዚህ አንቀፅ ንዑስ አንቀጽ 1 ቢኖርም የሌሎች አካባቢያዊ ኢኮኖሚ ማህበረሰቦች፤ አካባቢያዊ የንግድ አደረጃጀቶችና የጉምሩክ ወህደቶች አባል የሆኑ እና በመካከላቸው ከዚህ ስምምነት በላይ የሆነ የአካባቢያው ወህደት ላይ የደረሱ አባል ሀገራት ይህንኑ ከፍተኛ ወህደት በመካከላቸው መቀጠል አለባቸው።

ክፍል VI

ስለአለመጣጣቶች አፈታት

አንቀፅ 20

አለመጣጣቶችን ስለመፈታት

1. በዚህ ስምምነት አባል ሀገራት መካከል የሚነሱ አለመጣጣቶችን ለመፍታት የሚያገለግል የአለመጣጣት መፍቻ መንገድ ተቋቁሟል።
2. የአለመጣጣት መፍቻ መንገዱ በአለመጣጣቶች መፍቻ ደንቦችና ስነስርዓቶች ፕሮቶኮል መሰረት ይተዳደራል።
3. የአለመጣጣቶች መፍቻ ደንቦችና ስነስርዓቶች ፕሮቶኮል ከሌሎች ነገሮች በተጨማሪ የአለመጣጣቶች መፍቻ አካል ማቋቋም አለበት።

ክፍል VII

የመጨረሻ ድንጋጌዎች

አንቀፅ 21

ልዩ ሁኔታዎች

በዚህ ስምምነት ፕሮቶኮሎች ካልተገለፀ በስተቀር የዚህ ስምምነት ድንጋጌ በሌሎች የአፍሪካ አህጉራዊ ነፃ የንግድ ስምምነትን ለማቋቋም ወይም ቀጣይነቱን ለማረጋገጥ ከወጡ የህግ ሰነዶች መርሆችና እሴቶች ያፈነገጡ ተደርገው መተርጎም የለባቸውም።

አንቀጽ 22

ስለማጠቃለያ፣ ስለመፈረም፣ ስለመቀበል እና ስለመቀላቀል

1. ይህ ስምምነት በጉባኤው መፅደቅ ይኖርበታል
2. ይህ ስምምነት ለአባል ሀገራት በህገመንግስታዊ ስርአታቸው መሰረት እንዲፈረሙና እንዲቀበሉ ወይም እንዲቀላቀሉ ክፍት መሆን አለበት።

አንቀጽ 23

የሚጸናበት ጊዜ

1. ይህ ስምምነት እና የእቃዎች ንግድ ፕሮቶኮል፣ የአገልግሎቶች ንግድ ፕሮቶኮል እና የአለመግባባቶች መፍቻ ህጎችና ስነስርዓቶች ፕሮቶኮል ሆኖ ሁለተኛው (22ኛው) የማጠቃለያ ሰነድ ገቢ በሆነ ከ 30 ቀናት በኋላ የጸና ይሆናል።
2. የኢቮሽን መንገድ፣ የአእምሮአዊ ንብረት መብቶች፣ የውድድር ፖሊሲ ፕሮቶኮሎች እና በዚህ ስምምነት ማእቀፍ ውስጥ አስፈላጊ ሆኖ የተገኘ ማናቸውም ሌላ የህግ ሰነድ ሆኖ ሁለተኛው (22ኛው) የማጠቃለያ ሰነድ ገቢ በሆነ ከ 30 ቀናት በኋላ የጸና ይሆናል።
3. ይህንን ስምምነት ለሚቀላቀል አባል ሀገር የእቃዎችና የአገልግሎቶች ንግድ ፕሮቶኮሎች እና የአለመግባባቶች መፍቻ ህጎችና ስነስርዓቶች ፕሮቶኮል የስምምነቱ አባል ሀገርን በተመለከተ የመቀላቀያ ማጠቃለያ ሰነድ ገቢ ከሆነበት ቀን ጀምሮ የጸና ይሆናል።
4. የኢቮሽን መንገድ፣ የአእምሮአዊ ንብረት መብቶች፣ የውድድር ፖሊሲ ፕሮቶኮሎች እና በዚህ ስምምነት ማእቀፍ ውስጥ አስፈላጊ ሆኖ የተገኘ ማናቸውም ሌላ የህግ ሰነድ ለሚቀላቀል አባል ሀገር የማጠቃለያ ሰነድ ገቢ ከሆነበት ቀን ጀምሮ የጸና ይሆናል።
5. ባለአደራው ይህ ስምምነትና አባሪዎቹ የጸኑ መሆናቸውን ለአባል ሀገራት ማሳወቅ አለበት።

አንቀጽ 24

ባለአደራ

1. የኮሚሽኑ ሊቀመንበር የዚህ ስምምነት ሰነድ ባለአደራ ይሆናል።
2. ይህ ስምምነት ለባለአደራው ገቢ መደረግ የሚኖርበት ሲሆን ባለአደራውም የስምምነቱን የተረጋገጠና እውነተኛ ቅጅ ለእያንዳንዱ አባል ሀገር መላክ አለበት።
3. አባል ሀገራት የማጠቃለያ ወይም የመቀበያ ሰነድ ለባለአደራው ገቢ ማድረግ አለባቸው።
4. ባለአደራው ገቢ የማጠቃለያ ወይም የመቀበያ ሰነድ ገቢ መደረጉን ለአባል ሀገራት ማሳወቅ ይኖርበታል።

አንቀፅ 25

የልዩነት ሀሳብ

በዚህ ስምምነት ላይ የልዩነት ሀሳብ ማቅረብ አይቻልም።

አንቀፅ 26

ስለምዝገባና ማሳወቅ

1. ባለአደራው ይህ ስምምነት በሚፀናበት ጊዜ በተባበሩት መንግስታት ቻርተር አንቀፅ 102 ድንጋጌ መሰረት በተባበሩት መንግስታት ዋና ፀሀፊ ማስመዘገብ አለበት።
2. የዚህ ስምምነት አባል ሀገራት እንደአስፈላጊነቱ በተናጠል ወይም በጋራ ይህን ስምምነት ለዓለም ንግድ ድርጅት ማስታወቅ አለባቸው።

አንቀፅ 27

ስለ መውጣት

1. አንድ የስምምነቱ አባል ሀገር ስምምነቱ በእርሱ ላይ ከፀናበት ጊዜ አንስቶ ከአምስት አመት በኋላ በባለአደራው በኩል ለስምምነቱ አባል ሀገራት የፅሁፍ ማስታወቂያ በመስጠት ከዚህ ስምምነት ሊወጣ ይችላል።
2. ከስምምነት መውጣቱ የፀና የሚሆነው ማስታወቂያው ለባለአደራው ከደረሰ ከሁለት አመት በኋላ ወይም በማስታወቂያው ከተገለፀው ሌላ የኋላ ቀን ጀምሮ ነው።
3. የስምምነቱ አባል ሀገር ከስምምነት መውጣት፣ ከመውጣቱ በፊት በእንጥልጥል ላይ የነበሩ መብቶቹና ግዴታዎቹ ላይ የሚያመጣው ተፅእኖ አይኖርም።

አንቀፅ 28

ስለመከለስ

1. ይህ ስምምነት ከፀና በኋላ በየአምስት አመቱ ውጤታማነቱን ለማረጋገጥ፣ጥልቀት ያለው ውህደት ለማምጣት እና ከአካባቢያዊና አለምአቀፋዊ አዲስ ሁኔታዎች ጋር እንዲጣጣም በስምምነቱ አባል ሀገራት ለመከለስ መታየት አለበት።
2. በሚደረገው የመከለስ ስርአት የስምምነቱ አባል ሀገራት ስምምነቱ በተተገበረበት ወቅት የተገኘውን ልምድና ውጤት ግምት ውስጥ በማስገባት በአንቀፅ 29 መሰረት የማሻሻያ ሀሳብ ሊያቀርቡ ይችላሉ።

አንቀፅ 29

ስለማሻሻል

1. ማንኛው የዚህ ስምምነት አባል ሀገር በባለአደራው በኩል ይህን ስምምነት ለማሻሻል ሀሳቦች ሊያቀርብ ይችላል።

2. ባለአደራው የማሻሻያ ሀሳቡን በተቀበል በ30 ቀናት ውስጥ የቀረበውን ሀሳብ ለስምምነቱ አባል ሀገራት እና ለጽህፈት ቤቱ ማሰራጨት አለበት።
3. በቀረበውን ሀሳብ ላይ አስተያየት መስጠት የሚፈልግ የዚህ ስምምነት አባል ሀገር ሀሳቡ በተሰራጨ በስድሳ (60) ቀናት ውስጥ አስተያየቱን ለባለአደራው እና ለጽህፈት ቤቱ ማቅረብ ይችላል።
4. ጽህፈት ቤቱ የቀረበውን ሀሳብና አስተያየት ለሚመለከታቸው የአፍሪካ አህጉራዊ ነፃ የንግድ ቀጣና ኮሚቴ ወይም ንዑስ ኮሚቴ አባላት እንዲመረምሩት ማስተላለፍ አለበት።
5. የሚመለከታቸው ኮሚቴዎች እና ንዑስ ኮሚቴዎች የውሳኔ ሀሳባቸውን የሚኒስትሮች ምክር ቤት እንዲመለከተው በጽህፈት ቤቱ በኩል ያቀርባሉ። የሚኒስትሮች ምክር ቤት የውሳኔ ሀሳቦችም በስራ አስፈፃሚ ምክር ቤት በኩል ለጉባኤው ሊቀርቡ ይችላሉ።
6. በዚህ ስምምነት ላይ የሚደረጉ ማሻሻያዎች በጉባኤው መፅደቅ ይኖርባቸዋል።
7. በዚህ ስምምነት ላይ የሚደረጉ ማሻሻያዎች በዚህ ስምምነት አንቀፅ 23 መሰረት የሚፀኑ ይሆናል።

አንቀፅ 30

ገዢ የስምምነቱ ሰነዶች

ይህ ስምምነት በአረብኛ፣ በእንግሊዝኛ፣ በፈረንሳይኛ እና በፖርቱጋልኛ በአራት ዋና ሰነዶች የተዘጋጀ ሲሆን ሁሉም በእኩል ደረጃ ገዢነት አላቸው።

የዕቃዎች ንግድ ፕሮቶኮል

መግቢያ

እኛ የአፍሪካ ህብረት አባል ሀገራት፤

የአፍሪካ አህጉራዊ ነፃ የንግድ ቀጣና ማቋቋምን ለማፋጠን እና አህጉራዊ ንግድን ለማሳደግ የሚያስችል ማእቀፍ፤ ፍጥነት ካርታ እና ንድፍን እና አህጉራዊ ንግድን ማሳደጊያ የድርጊት መርሀግብር አስመልክቶ በአውሮፓዊያን አቆጣጠር ከጃንዋሪ 29 እስከ 2012 ዓ.ም በአዲስ አበባ ኢትዮጵያ የተካሄደው የአፍሪካ ህብረት አባል ሀገራት እና መንግስታት የመሪዎች አስራ ስምንተኛው መደበኛ ጉባኤ ወሳኔን (Assembly/AU/Dec. 394(XVIII)) ተግባራዊ ለማድረግ በመፈለግ፤

በአቡጃ ስምምነት አላማዎች እና መርሆዎች በተገለጸው ላይ ተመስርቶ የአፍሪካ ገበያዎችን ማስተሳሰር የሚያስችለውን የአፍሪካ አህጉራዊ ነፃ የንግድ ቀጣና ማቋቋሚያ ስምምነት ድርድር መጀመርን አስመልክቶ ከጁን 14 እስከ 15/ 2015 ዓ.ም በጆሃንስበርግ ደቡብ አፍሪካ የተካሄደው የአፍሪካ ህብረት አባል ሀገራት እና መንግስታት የመሪዎች ህያ አምስተኛ መደበኛ ጉባኤ ወሳኔን (Assembly/AU/Dec. 569(XXV)) በመረዳት፤

የቢዝነስ ወጪዎችን ለመቀነስ የሚያስችሉ አስፈላጊ አርምጃዎችን በመውሰድ እና ለግሉ ዘርፍ እድገት ምቹ ሁኔታዎችን በመፍጠር አህጉራዊ የንግድ ትስስርን ለማሳደግ በመወሰን፤

በጥቅመ ግዝፈት ፣አህጉራዊ የገበያ እድል እና የኢኮኖሚ ግብአቶችን በአግባቡ መጠቀም የሚያስገኙትን ጥቅሞች በመጠቀም የአጠቃላይ በኢንዱስትሪና በኢንተርፕራይዝ ደረጃ ተወዳዳሪነትን ለማጎልበት በመወሰን፤

አጠቃላይ የዕቃዎች ንግድ ፕሮቶኮል ኢኮኖሚያዊ ቅልጥፍና እና ትስስሮች ስር እንዲሰዱ በማድረግ፤ ማህበራዊ ደህነትን በማሻሻል፤ ደረጃ በደረጃ የንግድ መሰናክሎችን በማስወገድ፤ ንግድና ኢንቨስትመንት በማሳደግ የስምምነቱ አባል ሀገራት ቢዝነሶች በጥቅመ ግዝፈት ለመሰራት የሚችሉበትን የተሻለ እድል እንደሚፈጥር በመተማመን፤

በአህጉራዊ የነፃ ንግድ ማስፋፋፊያና ማሳለጫ ስርዓቶች ትግበራ መካከል መጣጣምና ቅንጅት በመፍጠር፤ በጥራት መሰረተ ልማት፤ በሳይንስና ቴክኖሎጂ፤ እና በሌሎች ንግድ ነክ በሆኑ ጉዳዮች ፈጠራና/ልማትና ትግበራ ላይ በመስራት አህጉራዊ የንግድ ትስስርን ለማስፋፋት በመወሰን፤ እና

በስምምነቱ አባል ሀገራት መካከል ያለውን የእድገት ደረጃ ልዩነት ከግምት ውስጥ በማስገባት፤ ልዩ ትኩረት ለሚያስፈልጋቸውን የስምምነቱ አባል ሀገራት የተለማጭነት፣በተለየ ሁኔታ ማስተናገድና የቴክኒክ ድጋፎች አስፈላጊነትን እውቅና በመስጠት፤

እንደሚከተለው ተስማምተናል፤

ክፍል 1

ትርጓሜዎች፣ ዓላማዎች እና ወሰን

አንቀጽ 1

ትርጓሜዎች

ለዚህ ፕሮቶኮል ዓላማ ሲባል የሚከተሉት ትርጓሜዎች ተፈጻሚ ይሆናሉ፤

- (ሀ) “እቃዎች በማራገፊያ ዋጋ ሲጣሉ ስለሚወሰዱ እርምጃዎች የሚደነግግ ስምምነት” ማለት የ1994 ዓ.ምቱ የዓለም የንግድ ድርጅት የቀረጥና እና የንግድ አጠቃላይ ስምምነት አንቀጽ VI ማስፈጸሚያ ስምምነት ነው።
- (ለ) “ኮሚቴ” ማለት በዚህ ፕሮቶኮል አንቀጽ 31 መሠረት የተቋቋመ የእቃዎች ንግድ ኮሚቴ ነው።
- (ሐ) “የጉምሩክ ቀረጥ” ማለት በማንኛውም ወደ ሀገር በሚገቡ ወይም በሚወጡ እቃዎች ላይ የሚጣል ቀረጥ ወይም ክፍያ ጨምሮ ሱር ታክስ ወይም ተጨማሪ ክፍያን ያጠቃልላል።
- (መ) “የተቀናጀ የሽቀጦች አሰያየምና አመዳደብ” ማለት በዓለም አቀፍ የተዋሃደ የሽቀጦች አሰያየም እና አመዳደብ ስምምነት መሠረት የተቀናጀ የሽቀጦች አመዳደብ ሥርዓት ነው።
- (ሠ) “ቀረጥ ያልሆኑ መሰናክሎች” ማለት ከቀረጥ ውጭ የሆኑና ንግድን የሚያግዱ መሰናክሎች ናቸው፤
- (ረ) “ከስምምነቱ አባል ሀገራት የመነጨ እቃዎች” ማለት በአባሪ 2 በተገለጸው የስሪት ሀገር ምንጭ ደንብ መሰረት ከስምምነቱ አባል ሀገራት የመነጨ ተብለው የሚወሰዱ እቃዎች ማለት ነው፤
- (ሸ) “የልዩ ጥቅም የንግድ አደረጃጀቶች” ማለት አንድ የስምምነቱ አባል ሀገር ከሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር ወይም ከሦስተኛ ሀገር ለሚገቡ እቃዎች ልዩ ጥቅም ለመስጠት የሚደረግ አደረጃጀት ሲሆን የሰጥቶ መቀበል መርህን መሠረት ያላደረጉ ግዴታን በማንሳት መልኩ ልዩ ጥቅም የመስጠት ዘዴዎችን ይጨምራል፤
- (ቀ) “የንግድ መከላከያ እርምጃዎች ስምምነት” ማለት የዓለም ንግድ ድርጅት የንግድ መከላከያ እርምጃዎች ስምምነት ማለት ነው፤
- (በ) “ስምምነት የተደረሰበት የቀረጥ ሰንጠረዥ” ማለት የእያንዳንዱ የስምምነቱ አባል ሀገር በድርድር የተስማማውና ግዴታ የገባበት ዝርዝር የቀረጥ ሰንጠረዥ ነው። ሰንጠረዥም በአፍሪካ ነፃ የንግድ ቀጣና ውስጥ የሚገቡ እቃዎችን የመፈጸሚያ ጊዜ፣ ቅድመ ሁኔታና መመዘኛዎችን በግልፅ የያዘ ነው።
- (ተ) “የንግድ ቴክኒካዊ እንቅፋቶች” ማለት በንግድ ላይ የሚደረግ ቴክኒካዊ እንቅፋት ማለት ነው።
- (ቸ) “ቴክኒካዊ የንግድ እንቅፋቶች ስምምነት” ማለት የዓለም ንግድ ድርጅት ቴክኒካዊ የንግድ እንቅፋቶች ስምምነት ማለት ነው።

አንቀጽ 2

አላማዎች

1. የዚህ ፕሮቶኮል ዋነኛ ዓላማ በዚህ ስምምነት አንቀጽ 3 መሠረት የእቃዎች ንግድ ነፃ ገበያ መፍጠር ነው።
2. የዚህ ፕሮቶኮል ዝርዝር ዓላማ በአፍሪካ ውስጥ ፣
 - (ሀ) ቀረጦችን ደረጃ በደረጃ በማስወገድ፣
 - (ለ) ቀረጥ ያልሆኑ እገዳዎችን ደረጃ በደረጃ በማስወገድ፣
 - (ሐ) የጉምሩክ ሥነሥርዓቶች ፣ የንግድ ማሳለጥ እና የማስተላለፍ ብቃትን በማሳደግ ፣
 - (መ) የሰው፣ የእንስሳትና እና የእጭት ንጽህናና ጤንነት እና የንግድ ቴክኒካዊ እንቅፋቶች ረገድ ትብብሮችን በማሳደግ፣
 - (ሠ) አካባቢያዊ እና አህጉራዊ የእሴት ትስስሮችን ማሳደግ እና በማበረታታት፣ እና
 - (ረ) በአፍሪካ የማህበራዊና ኢኮኖሚ እድገትን፣ ኢንዱስትሪ ልማትና ኢኮኖሚያዊ መዋቅርን በማስፋፋት፣
 የእቃዎች ንግድ ማሳደግ ነው።

አንቀጽ 3

የተፈጻሚነት ወሰን

1. የዚህ ፕሮቶኮል ድንጋጌዎች በስምምነቱ አባል ሀገራት መካከል በሚደረጉ የእቃዎች ንግድ ላይ ተፈጻሚነት አላቸው።
2. አባሪ 1 የቀረጥ ስምምነት ሠንጠረዥ ፣ አባሪ 2 የስሪት ሀገር ምንጭ ደንብ ፣ አባሪ 3 የጉምሩክ እና የጋራ አስተዳደር ትብብር ፣ አባሪ 4 የንግድ ማሳለጥ ፣ አባሪ 5 ቀረጥ ያልሆኑ መሰናክሎች፣ አባሪ 6 የንግድ ቴክኒካዊ ገደቦች ፣ አባሪ 7 የሰው፣ የእንስሳትና የእጭት ንጽህናና ጤንነት ለመጠበቅ የሚወሰዱ እርምጃዎች፣ አባሪ 8 ማስተላለፍ እና አባሪ 9 የንግድ መፍትሄዎች ከጸደቁ በኋላ የዚህ ፕሮቶኮል አካል ይሆናሉ።

ክፍል II

አለማዳላት

አንቀጽ 4

ለአንድ ሀገር የተሰጠን የተሻለ ጥቅም ለሁሉም ስለመስጠት

1. የስምምነቱ አባል ሀገራት በዚህ ስምምነት አንቀጽ 18 በተደነገገው መሠረት ለአንድ ሀገር የተሰጠን የተሻለ ጥቅም ለሁሉም መስጠት አለባቸው።

2. ይህ ፕሮቶኮል ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር ከሦስተኛ ወገን ጋር የተለየ ጥቅም የሚያስጠጥ የንግድ ስምምነት ከመፈጸም ወይም ያለውን ከመቀጠል አይከለክልም ሆኖም በዚህ መልኩ የሚደረግ ማንኛውም የንግድ ስምምነት የዚህን ፕሮቶኮል ዓላማዎች የሚያደናቅፍ ወይም የሚያጨናግፍ መሆን የለበትም። በድርድር ለሦስተኛ ወገን የተሰጠ ማንኛውም ጥቅም፣ ፈቃድ ወይም ልዩ መብት በሰጥቶ መቀበል መርህ ለሌሎች የስምምነቱ አባል ሀገራት መሰጠት ይኖርበታል።
3. ይህ ፕሮቶኮል ሁለት ወይም ከዛ በላይ የሆኑ የስምምነቱ አባል ሀገራት የዚህን ፕሮቶኮል ዓላማዎች ለማሳካት ያለሙ ልዩ የንግድ ጥቅሞችን አንዱ ለሌላው እንዳይሰጥ አይከለክልም። ሆኖም እነዚህ ልዩ ጥቅሞች በሰጥቶ መቀበል መርህ ለሌሎች የስምምነቱ አባል ሀገራት መሰጠት ይኖርባቸዋል።
4. የዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 2 እና 3 ቢኖርም አንድ የስምምነቱ አባል ሀገር ይህ ስምምነት ወደ ስራ ከመጣቱ በፊት ለሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር ወይም ለሦስተኛ ወገን የሰጣቸውን ልዩ የንግድ ጥቅሞች ለሌሎች የስምምነቱ አባል ሀገራት እንዲሰጥ አይገደድም። አንድ የስምምነቱ አባል ሀገር የሌሎች የስምምነቱ አባል ሀገራትን የእድገት ሁኔታ ግምት ውስጥ በማስገባት በእነዚህ ልዩ የንግድ ጥቅሞች ላይ በሰጥቶ መቀበል መርህ ድርድር ማድረግ እንዲችሉ እድሉን ክፍት ማድረግ አለበት።

አንቀጽ 5

ገቢ እቃዎችን በሀገር ውስጥ ከተመረቱ ተመሳሳይ ምርቶች ባላነሰ ሁኔታ ማስተናገድ

አንድ የስምምነቱ አባል ሀገር ከሌሎች የስምምነቱ አባል ሀገራት ወደ ሃገር ውስጥ የሚገቡ ምርቶች የጉምሩክ ሥነ ሥርዓት ከተፈፀመባቸው በኋላ በሀገር ውስጥ ከተመረቱ ተመሳሳይ ምርቶች ባላነሰ ሁኔታ ማስተናገድ አለበት። ይህ መስተንግዶ በ1994ቱ የቀረጥና የንግድ ጠቅላላ ስምምነት አንቀጽ III መሠረት የእነዚህን ምርቶች ሽያጭ እና የሽያጭ ቅድመ ሁኔታዎች የሚመለከቱ ሁሉንም እርምጃዎች ያካትታል።

አንቀጽ 6

ልዩ መስተንግዶ

የአፍሪካ ነፃ የንግድ ቀጣና ስምምነት ሁሉን አቀፍና የጋራ ተጠቃሚነትን የሚያረጋግጥ የእቃዎች ንግድ ስርአት የሚፈጥር ዓላማ ጋር በሚጣጣም መልኩ የስምምነቱ አባል ሀገራት በተለያዩ የኢኮኖሚ እድገት ደረጃ ላይ ለሚገኙ ሌሎች የስምምነቱ አባል ሀገራት ወይንም በሌሎች አባል ሀገራት እውቅና የተሰጠው የተለየ ሁኔታን ምክንያት በማድረግ ልዩ መስተንግዶ ሊሰጡ ይችላሉ። እነዚህ ተለማጭነቶች ከሌሎች በተጨማሪ እንደየጉዳዩ ሁኔታ ልዩ እሳቤዎችን እና ይህንን ስምምነት ለማስፈፀም ተጨማሪ የመሸጋገሪያ ጊዜ ሊያካትት ይገባል።

ክፍል III

ንግድን ነጻ ስለማድረግ

አንቀጽ 7

የገቢ ቀረጥ

1. የስምምነቱ አባል ሀገራት በዚህ ፕሮቶኮል አባሪ 1 በተመለከተው የየራሳቸው የቀረጥ ሠንጠረዥ መሠረት ከስምምነቱ አባል ሀገራት የሚመነጨ ዕቃዎች ላይ የሚጥሏቸውን ቀረጦችና ተመሳሳይ ውጤት የሚያስከትሉ ሌሎች ክፍያዎች ደረጃ በደረጃ ማስወገድ አለባቸው።

2. ነጻ ለማድረግ የተወሰኑ ምርቶችን በተመለከተ፣ በዚህ ፕሮቶኮል በተለየ ሁኔታ ካልተደነገገ በስተቀር፣ የስምምነቱ አባል ሀገራት ከሌሎች የስምምነቱ አባል ሀገራት የሚመነጨ ዕቃዎች ላይ ማንኛውንም አይነት አዲስ የገቢ ቀረጥ ወይም ተመሳሳይ ውጤት ያላቸው ሌሎች ክፍያዎችን መጣል አይችሉም።

3. የገቢ ቀረጥ ማለት ከማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር ወደሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር ወደሚገኝ ተቀባይ በሚገቡ ዕቃዎች ላይ ወይም ከዚህ ጋር በተያያዘ የሚጣል ቀረጥና ተመሳሳይ ሌሎች ክፍያዎችና ማንኛውንም የሱር ታክስ ወይም ተጨማሪ ክፍያን የሚይዝ ሲሆን የሚከተሉትን አያካትትም፣

(ሀ) በ1994ቱ የቀረጥና የንግድ አጠቃላይ ስምምነት አንቀጽ III (2) እና የትርጉም መግለጫዎች መሰረት ተመሳሳይ ወይም በቀጥታ ተወዳዳሪ ወይም የሚተካኩ ወይም ገቢ እቃዎች በሙሉ ወይም በከፊል የተፈበረኩበት ወይም የተመረቱበት የስምምነቱ አባል ሀገራት እቃዎችን በተመለከተ፣ ከሀገር ውስጥ ታክስ ጋር ተመጣጣኝ የሆነ ክፍያ የሚፈጸም ከሆነ፣

(ለ) በ1994ቱ በዓለም ንግድ ድርጅት የቀረጥና ንግድ አጠቃላይ ስምምነት አንቀጽ VI እና አንቀጽ XVI እና የዓለም ንግድ ድርጅት የድጎማና አጻፋዊ እርምጃዎች ስምምነት መሰረት እና በዚህ ፕሮቶኮል አንቀጽ 17 መሠረት በማራገፊያ ዋጋ በገቢ እቃዎች ላይና ለአጻፋዊ እርምጃዎች የሚጣሉ ቀረጦች፣

(ሐ) በ1994ቱ የዓለም የንግድ ድርጅት የቀረጥና የንግድ አጠቃላይ ስምምነት አንቀጽ XIX፣ የንግድ መከላከያ እርምጃዎች ስምምነት እና በዚህ ፕሮቶኮል አንቀጽ 18 እና 19 መሠረት የሚጣሉ ቀረጦች ወይም

(መ) ከ1994ቱ የቀረጥና የንግድ አጠቃላይ ስምምነት አንቀጽ VIII ጋር በተጣጣመ መልኩ የሚጣሉ ሌሎች ክፍያዎች፣

አንቀጽ 8

ስምምነት የተደረገበት የቀረጥ ሠንጠረዥ

1. እያንዳንዱ የዚህ ስምምነት አባል ሀገር ከሌሎች የስምምነቱ አባል ሀገራት በሚመነጨ ዕቃዎች ላይ በዚህ ፕሮቶኮል አባሪ 1 በተያያዘው ስምምነት የተደረገበት የቀረጥ ሠንጠረዥና ከፀደቀው የቀረጥ ሞዳሊቲ ጋር የሚጣጣም ልዩ ጥቅም የሚያስገኝ ቀረጥ ተፈጻሚ ያደርጋል። ስምምነት የተደረገበት

የቀረጥ ሠንጠረዦችና ፣ የቀረጥ ሞዳሊቲዎች እና ሌሎች በድርድርና ላይ ያሉና የሚጸድቁ ቀሪ የቀረጥ ሞዳሊቲዎች የዚህ ፕሮቶኮል አንድ አካል ተደርገው ይወሰዳሉ።

2. የዚህ ፕሮቶኮል ድንጋጌዎች ቢኖሩም የሌላ አካባቢያዊ ኢኮኖሚያዊ ማህበረሰቦች አባል የሆኑ የስምምነቱ አባል ሀገራት በዚህ ፕሮቶኮል ከተደነገገው በተሻለ ሁኔታ የጉምሩክ ቀረጥ እና የንግድ ክልከላዎችን ያስወገዱ እንደሆነ ይህንኑ ከፍተኛ ያለ ነፃ የንግድ ስርዓት ማስቀጠልና ከተቻለም አጠናክረው መቀጠል ይችላሉ።

አንቀጽ 9

አጠቃላይ የመጠን እገዳ ስለመከልከል

በዚህ ፕሮቶኮልና በአባሪዎቹ፣ በ1994ቱ የቀረጥና ንግድ አጠቃላይ ስምምነት አንቀጽ XI፣ እና አግባብነት ያላቸው ሌሎች የዓለም የንግድ ድርጅት ስምምነቶች በተለየ ሁኔታ ካልተደነገገ በስተቀር የስምምነቱ አባል ሀገራት ከሌሎች የስምምነቱ አባል ሀገራት ወደ ሀገር ውስጥ በሚገቡ ወይም ወደ ሌላ የስምምነቱ አባል ሀገራት በሚላኩ ዕቃዎች ላይ የመጠን እገዳ ማድረግ የለባቸውም።

አንቀጽ 10

በወጪ ዕቃዎች ላይ ስለሚጣል ቀረጥ

1. የስምምነቱ አባል ሀገራት ከራሳቸው ግዛት የሚመነጩ የወጪ እቃዎች ቀረጥ ወይም ተመጣጣኝ ውጤት ያላቸውን ክፍያዎች ሊወስኑ ይችላሉ።
2. በዚህ አንቀጽ መሠረት በወጪ ዕቃዎች ላይ ወይም ከእቃዎች መውጣት ጋር በተገናኘ የሚጣል ቀረጥ ወይም ግብር አድልዎ በማያደርግ መልኩ ወደሁሉም የስምምነቱ አባል ሀገራት በሚሄዱ እቃዎች ላይ ሁሉ ተፈፃሚ መሆን አለበት።
3. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 2 መሠረት በወጪ ዕቃዎች ላይ ወይም ከእቃዎቹ አወጣጥ ጋር በተገናኘ ቀረጥ ወይም ግብር የሚጥል የስምምነቱ አባል ሀገር ይኸው እርምጃ ከተወሰደበት ቀን ጀምሮ በዘጠና ቀናት ውስጥ ለጽህፈት ቤቱ ማሳወቅ አለበት።

አንቀጽ 11

ስምምነት የተደረገበትን የቀረጥ ሠንጠረዥ ስለማሻሻል

1. ልዩ ሁኔታዎች ሲያጋጥሙ የስምምነቱ አባል ሀገር የቀረጥ ስምምነት ሠንጠረዥን ለማሻሻል ጥያቄ ሊያቀርብ ይችላል።
2. እነዚህ ልዩ ሁኔታዎች ሲያጋጥሙ የስምምነቱ አባል ሀገር / ከዚህ በኋላ ማሻሻያውን ያቀረበው የስምምነቱ አባል ሀገር ተብሎ የሚጠራ/ ልዩ ሁኔታዎች መኖራቸውን ከሚያሳዩ ማስረጃዎች ጋር ጥያቄውን ለጽ/ቤቱ በጽሑፍ ማቅረብ ይኖርበታል።
3. ጽህፈት ቤቱ ጥያቄው እንደደረሰው ወዲያውኑ ለስምምነቱ አባል ሀገራት ማስራጨት አለበት።

- 4. አንድ የስምምነቱ አባል ሀገር ማሻሻያ በቀረበበት የቀረጥ ስምምነት ሠንጠረዥ ላይ ከፍ ያለ ጥቅም አለኝ ብሎ ካሰበ /ከዚህ በኋላ ከፍ ያለ ጥቅም ያለው የስምምነቱ አባል ሀገር ተብሎ የሚጠራ/ በ30 ቀናት ውስጥ ከደጋፊ ማስረጃዎች ጋር በጽህፈት ቤቱ በኩል ማሻሻያውን ላቀረበው የስምምነቱ አባል ሀገር በጽሑፍ ማሳወቅ ይኖርበታል። ጽህፈት ቤቱ እንዲህ አይነት ጥያቄዎችን እንደተቀበለ ወዲያውኑ ለሁሉም የስምምነቱ አባል ሀገራት ማሰራጨት አለበት።
- 5. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 3 መሠረት ማሻሻያውን ያቀረበው የስምምነቱ አባል ሀገር እና ከፍ ያለ ጥቅም ያለው የስምምነቱ አባል ሀገር በጽህፈት ቤቱ አስተባባሪነት በቀረበው የማሻሻያ ጥያቄና አስፈላጊ በሆኑ የማካካሻ ማስተካከያ ላይ ስምምነት ላይ ለመድረስ ወደ ድርድር መግባት ይኖርባቸዋል። በዚህ ድርድር እና ስምምነት አባል ሀገራት የሚገቡት ጠቅላላ ግዴታ በመነሻው ስምምነት ከተገባው ግዴታ ያነሰ ሊሆን አይችልም።
- 6. ከድርድሩ የሚገኘው ውጤት እና በቀጣይነት የሚከናወነው የቀረጥ ስምምነት ሠንጠረዥ ማስተካከያ እና የተያያዙ የማካካሻ ስምምነቶች በስራ ላይ የሚውሉት ከፍ ያለ ጥቅም ባለው የስምምነቱ አባል ሀገራት ሲፀድቅ እና ጽህፈት ቤቱ እንዲያውቀው ተደርጎ ለሌሎች የስምምነቱ አባል ሀገራት እንዲደርስ ሲደረግ ነው። ማካካሻው በዚህ ፕሮቶኮል አንቀጽ 4 መሠረት ይከናወናል።
- 7. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 6 መሠረት አስፈላጊው ማካካሻ እስከሚደረግ እና በሚኒስትሮች ምክር ቤት እስከሚፀድቅ ድረስ ማሻሻያውን ያቀረበው የስምምነቱ አባል የቀረጥ ስምምነት ሠንጠረዥ ላይ ማንኛውንም ማስተካከያ መተግበር አይችልም። የማካካሻ ማስተካከያው ድርድር ውጤት ሁሉም የስምምነቱ አባል ሀገራት እንዲያውቁት መደረግ አለበት።

አንቀጽ 12

ቀረጥ ያልሆኑ መሰናክሎችን ስለማስወገድ

በዚህ ፕሮቶኮል በሌላ ሁኔታ ካልተደነገገ በስተቀር በስምምነቱ አባል ሀገራት ቀረጥ ያልሆኑ መሰናክሎችን የመለየት፣ የመመደብ ፣ የመከታተል እና የማስወገድ እንቅስቃሴ የሚከናወንበት ሁኔታ በአባሪ 5 ቀረጥ ያልሆኑ መሰናክሎች ድንጋጌዎች መሠረት ይሆናል።

አንቀጽ 13

የስራት ሀገር ምንጭ ደንብ

ከስምምነቱ አባል ሀገራት የሚመነጨ ዕቃዎች በዚህ ፕሮቶኮል መሠረት ልዩ ጥቅም ለማግኘት፣ በአባሪ 2 የስራት ሀገር ምንጭ ደንብ መሰረት ከስምምነቱ አባል ሀገራት የመነጨ፣ አጠቃላይ እና ዝርዝር ዕቃዎች ልዩ ደንቦችን በሚለዩ በሚዘጋጁ ተቀጽላዎች የሚካተቱ መስፈርቶችን ማሟላት አለባቸው።

ክፍል IV

የጉምሩክ ትብብር፣ የንግድ ማሳለጥ እና ማስተላለፍ

አንቀጽ 14

የጉምሩክ ትብብር እና የጋራ አስተዳደራዊ መደጋገፍ

የስምምነቱ አባል ሀገራት የጉምሩክ ትብብር እና የጋራ አስተዳደራዊ መደጋገፍን ጨምሮ በአባሪ 3 የጉምሩክ ትብብርና የጋራ አስተዳደራዊ ድጋፍ ድንጋጌዎች መሰረት ተገቢ የሆኑ እርምጃዎችን መውሰድ ይኖርባቸዋል።

አንቀጽ 15

ንግድን ማሳለጥ

የስምምነቱ አባል ሀገራት ንግድን ለማሳለጥ የሚያገለግሉና ሌሎች እርምጃዎችን በአባሪ 4 ንግድ ማሳለጥን አስመልክቶ በተቀመጡ ድንጋጌዎች መሰረት መተግበር አለባቸው።

አንቀጽ 16

ዕቃዎችን ስለማስተላለፍ

የስምምነቱ አባል ሀገራት ዕቃዎች የሚተላለፉበት አኳኋን ጨምሮ ተገቢ የሆኑ እርምጃዎችን በአባሪ 8 ድንጋጌዎች መሠረት መተግበር አለባቸው።

ክፍል V

የንግድ መፍትሄዎች

አንቀጽ 17

እቃዎች በርካሽ ሲራገፉና ከድጎማ የሚመነጩ ጉዳዮችን ለመከላከል ስለሚወሰዱ እርምጃዎች

1. የዚህ ፕሮቶኮል ድንጋጌዎች እንደተጠበቁ ሆነው፣ በዚህ ፕሮቶኮል ውስጥ የስምምነቱ አባል ሀገራት እቃዎች በርካሽ እንዳይራገፉ እና ከድጎማ የመነጨ ጉዳዮችን ለመከላከል የሚያስችሉ እርምጃዎችን ከመውሰድ አይከለክልም ።
2. ይህን አንቀጽ በስራ ላይ በሚያውሉበት ጊዜ የስምምነቱ አባል ሀገራት ስለንግድ መፍትሄዎች በአባሪ 9 በተደነገገው እና የንግድ መፍትሄ አግባብነት ካላቸው የዓለም ንግድ ድርጅት ስምምነቶች ጋር ተጣጥመው እንዲፈጸሙ ለማስቻል የአፍሪካ የነጻ ንግድ ቀጣና ስምምነት በሚያወጣው የንግድ መፍትሄዎች መሰረት ይሆናል።

አንቀጽ 18

ሁሉን አቀፍ የንግድ መከላከያ እርምጃዎች

የዚህ አንቀጽ ትግበራ በአባሪ 9 የተካተተው በንግድ መፍትሄዎች ላይ ተፈጻሚ የሚሆኑ የንግድ መፍትሄዎች እና መመሪያዎች እንዲሁም በ1994ቱ የቀረጥና ንግድ አጠቃላይ ስምምነት አንቀጽ XIX እና የዓለም የንግድ ድርጅት የንግድ መከላከያ እርምጃዎች ስምምነት መሠረት መሆን ይኖርበታል።

አንቀጽ 19

በልዩ ጥቅም ስለሚሰተናገዱ የንግድ መከላከያ እርምጃዎች

1. አንድ የስምምነቱ አባል ሀገር ከሌሎች የስምምነቱ አባል ሀገራት የሚገባ እቃ ባልታሰበ ሁኔታ ጨምሮ ተመሳሳይ ወይም በቀጥታ ተወዳዳሪ የሆኑ የሀገሪቱ አምራቾች ላይ ከፍተኛ የሆነ ጉዳት ሲያደርስ ወይም የጉዳት አደጋ ላይደቅን የሚቻልበት ሁኔታ ሲፈጥር የመከላከያ እርምጃዎችን ሊወስድ ይችላል።
2. ይህ አንቀጽ ተፈጻሚ የሚሆነው በአባሪ 9 የንግድ መፍትሄዎች ድንጋጌዎች እና የአፍሪካ ነፃ የንግድ ቀጣና ስምምነት የንግድ መፍትሄዎች የአተገባበር መመሪያ መሠረት ነው።

አንቀጽ 20

እቃዎች በርካሽ ሲራገፉ፣ ከድጎማ የሚመነጨ ጉዳዮችን ለመከላከል እና የንግድ መከላከያ እርምጃዎች ምርመራ ላይ ስለመተባበር

የስምምነቱ አባል ሀገራት በአባሪ 9 የንግድ መፍትሄዎች ድንጋጌዎች እና የአፍሪካ ነፃ የንግድ ቀጣና ስምምነት የንግድ መፍትሄዎችን በተግባር ላይ ስለማዋል በተዘጋጀው መመሪያ መሠረት በንግድ መፍትሄዎች ላይ መተባበር አለባቸው።

ክፍል VI

ስለምርቶች ደረጃዎችና ቴክኒካዊ ደንቦች

አንቀጽ 21

የንግድ ቴክኒካዊ እንቅፋቶች

የዚህ አንቀጽ ትግበራ ስለ ንግድ ቴክኒካዊ እንቅፋቶች በሚደነግገው አባሪ 6 መሠረት ተፈጻሚ ይሆናል።

አንቀጽ 22

ስለሰው፣ እንሰሳትና፣ እጽዋት ጤና አጠባበቅ እርምጃዎች

የዚህ አንቀጽ ትግበራ የእንሰሳት፣ የእጽዋትና የሰው ጤና የመጠበቅ እርምጃዎች አባሪ 7 በሚደነግገው መሠረት ተፈጻሚ ይሆናል።

ክፍል VII

ስለደጋፊ ፖሊሲዎች

አንቀጽ 23

ስለ ልዩ የኢኮኖሚ ዞኖች/አወቃቀሮች

1. የስምምነቱ አባል ሀገራት ኢኮኖሚያዊ እድገትን ለማፋጠን የሚያግዙ ልዩ የኢኮኖሚ አወቃቀሮችን ወይም ዞኖችን መቋቋምና ስራ ላይ መዋልን ሊደግፉ ይችላሉ።

2. በልዩ የኢኮኖሚ አወቃቀሮች ወይም ዞኖች ተጠቃሚ የሚሆኑ ምርቶች የሚኒስትሮች ምክር ቤት በሚያወጣው ደንብ መሰረት የሚገዙ ይሆናል። በዚህ አንቀጽ መሠረት የሚወጣ ደንብ አህጉራዊ የኢንዱስትሪ ልማት ፕሮግራሞችን የሚደግፍ መሆን ይኖርበታል።
3. በአፍሪካ ነፃ የንግድ ቀጣና ውስጥ በሚገኙ በልዩ ኢኮኖሚ አወቃቀሮች ወይም ዞኖች የሚመረቱ ምርቶች ንግድ በአባሪ 2 የስራት ሀገር ምንጭ ሕግ ድንጋጌዎች መሠረት ይስተናገዳሉ።

አንቀጽ 24

ስለጨቅላ ኢንዱስትሪዎች

1. በሀገር ደረጃ ስትራቴጂያዊ ጠቀሜታ ያለውን ጨቅላ ኢንዱስትሪ ለመጠበቅ ሲባል የስምምነቱ አባል ሀገር የተለያዩ እርምጃዎችን መውሰድ ይችላል። ይህም የሚሆነው ጨቅላ ኢንዱስትሪው ያጋጠመውን ችግሮች ለመቅረፍ አግባብ ያላቸው እርምጃዎችን ከተወሰዱ በኋላ ነው። የሚወሰዱት እርምጃዎችም ያለ አድሎ እና በተወሰነ የጊዜ ገደብ ውስጥ ብቻ የሚተገበሩ መሆን ይኖርባቸዋል።
2. የሚኒስትሮች ምክር ቤት ይህንን አንቀጽ ለማስፈጸም የሚያስችል እና የዚህ ፕሮቶኮል ክፍል የሚሆን ደንብ ያወጣል።

አንቀጽ 25

የመንግስት የንግድ ድርጅቶችን በተመለከተ የግልፅነት እና የማሳወቅ ግዴታዎች

1. የመንግስት የንግድ ድርጅቶች ተግባራትን ግልፅነት ለማረጋገጥ እንዲቻል የስምምነቱ አባል ሀገራት ስለድርጅቶቻቸው ለጽህፈት ቤቱ ያሳውቃሉ፣ ጽህፈት ቤቱም ወደ ሌሎች የስምምነቱ አባል ሀገራት መረጃውን ያስተላልፋል።
2. ለዚህ አንቀጽ አፈፃፀም ሲባል፣ የመንግስት የንግድ ድርጅቶች ማለት በ1994 ዓ.ም.ቱ የቀረጥና እና ንግድ አጠቃላይ ስምምነት አንቀጽ XVII መሠረት በሚያደርጉት እንቅስቃሴ በዕቃ ግዥ ወይም ሽያጭ ወይም ወደ ሀገር ውስጥ በሚገቡ ወይም ለውጭ ገበያ በሚላኩ ዕቃዎች መጠንና አቅጣጫ ላይ ተፅዕኖ ማሳደር የሚያስችል ከህግ ወይም ከህገ መንግስት የመነጨ ስልጣን፣ ብቸኛ ወይም ልዩ መብቶችና ጥቅሞች ያላቸው የገበያ ቦርዶችን ጨምሮ መንግስታዊና መንግስታዊ ያልሆኑ ኢንተርፕራይዞች ናቸው።

ክፍል VIII

ልዩ ሁኔታዎች

አንቀጽ 26

ጠቅላላ ልዩ ሁኔታዎች

በስምምነቱ አባል ሀገራት መካከል ተመሳሳይ ሁኔታዎች እያሉ በዘፈቀደ ወይም ተገቢነት በሌለው አድልዎ ወይም በአለም አቀፍ ንግድ ላይ ድብቅ ክልከላ በሚፈጥር መንገድ እስካልተተገበሩ ድረስ ፣የትኛውም የዚህ ፕሮቶኮል ክፍል ማንኛውንም የስምምነቱ አባል ሀገር የሚከተሉትን እርምጃዎች ከመወሰድ ወይም ከማስፈጸም

የሚከለክለው ተደርጎ መተርጎም የለበትም፤

- (ሀ) የሕዝብ ሞራል ለመጠበቅ ወይም የህዝብን ሰላምና መረጋጋትን ለማስፈን አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ፤
- (ለ) የሰዎችን የእንስሳትና የእጽዋትን ህይወትና ጤና ለመጠበቅ አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ፤
- (ሐ) ወርቅ ወይም ብርን ከሀገር ውስጥ ከማስገባት ወይም ከማስወጣት ጋር የተገናኘ ሲሆን፤
- (መ) ከእስረኞች ጉልበት የተመረቱ ምርቶች ጋር የተገናኙ ሲሆን፤
- (ሠ) ከዚህ ፕሮቶኮል ድንጋጌዎች ጋር የማይጣረሱ ሕግና ደንቦች መከበራቸውን ለማረጋገጥ፤ የጉምሩክ ሥነ ሥርዓት ማስከበርን ጨምሮ ፣የፈጠራ ስራ ባለቤትነትን ፣ የንግድ ምልክት እና የቅጅ መብትን ለመጠበቅ እና የማታለል ተግባሮችን ለመከላከል አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ፤
- (ረ) ስነ ጥበባዊ፣ ታሪካዊ ወይም አርኪዎሎጂዊ እሴት ያላቸውን ብሔራዊ ቅርሶችን ለመጠበቅ ሲባል፤
- (ሰ) ታዳሽ ያልሆነ የተፈጥሮ ሀብትን ከመጠበቅ ጋር የተገናኙ እርምጃዎች ሆነው በሀገር ውስጥ የማምረትና እና ፍጆታዎች ላይ ከሚጣል ገደብ ጋር በጥምረት ተፈጻሚ ሲደረጉ፤
- (ሸ) በአባል ሀገሮች የፀደቀ ማንኛውም በበይነ መንግስታት መካከል የተደረገ የሸቀጦች ስምምነት ግዴታዎችን ለመወጣት፤
- (ቀ) በመንግስት ገበያ ማረጋገጫ መርህ ግብር አማካኝነት የሀገር ውስጥ ግብዓት ዋጋ ከአለም ዋጋ በተነፃፃሪነት በወረደበት ሁኔታ ብቻ የሚተገበሩና ለሀገር ውስጥ አምራች ኢንዱስትሪ በቂ የግብዓት መጠን እንዲያገኝ የሚያስችሉ የወጪ ንግድ ክልከላዎች ፡፡ ይሁንና እነዚህ ክልከላዎች የሀገር ውስጥ አምራቾችን ከውድድር ለመጠበቅ ወይም የወጪ ንግድን ለማሳደግ የማይውሉ እና በተጨማሪም በዚህ ፕሮቶኮል አድሎአዊ አስራሮችን ስለመከልከል በተቀመጡት አንቀጾች መሰረት የሚተገበሩ ሲሆን፤
- (በ) የምግብ ወይም የሌሎች ምርቶችን መያዝና ማከፋፈል ወይም የሃገር ውስጥ እጥረትን ለመፍታት ሲባል የሚወሰዱ እርምጃዎች፡፡ ይሁንና እነዚህ እርምጃዎች በሁሉም አባል ሀገራት መካከል የፍትሃዊ ተጠቃሚነትና፣ የወቅታዊ ችግሮቹን መቅለል ተከትሎ ከዚህ ፕሮቶኮል ጋር ያልተጣጣሙ እርምጃዎች መነሳት ይኖርባቸዋል፡፡

አንቀጽ 27

የደህንነት የተለዩ ሁኔታዎች

በዚህ ፕሮቶኮል የተደነገገው ቢኖርም፤

- (ሀ) ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር ይፋ መደረጋቸው ሀገራዊ ደህንነቱን አደጋ ላይ ሊጥሉ የሚችሉ መረጃዎችን እንዲያቀርብ አይገደድም ፣ወይም
- (ለ) ማንኛውም አባል ሀገር የደህንነት ፍላጎቱን ለማስጠበቅ አስፈላጊ የሆነና በሌሎች የስምምነቱ አባል ሀገራት ሊወሰዱ የሚችሉ እርምጃዎችን ለመከላከል፤

፩. ከኩሊየር ሀይል የሚያመነጨ እቃዎች ወይም ከእነዚህ ከመነጨ እቃዎች የተገናኘ፤

፪. ከጦር መሳሪያ ዝውውር ጋር የተያያዘ፤ ጥይት እና ለጦርነት የሚውሉ እና በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ መንገድ ለወታደራዊ ተቋም የሚውሉ ሌሎች ዕቃዎችና ቁሶች ፣ እና

፫. በጦርነት ጊዜ ወይም ሌሎች ከዓለም አቀፍ ግንኙነቶች ጋር በተገናኝ የሚወሰዱ አስቸኳይ ጊዜ እርምጃዎች

መወሰድ አይከለከልም፤ ወይም

(ሐ) ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር በተባበሩት መንግስታት ቻርተር መሠረት ዓለምአቀፍ ሰላምና ደህንነትን ለማስጠበቅ ያለበትን ግዴታ ለመወጣት የሚያስችሉ እርምጃዎችን መውሰድ አይከለከልም፡፡

አንቀጽ 28

የክፍያ ሚዛን

1. አንድ የስምምነቱ አባል ሀገር አሳሳቢ የክፍያ ሚዛን ጉድለት ችግር በገጠመው ጊዜ ወይም በአጭር ጊዜ ውስጥ ይከሰታል ተብሎ ሲታሰብ ወይም አለም አቀፍ የፋይናንስ ቁመናው ጋር በተገናኝ የገጠመውን ችግር አስቀድሞ መከላከል ሲያስፈልገው እና ችግሩን ለመቅረፍ ተገቢ የሆኑ እርምጃዎች የወሰደ ከሆነ፤ የዓለም ንግድ ድርጅት ስምምነት ድንጋጌዎችን ጨምሮ ከሚመለከተው አለም አቀፍ መብትና ግዴታዎች፤ የዓለም የገንዘብ ተቋም ስምምነት አንቀጾችን እና እንደአግባብነቱ በአፍሪካ የልማት ባንክ ጋር በተጣጣመ መልኩ ተገቢ የሆኑ እርምጃዎችን ሊወስድ ይችላል፡፡ እነዚህ እርምጃዎችም ፍትሀዊ የሆኑ፤ ከአድሎ የነፃ፤ በቅን ልቦና የተመሰረተ፤ በጊዜ የተገደበና የክፍያ ሚዛን ጉድለቱን ለማስተካከል ከሚያስፈልገው በላይ የማይቀጥል መሆን ይኖርበታል፡፡
2. የሚመለከተው የስምምነቱ አባል ሀገር እርምጃውን ከወሰደ ወይም ከተገባረ በኋላ ወዲያውኑ ሰለተወሰደው እርምጃና ስለሚያበቃበት የጊዜ ሰሌዳ ለሌሎች አባል ሀገራት በተቻለ ፍጥነት ማሳወቅ አለበት፡፡

ክፍል IX

የቴክኒክ ድጋፍ ፣ አቅም ግንባታ እና ትብብር

አንቀጽ 29

የቴክኒክ ድጋፍ፣ አቅም ግንባታ እና ትብብር

1. ጽህፈት ቤቱ ከስምምነቱ አባል ሀገራት፣ ከአካባቢያዊ ኢኮኖሚያዊ ማህበረሰቦች እና አጋሮች ጋር አብሮ በመስራት ይህንን ፕሮቶኮል ለመተግበር የሚያግዙና ከንግድ እና ከንግድ ጋር ተያያዥነት ያላቸውን የቴክኒክ ድጋፍና እና የአቅም ግንባታ ስራዎችን ይሰራል፡፡
2. የስምምነቱ አባል ሀገራት ይህን ፕሮቶኮል ለማስፈጸም በትብብር ለመስራት ተስማምተዋል፡፡
3. ጽህፈት ቤቱ ለእነዚህ ፕሮግራሞች አስፈላጊ የሆነውን አቅም ለማሟላት የተለያዩ መንገዶችን ያፈላልጋል፡፡

ክፍል X

ተቋማዊ ድንጋጌዎች

አንቀጽ 30

ምክክር እና አለመግባባቶች ስለመፍታት

በዚህ ፕሮቶኮል በሌላ ሁኔታ ካልተደነገገ በስተቀር አግባብነት ያላቸው የምክክር እና የአለመግባባቶች መፍቻ ደንቦችና ሥነ ሥርዓቶች ፕሮቶኮል በዚህ ፕሮቶኮል ላይ በተደነገጉ ጉዳዮች በሚደረጉ የምክክርና አለመግባባቶች የመፍታት ሂደቶች ላይ ተፈጻሚነት አላቸው።

አንቀጽ 31

ትግበራ፣ ክትትልና እና ምዘና

1. በዚህ ስምምነት አንቀጽ 11 መሠረት የሚኒስትሮች ምክር ቤት የእቃዎች ንግድን በተመለከተ የዕቃዎች ንግድ ኮሚቴ ያቋቁማል። ኮሚቴውም ይህንን ፕሮቶኮል ለማስፈጸም እና ሌሎች ዓላማዎችን ለማሳካት በሚኒስትሮች ምክር ቤት የተሰጠውን ተግባራት ያከናውናል። ኮሚቴው ለስራው ውጤታማነት ተገቢ ናቸው ብሎ የሚያምንባቸውን ተጨማሪ የበታች አካላትን ሊያቋቁም ይችላል።
2. በሌላ ሁኔታ ካልተወሰነ በስተቀር ኮሚቴው እና በስሩ የሚቋቋሙ አካላት ለሁሉም የስምምነቱ አባል ሀገራት ተሳትፎ ክፍት መሆን አለባቸው።
3. የኮሚቴው ሰብሳቢ በስምምነቱ አባል ሀገራት ይመረጣል ።
4. ጽህፈት ቤቱ በዚህ ስምምነት አንቀጽ 13(5) መሠረት ከስምምነቱ አባል ሀገራት ጋር በመማካከር የዚህን ፕሮቶኮል ትግበራ፣ ቁጥጥር እና ምዘና ሂደትን የሚያመቻቹ አመታዊ የፍሬ ነገር ሪፖርቶችን ያዘጋጃል።
5. አነዚህ ሪፖርቶችን የሚኒስትሮች ምክር ቤት በመገምገም ያፀድቃል።

አንቀጽ 32

ማሻሻያ

የዚህ ፕሮቶኮል ማሻሻያ በዚህ ስምምነት አንቀጽ 29 መሠረት መሆን ይኖርበታል።

የአገልግሎት ንግድ ፕሮቶኮል

መግቢያ

እኛ የአፍሪካ ህብረት አባል ሀገራት፤

በአፍሪካ አህጉራዊ ነጻ ንግድ ቀጣና ዓላማ መሰረት አህጉራዊ ንግድን ለማሳደግ እና አህጉራዊ የኢኮኖሚ ዕድገትና ልማት ለማምጣት ያለመ የአገልግሎት ንግድ አህጉራዊ መርሆዎችና ህጎች ማዕቀፍ ለማቋቋም **በመወሰን፤**

በሂደት እያደገ የሚሄድ የአገልግሎት ነጻ ንግድ፣ ክፍት፣በህግ ላይ የተመሰረተ፣ ግልጽ፣ አካታችና የተሳሰረ አንድ የአገልግሎት ገበያ መፍጠር ላይ በመንተራስ ለሁሉም የአፍሪካ ህዝቦች ኢኮኖሚያዊ፣ ማህበራዊ እና ደህነትን የሚያሰፉ ዕድሎች ማምጣት **በማስፈለጉ፤**

በአካባቢያዊ የንግድ ማህበረሰብ እና በአህጉር ደረጃ አገልግሎቶችን ነጻ በማድረግና ህጎችን በማጣጣም በተገኙ ውጤቶች ላይ ተመርኩዞ እነዚህን ማጠናከር ጊዜ የማይሰጥ ፍላጎት መሆኑን **ከግምት ውስጥ በማስገባት፤**

የአፍሪካን በተለይም ጥቃቅን፣አነስተኛና መካከለኛ አገልግሎት ሰጪዎችን ያላቸውንና እምቅ አቅማቸውን በመጠቀም በአካባቢያዊና በአለምአቀፍ የእሴት ሰንሰለት ውስጥ ተሳታፊ እንዲሆኑ **በመሻት፤**

አባል ሀገራት በግዛታቸው ውስጥ የብሄራዊ ፖሊሲ ዓላማዎችን ለማሳካት የሚያስችሉ የአገልግሎት አቅርቦትን የመቆጣጠርና አዳዲስ ህጎችን የማውጣት መብት እንዳላቸው፣ ህጋዊ የብሄራዊ ፖሊሲ አላማዎችን ጨምሮ የውድድር፣ የሸማቾች ጥበቃና ሁሉን አቀፍ ቀጣይነት ያለው ዕድገት በተገናኘ በተለያዩ ሀገሮች ያለው የአገልግሎት ህጎች ደረጃ፣ የሸማቾች ጥበቃን ፣ የአካባቢያዊ ጥበቃና አጠቃላይ ቀጣይነት ያለው ዕድገት ሳይጸረር ይህንን መብት ለመተግበር የስምምነቱ አባል ሀገርን የተለየ ፍላጎትን **እውቅና በመስጠት፤**

በልዩ የኢኮኖሚ ሁኔታቸውና በልማት ደረጃቸው፣ የንግድና የፋይናንስ ፍላጎት የተነሳ በልማት ወደኋላ የቀሩ ሀገራት፣ ወደብ አልባ፣ ደሴት ሀገሮች እና ለጉዳት ተጋላጭ ኢኮኖሚዎች ያለባቸውን አንገብጋቢ ችግር **በመገንዘብ፤**

በጃንዋሪ 28 ቀን 2018 ዓ.ም በአዲስ አበባ ኢትዮጵያ በተካሄደው 30ኛው መደበኛ የመንግስታትና የሀገራት መሪዎች ጉባኤ በጸደቀው የአፍሪካ ህብረት ጉባኤ ውሳኔ AU/666 (XXX) የያዘው ውሳኔን በመተግበር አንድ የአፍሪካ የአየር ትራንስፖርት ገበያ ማቋቋምን **እውቅና በመስጠት፤**

የአየር ትራንስፖርት አገልግሎት እና በተለይም አንድ የአፍሪካ የአየር ትራንስፖርት ገበያ አህጉራዊ ንግድ ለማሳደግ እና የአፍሪካ አህጉራዊ ነጻ የንግድ ቀጣናን ለማፋጠን ያለውን እምቅ ክፍተኛ አስተዋጽኦን **በተጨማሪ እውቅና በመስጠት፤**

እንደሚከተለው ተስማምተናል፤

ክፍል 1

ትርጉም

አንቀጽ 1

ትርጉም

ለዚህ ፕሮቶኮል ሲባል፤

(ሀ) "ለንግድ ስራ በአካል መገኘት" ማለት የሚከተሉትን ጨምሮ ማንኛውም ዓይነት የንግድ ስራ ወይም ሙያዊ ተቋም ነው፤

፩. ህጋዊ ሰውነትን በመመስረት፤ በማግኘት ወይም የነበረውን ማስቀጠል፤ ወይም

፪. በስምምነቱ አባል ሀገር ግዛት አገልግሎትን ለማቅረብ የቅርንጫፍ ወይም ወኪል ቢሮ መክፈት ወይም የነበረውን ማስቀጠል፤

(ለ) "ቀጥተኛ ታክስ" ሁሉንም የጠቅላላ ገቢ ፣ የጠቅላላ ካፒታል ወይም የገቢ ወይም ካፒታል የተወሰነ ክፍል ታክስ፤ ከንብረት ባለቤትነት መብት ማስተላለፍ የሚገኝ ፣ የሀብትና ንብረት፣ የውርስና ስጦታ እና ድርጅቶች ከሚከፈሉት ጠቅላላ ደመወዝ ወይም ክፍያ ታክሶችን ጨምሮ እንዲሁም የካፒታል ማሳደግ ታክሶችን ያካትታል፤

(ሐ) "በህግ የሰውነት መብት የተሰጠው ሰው" ማለት በስምምነቱ አባል ሀገሩ አግባብ ባለው ህግ የተቋቋመ ወይም የተደራጀ ኮርፖሬሽን፣ ትረስት፣ የጋራ፣ ሽርክና ፣ የግል ንግድን ወይም ማህበርን ጨምሮ ለትርፍም ሆነ ሌላ ዓላማ የተቋቋመ እና የመንግስትም ሆነ የግል፣ ማንኛውም የህግ አካል ማለት ነው፡፡

(መ) አንድ በህግ የሰውነት መብት የተሰጠው ሰው፡-

፩. ሌላ ሰውን ለመቆጣጠር ወይም በሌላ ሰው ቁጥጥር ሲደረግበት ወይም ሁለቱም ሰዎች በተመሳሳይ ሰው ቁጥጥር የመደረግ "ግንኙነት ያለው" ፤

፪. በስምምነቱ አባል ሀገር ሰው "ቁጥጥር" ሲደረግና ይህ ሰው አብላጫውን ዳይሬክተሮች ለመሰየም ወይም በህግ ስራውን ለመምራት ሥልጣን ያለው ሲሆን፤ እና

፫. በስምምነቱ አባል ሀገር ሰው ከ 50 ፕሮሰንት ድርሻ በላይ "ባለቤትነት" ከኖረውና በዚያ የስምምነቱ አባል ሀገር ሰው የሚተዳደር ነው፡፡

(ሠ) "በሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር በህግ የሰውነት መብት የተሰጠው ሰው" ማለት በህግ የሰውነት መብት የተሰጠው ፡

፩. በሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር ህግ መሰረት የተቋቋመ ወይም በተለየ መንገድ የተደራጀ እና በዚያው የስምምነቱ አባል ሀገር ግዛት ውስጥ ወይም በሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር በተጨማሪም የቢዝነስ እንቅስቃሴ የተሰማራ ፣ ወይም

፪. በንግድ ስራ በአካል በመገኘት አገልግሎት ማቅረብን በሚመለከት በስምምነቱ አባል ሀገር ባለቤትነት ወይም ቁጥጥር ስር ያለ፡-

1. የዚያ የስምምነት አባል ሀገር የተፈጥሮ ሰው፣ ወይም

2. በንዑስ አንቀጽ (ቀ) በተመለከተው መሰረት በዚያ የስምምነት አባል ሀገር በህግ የሰውነት መብት የተሰጠው ሰው፣

(ረ) "እርምጃ" ማለት በስምምነቱ አባል ሀገር በህግ፣ በደንብ፣ በአሰራር፣ በውሳኔ፣ አስተዳደራዊ ድርጊት ወይም በማንኛውም ሌላ አይነት መንገድ የሚወሰድ ማንኛውም እርምጃ ማለት ነው፣

(ሰ) " በስምምነቱ አባል ሀገራት የአገልግሎት ንግድ ላይ ተጽዕኖ የሚያሳድሩ እርምጃዎች" የሚከተሉትን ይጨምራል፡-

፩. የአገልግሎት ግዢ፣ ክፍያና አጠቃቀም፣

፪. ከአገልግሎት አቅርቦት ጋር በተገናኘ ለስምምነቱ አባል ሀገራት የሚያስፈልጉና ለአጠቃላይ ህዝብ የሚቀርቡ አገልግሎቶች ተደራሽነትና አጠቃቀም ፣

፫. የአንድ የስምምነቱ አባል ሀገር ሰዎች በሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር ግዛት አገልግሎት ለማቅረብ በንግድ ስራ በአካል መገኘትን ጨምሮ መገኘት፣

(ሸ) "ብቸኛ አገልግሎት አቅራቢ" ማለት በስምምነቱ አባል ሀገር ገበያ እንቅስቃሴ ለማድረግ ወይም በይፋ ወይም በተግባር በስምምነቱ አባል ሀገር ብቸኛ የአገልግሎት አቅራቢነት ስልጣን የተሰጠው ማንኛውም የግልም ሆነ የመንግስት ሰው ማለት ነው፣

(ቀ) "የሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር የተፈጥሮ ሰው" ማለት በሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር ግዛት ወይም በማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር የሚኖር የተፈጥሮ ሰው ሆኖ በዚያ የስምምነቱ አባል ሀገር ህግ መሰረት፡-

፩. ዜጋ የሆነ፣ ወይም

፪. ቋሚ የመኖሪያ መብት ያለው፣

(በ) "ሰው" ማለት የተፈጥሮ ወይም በህግ የሰውነት መብት የተሰጠው ሰው ማለት ነው፣

(ተ) የአገልግሎት "ዘርፍ" ማለት፡-

፩. ዝርዝር ግዴታዎች ጋር በተገናኘ በስምምነቱ አባል ሀገር የግዴታዎች ሰንጠረዥ ላይ የተመለከቱ አንድ ወይም ከዚያ በላይ ወይም ሁሉም የአገልግሎት ንዑስ ዘርፎች፣

፪. ወይም ሁሉንም ንዑስ ዘርፎች ጨምሮ ሁሉም የአገልግሎት ዘርፎች፣

(ቸ) "የሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር አገልግሎት" ማለት፤

፩. ከራሱ ወይም በሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር ግዛት ውስጥ ወይም የባህር ትራንስፖርትን በሚመለከት በዚያ ሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር ህግ የተመዘገበ መርከብ፣ ወይም በሙሉ ወይም በከፊል የመርከቡ እንቅስቃሴ እና/ወይም አጠቃቀም በሚመለከት በስምምነቱ አባል ሀገር ሰው የተመዘገበ፣ ወይም

፪. በንግድ ስራ በአካል በመገኘት ወይም በተፈጥሮ ሰው አማካኝነት በመገኘት አገልግሎት ማቅረብን በሚመለከት በዚያ የሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር አገልግሎት ማቅረብ፤ ማለት ነው፤

(ጎ) "የአገልግሎት ተጠቃሚ" ማለት ማንኛውም አገልግሎት ተገልጋይ ወይም የሚጠቀም ሰው ማለት ነው፤

(ነ) "የአገልግሎት አቅራቢ" ማለት ማንኛውም አገልግሎት የሚያቀርብ ሰው ማለት ነው፤⁴

(ኘ) "አገልግሎት አቅርቦት" አገልግሎት ማምረት፣ ማከፋፈል፣ ግብይት፣ ሽያጭ እና ማሰራጨትን ይጨምራል፤

(አ) "የአገልግሎት ንግድ" ማለት ፡-

፩. ከአንድ የስምምነቱ አባል ሀገር ግዛት ወደሌላ ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር ግዛት ፣

፪. አንድ የስምምነቱ አባል ሀገር በራሱ ግዛት ውስጥ ሆኖ ለሌላ ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር የአገልግሎት ተጠቃሚ፤

፫. የአንድ የስምምነቱ አባል ሀገር አገልግሎት አቅራቢ በሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር ውስጥ ለንግድ ስራ በአካል በመገኘት የሚያቀርበው ፣

፬. የአንድ የስምምነቱ አባል ሀገር አገልግሎት አቅራቢ በሌላ ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር በተፈጥሮ ሰው አማካኝነት በመገኘት የሚያደርገው፤

የአገልግሎት አቅርቦት ማለት ነው፤

ክፍል II

⁴ አገልግሎቱ በቀጥታ የህግ ሰውነት ባለው የሚያቀርብ ሲሆንና በሌላ ዓይነት የንግድ ስራ በአካል መገኘት ለምሳሌ ቅርንጫፍ ወይም ወኪል ቢሮ፣ አገልግሎት አቅራቢው (በህግ የሰውነት መብት የተሰጠው) የሚቀርብ ሲሆን ይህ በአካል መገኘት አገልግሎት አቅራቢዎች አያያዝ በስምምነቱ መሰረት መስተናገድ አለበት፡፡ ይህ አያያዝ ወደሌላው አገልግሎት አቅርቦት የሚሰፋ ሲሆን በሌላ ግዛት ወደሚሰጥ አገልግሎት ግን አይሸጋገርም፡፡

የተፈጻሚነት ወሰን

አንቀጽ 2

የተፈጻሚነት ወሰን

1. ይህ ፕሮቶኮል የስምምነቱ አባል ሀገራት በሚወስዷቸው የአገልግሎት ዘርፎች ላይ ተጽእኖ በሚያሳርፉ እርምጃዎች ላይ ተፈጻሚነት ይኖረዋል፤

2. ለዚህ ፕሮቶኮል ሲባል የአገልግሎት ንግድ በአንቀጽ 1(በ) መሰረት በአራት አገልግሎት መስጫ ዘዴዎች የተመለከተው ነው፤

3. ለዚህ ፕሮቶኮል ሲባል፤

(ሀ) "በስምምነቱ በአባል ሀገራት የሚወሰዱ እርምጃዎች" ማለት፡-

፩. በስምምነቱ አባል ሀገራት ማዕከላዊ፣ክልላዊ እና አካባቢያዊ አስተዳደሮችና ባለስልጣናት እና

፪. በማዕከላዊ፣ክልላዊ እንዲሁም አካባቢያዊ ባለስልጣናት መንግስታዊ ላልሆኑ አካላት በውክልና በተሰጠ ስልጣን መሰረት ፤

የሚወሰዱ እርምጃዎች ናቸው፡፡

በፕሮቶኮሉ አማካኝነት የተወሰዱ ግዴታዎችና እና የተገቡ ቃል ኪዳኖችን ለመወጣት ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር ያለውን ህግ በመንተራስ በግዛቱ ውስጥ የሚገኙ የክልላዊ መንግስታት ባለስልጣናት እና አካባቢያዊ አስተዳደሮች እንዲሁም መንግስታዊ ያልሆኑ አካላት ህጉን እንዲያከብሩ ለማረጋገጥ የሚያስችል ተገቢ እርምጃዎችን መወሰድ አለበት፡፡

(ለ) "አገልግሎቶች" መንግስታዊ ሃላፊነትን ለመወጣት ከሚሰጡ አገልግሎቶች ውጪ ያሉትን ማንኛውንም የአገልግሎት ዘርፍ ያጠቃልላል፤ እና

(ሐ) "መንግስታዊ ሀላፊነትን ለመወጣት የሚሰጥ አገልግሎት" ማለት ማንኛውም በንግድ መልክ ወይም ከአንድ ወይም ከዚያ በላይ ከሆኑ አገልግሎት አቅራቢዎች ጋር በመወዳደር የማይሰጥ አገልግሎት ማለት ነው፡፡

4. ለመንግስት ስራ ጥቅም የሚውሉ ለንግድ እንደገና መሸጥን አላማ ያላደረጉ በመንግስት አጅንደሮች የሚደረጉ ግዢዎች ከዚህ ፕሮቶኮል ወሰን ውጪ ናቸው፤.

5. ይህ ፕሮቶኮል፤

(ሀ) በማናቸውም መልኩ የተሰጡ የአየር የትራፊክ መብቶች፤ እና

(ለ) የአየር ትራፊክ መብትን ከመጠቀም ጋር በቀጥታ የተገናኙ አገልግሎቶች፤

ተጽእኖ በሚያሳድሩ እርምጃዎች ላይ ተፈጻሚነት አይኖረውም።

6. ይህ ፕሮቶኮል፣

(ሀ) የአውሮፕላን እድሳትና ጥገና፣

(ለ) የአየር ትራንስፖርት አገልግሎቶች ሽያጭና ግብይት እና

(ሐ) በኮምፒዩተር የትኬት ምዝገባ ስርዓት አገልግሎት፣

ተጽእኖ በሚያሳድሩ እርምጃዎች ላይ ተፈጻሚነት ይኖረዋል።

ክፍል III

ዓላማዎች

አንቀጽ 3

ዓላማዎች

1. የዚህ ፕሮቶኮል ዋና ዓላማ በስምምነቱ አንቀጽ 3 በተቀመጠው መሰረት የአፍሪካ አህጉራዊ የነጻ ንግድ ቀጣናን በተለይም አንድ ነጻ አገልግሎት ገበያ የመፍጠር ዓላማን መደገፍ ነው።

2. የፕሮቶኮሉ ዝርዝር ዓላማዎች፡-

(ሀ) በጥቅም ግዝፈት ፣ ወጪን በመቆጠብ፣ በተስፋፋ አህጉራዊ የገበያ እድል እና ንግድ ነክ የመሰረተ ልማት ግንባታ ማስፋፋትን ጨምሮ በተሻለ የሀብት አመዳደብ በአግባቡ ጥቅም ላይ በማዋል የአገልግሎት ዘርፍን ተወዳዳሪነት ማሳደግ፣

(ለ) ቀጣይነት ያለው ልማትን ቀጣይነት ያለው የልማት ግቦች መሰረት ማስፋፋት፣

(ሐ) የሀገር ውስጥና የውጭ ኢንቨስትመንትን ማሳደግ፣

(መ) የአካባቢያዊ የእሴት ሰንሰለት በማሳደግ የኢንዱስትሪ ልማት ጥረትን ማፋጠን ፣

(ሠ) በአገልግሎት ዘርፍ ያሉ የንግድ መስናክሎችን በማስወገድ የአገልግሎት ንግድን በሚዘናወዩት፣ በተመጣጠነና በእኩል ተጠቃሚነት ደረጃ በሂደት በአህጉሩ ነጻ ማድረግ፣

(ረ) የአገልግሎት ንግድን ነጻ በማድረግና በተለያዩ የአገልግሎት ዘርፎች አባሪዎች መካከል መጣጣምና መደጋገፍ መኖሩን ማረጋገጥ፣

(ሰ) የአገልግሎት ዘርፍን መቆጣጠርና አዳዲስ ህጎችን የማውጣት መብት ሙሉ ለሙሉ እንደተጠበቀ ሆኖ የአገልግሎት ንግድ አጠቃላይ ስምምነት አንቀጽ V መሰረት የነጻ ንግድ ጥልቀቱንና ወሰኑን በማስፋትና የአገልግሎት ዘርፍ ወጪ ንግድን በመጨመር፣ በማሳደግ እና በማስፋት የአገልግሎት ዘርፍን ነጻ የማድረግ አቅጣጫ መከተል፣

(ረ) የአገልግሎት ገበያቸውን አቅም ፣ ብቃትና ተወዳዳሪነት ለማሳደግ በስምምነቱ አባል ሀገራት መካከል የአገልግሎት ንግድን በተመለከተ የጋራ መግባባትና ትብብር ማስፋፋትና ማሳደግ፣ እና

(ሰ) የኢኮኖሚ እድገትና የማህበራዊ ልማት ለማምጣት የሚያስችል የአገልግሎት ዘርፍ ምርምርና የቴክኖሎጂ ዕድገትን ማበረታታት፤

ክፍል IV

አጠቃላይ ግዴታዎች እና ሥርዓቶች

አንቀጽ 4

ሁሉንም ሀገራት ያለልዩነት ማስተናገድ

1. በዚህ ስምምነት የሚካተቱትን ማንኛውንም አይነት እርምጃዎች በተመለከተ፣ እያንዳንዱ የስምምነቱ አባል ሀገር ስምምነቱ ስራ ላይ ከዋለበት ጊዜ ጀምሮ ለማንኛውም ሌላ ስራ ስራ ላይ ወገን አገልግሎቶች እና አገልግሎት አቅራቢዎች የሰጠውን ልዩ የንግድ ጥቅም ወዲያው እና ያለምንም ቅድመ ሁኔታ ለስምምነቱ አባል ሀገራት ተመሳሳይ አገልግሎቶች እና አገልግሎት አቅራቢዎች ከሰጠው ጥቅም ባላነሰ ደረጃ በሚያስገኝ መልኩ መስጠት አለበት።
2. ይህ ፕሮቶኮል አንድ የስምምነቱ አባል ሀገር የዚህን ፕሮቶኮል ዓላማዎች የሚያግድ ወይም የሚያጨናግፍ እስካልሆነ ድረስ ከሌላ ሰነድ ወገን ጋር ልዩ ጥቅም የሚሰጥ አዲስ ስምምነት በአገልግሎት ንግድ አጠቃላይ ስምምነት አንቀጽ V በሚጣጣም መልኩ ስምምነት ከማድረግ አይከለክለውም። እንደዚህ ዓይነት ልዩ ጥቅም የሚሰጥ ስምምነት ለሁሉም የስምምነቱ አባል ሀገራት በሰጥቶ መቀበል መሰረት ለማግኘት የመደራደር ዕድል መስጠት ይኖርበታል።
3. በንዑስ አንቀጽ 1 የተጠቀሰው ቢኖርም ሁለት ወይም ከዚያ በላይ የሆኑ የስምምነቱ አባል ሀገራት ከዚህ ፕሮቶኮል አላማ ጋር በሚጣጣም መልኩ በተወሰኑ ዘርፎችና ንዑስ ዘርፎች የአገልግሎት ንግድ ድርድር በማካሄድ የአገልግሎት ንግድን ነጻ ለማድረግ ሊሰማሙ ይችላሉ። ሌሎች የስምምነቱ አባል ሀገራት የተሰጠውን ልዩ ጥቅም በሰጥቶ መቀበል መርህ ለማግኘት እንዲችሉ የመደራደር ዕድል ሊሰጣቸው ይገባል።
4. በንዑስ አንቀጽ 2 የተጠቀሰው ቢኖርም አንድ የስምምነቱ አባል ሀገር ይህ ፕሮቶኮል ስራ ላይ ከመዋሉ በፊት ከሰነድ ወገኖች ጋር አባል ወይም ተጠቃሚ የሆነበትን ልዩ ጥቅም የሚያስገኝ ስምምነት ለስምምነቱ አባል ሀገራት ለመስጠት አይገደድም። አንድ የስምምነቱ አባል ሀገር ለሰነድ ወገን የሰጠውን ልዩ ጥቅም ሌሎች አባል ሀገራት በሰጥቶ መቀበል መርህ ለማግኘት እንዲደራደሩ እድል ሊሰጥ ይችላል።
5. የዚህ ፕሮቶኮል ድንጋጌዎች ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር በአዋሳኝ ሀገሮች ድንበር አካባቢዎች የተወሰኑ፣ በሀገር ውስጥ የሚመረቱና ጥቅም ላይ ለሚውሉ አገልግሎቶች የተለዩ ጥቅሞችን መስጠት የሚከለክል ተደርጎ መተርጎም የለበትም።
6. ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር ከአንቀጽ 1 ጋር የማይጣጣሙ እርምጃዎችን ሁሉንም ሀገራት ያለልዩነት ማስተናገድ ግዴታ የማይመለከታቸው ዝርዝር ውስጥ በማካተት ሊያስጠብቅ ይችላል። ስምምነት

የተደረሰባቸው ሁሉንም ሀገራት ያለልዩነት ማስተናገድ ግዴታ የማይመለከታቸው ዝርዝር የፕሮቶኮሉ አባሪ ተደርጎ መያያዝ አለበት። የስምምነቱ አባል ሀገራት ሀገራትን ያለልዩነት የማስተናገድ ግዴታ የማይመለከታቸው ዝርዝር ሁኔታ፣ የትኞቹ ከዝርዝሩ መውጣት እንዳለባቸው ለመወሰን በመደበኛነት መገምገም አለባቸው።

አንቀጽ 5

ስለ ግልጽነት

1. እያንዳንዱ የስምምነቱ አባል ሀገር ህዝብ ሊያገኛቸው በሚችሉ ማሰራጨ መንገዶች⁵ አጠቃላይ አተገባበርን የሚመለከቱ ከፕሮቶኮሉ ጋር የሚዛመዱ ወይም ተጽእኖ የሚያሳርፉ ሁሉንም አግባብ የሆኑ እርምጃዎች በአስቸኳይ ሁኔታዎች ካልሆነ በስተቀር ወዲያውኑ፤ ቢዘገይ ወደስራ በሚገቡበት ጊዜ ይፋ ማድረግ አለበት፡ ፡ ከአገልግሎት ንግድ የሚገናኙ ወይም ተጽእኖ የሚያሳርፉ የስምምነቱ አባል ሀገራት የፈረሟቸው አለም አቀፍና አካባቢያዊ ስምምነቶችም ይፋ መደረግ አለባቸው።
2. እያንዳንዱ የስምምነቱ አባል ሀገር ይህ ፕሮቶኮል ወደ ስራ ከመጣቱም አስቀድሞም ሆነ በኋላ የፈረመውን ከአገልግሎት ንግድ ጋር የሚገናኙ ወይም ተጽእኖ የሚያሳርፉ ከስስተኛ ወገኖች ጋር የገባውን አለም አቀፍና አካባቢያዊ ስምምነቶች ለጽህፈት ቤቱ ማሳወቅ አለበት።
3. እያንዳንዱ የስምምነቱ አባል ሀገር ወዲያውኑ እና ቢያንስ በየአመቱ በዚህ ፕሮቶኮል መሰረት የአገልግሎት ንግድ ላይ ጉልህ ተጽዕኖ የሚያሳርፉ አዳዲስ ህጎችን ወይም በነባር ህጎች፣ ደንቦች ወይም አስተዳደራዊ መመሪያዎች ላይ የተደረጉ ማንኛውንም ለውጦች ለጽህፈት ቤቱ ማሳወቅ አለበት።
4. ጽህፈት ቤቱ በስምምነቱ አባል ሀገራት የተላኩትን ማሳወቂያዎች ለሁሉም የስምምነቱ አባል ሀገራት ወዲያውኑ ማሰራጨት አለበት።
5. እያንዳንዱ የስምምነቱ አባል ሀገር በአንቀጽ 1 ትርጉም መሰረት በሌሎች የስምምነቱ አባል ሀገራት የሚነሱ አጠቃላይ አተገባበር ያላቸው እርምጃዎች ወይም አለም አቀፍ እና/ ወይም የአካባቢያዊ ስምምነቶችን የሚመለከት የተለየ መረጃ ከማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር ለሚቀርብለት ለሁሉም ጥያቄዎች ወዲያውኑ መልስ መስጠት አለበት። የስምምነቱ አባል ሀገራት በዚህ ፕሮቶኮል አፈጻጸም ላይ ከፍተኛ ተጽእኖ የሚያሳድሩ በተግባር ላይ ካሉ ወይም ከታቀዱ እርምጃዎች ጋር በተገናኘ ለሚቀርቡ ማንኛውም ጥያቄዎች መልስ መስጠት አለባቸው።

⁵ ለምሳሌ በአንዱ የአፍሪካ ህብረት ቋንቋ በጋዜጣ፣ የውይይቶች ኤሌሌላዊ መዝገብ በድህረ ገጽ ወ.ዘ.ተ.

6. እያንዳንዱ የስምምነቱ አባል ሀገር ሌሎች የስምምነቱ አባል ሀገራት በአገልግሎት ዘርፍና ከፍ ብለው በተጠቀሱ የማሳወቅ ግዴታዎች ላይ ለሚያነሱባቸው ጥያቄዎች ምላሽ የሚሰጥ አስፈላጊውን የመረጃ መስጫ ማዕከል መስየም አለባቸው።

አንቀጽ 6

ሚስጥራዊ መረጃን ይፋ ስለማድረግ

ይህ ፕሮቶኮል ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር ሕግን ማስከበር የሚያስናክል ወይም ከህዝብ ጥቅም ጋር ተጻራሪ ከሆነ ወይም የመንግስትም ሆነ የግል ኢንተርፕራይዞችን ህጋዊ የንግድ ጥቅም ላይ ያልተገባ አሉታዊ አመለካከት የሚፈጥር ሆኖ ሲያገኘው ሚስጥራዊ መረጃዎችን ይፋ እንዲያደርግ አይጠይቅም።

አንቀጽ 7

ልዩ መስተንግዶ

የሁሉም አገራት የአገልግሎት ንግድ ዘርፍ እየጨመረ የሚሄድና ጠቀሜታ ያለው ተሳትፎ ለማረጋገጥ የስምምነቱ አባል ሀገራት የሚከተሉትን ያከናውናሉ፤

- (ሀ) የአገልግሎት ዘርፎችን ግዴታን እና የአቅርቦት ዘዴዎችን በሂደት ነጻ ማድረግን ልዩ ትኩረት በመስጠት የወሳኝ ዘርፎችን ዕድገት፣ የማህበራዊና ቀጣይነት ያለው የኢኮኖሚ ልማትን ከፍ ማድረግ፤
- (ለ) የስምምነቱ አባል ሀገራት የሚያጋጥማቸውን ፈተናዎች ከግምት ውስጥ በማስገባት ፕሮቶኮሉን ለመተግበር የተዋሀደና አንድ የአገልግሎት ንግድ ገበያ ለመመስረት እያንዳንዱን እንደየሁኔታው በድርጊት መርህ ግብር የታቀፈ የሽግግር ጊዜ፣ ልዩ የኢኮኖሚ ሁኔታን ፣ ልማት፣ ንግድና የፋይናንስ ፍላጎት በማስተናገድ ተለማጭ አማራጭ መስጠት መቻል፣ እና
- (ሐ) በአህጉራዊ ድጋፍ ፕሮግራም አማካይነት ለቴክኒክ እገዛና ለአቅም ግንባታ ልዩ ትኩረት መስጠት፤

አንቀጽ 8

የመቆጣጠር ሙብት

እያንዳንዱ የስምምነቱ አባል ሀገር ከፕሮቶኮሉ የሚመነጨ ሙብትና ግዴታዎችን እስካልተጻረረ ድረስ በግዛቱ ውስጥ የብሄራዊ ፖሊሲውን ዓላማ ለማሳካት የአገልግሎትና አገልግሎት አቅራቢዎችን መቆጣጠርና አዳዲስ የህግ ቁጥጥር ስርአቶችን ማውጣት ይችላል።

አንቀጽ 9

የሀገር ውስጥ ህግ ቁጥጥር

1. ዝርዝር ግዴታ በተገባባቸው የአገልግሎት ዘርፎች እያንዳንዱ የስምምነቱ አባል ሀገር የአገልግሎት ዘርፍ ላይ ተጽእኖ የሚያሳርፉና በአጠቃላይ ተግባራዊ የሚደረጉ እርምጃዎችን ምክንያታዊ በሆነ ፣ እውነታ ላይ በተመሰረተ፣ ግልጽና ከአድሎ በጸዳ መንገድ ስራ ላይ መዋላቸውን ማረጋገጥ አለበት።

2. እያንዳንዱ የስምምነቱ አባል ሀገር ጉዳት በደረሰበት አገልግሎት አቅራቢ ጠያቂነት የአገልግሎት ንግድን የሚመለከቱ አስተዳደራዊ ውሳኔዎች በፍጥነት የሚታዩበት ወይም አስፈላጊነቱ ሲታመንበት አግባብነት ያላቸው መፍትሄዎች የሚሰጡበት የዳኝነት፣ የግልግል ወይም አስተዳደራዊ ችሎቶችን ስነስርዓቶችን በተቻለ ፍጥነት ማቋቋም አለበት። የተዘረጋው ሥርዓት አስተዳደራዊ ውሳኔ ከሚሰጠው ተቋም ነጻ ሆኖ ያልተቋቋመ ከሆነ የስምምነቱ አባል ሀገር ሂደቱ ከአድሎ የነጻና ትክክለኛ ምርመራ መካሄዱን ማረጋገጥ አለበት።
3. በዚህ ፕሮቶኮል መሰረት ክፍት ለተደረጉ የአገልግሎት ዘርፎች አገልግሎት ለማቅረብ ፈቃድ ማግኘት አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ በስምምነቱ አባል ሀገር ስልጣን የተሰጠው አካል በሀገር ውስጥ ህግና ደንብ መሰረት ማመልከቻው ተጠናቆ በቀረበ ምክንያታዊ በሆነ ጊዜ ውስጥ ውሳኔውን ለአመልካቹ ማሳወቅ አለበት። አመልካቹ ጥያቄ ባቀረበ ጊዜ በስምምነቱ አባል ሀገር ስልጣን የተሰጠው አካል ያለምንም ተገቢ ያልሆነ መዘግየት ማመልከቻው የሚገኝበትን ሁኔታ መረጃ መስጠት አለበት።

አንቀጽ 10
የእርስ በርስ እውቅና

1. የዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 3 መሟላት እንደተጠበቀ ሆኖ እንደ የስምምነቱ አባል ሀገር የአገልግሎትና የአገልግሎት አቅራቢዎች ፈቃድ ወይም እውቅና ለመስጠት የሚያስፈልጉ ደረጃዎች ወይም መስፈርቶች ሙሉ ለሙሉ ወይም በከፊል መሟላታቸውን ለማረጋገጥ፣ በሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር የተሰጠን የትምህርት ወይም ልምድ፣ የተሟሉ መመዘኛዎችን ወይም በሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር የተሰጡ ፈቃድና ማረጋገጫዎችን እንደራሱ አድርጎ እውቅና ሊሰጥ ይችላል። ይህ እውቅና መስፈርቶችን በማጣጣም ወይም ከሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር ጋር በሚደረግ ስምምነት ወይም የተለየ ሁኔታ በማዘጋጀት ወይም በስምምነቱ አባል ሀገር በራስ ተነሳሽነት የሚሰጥ ሊሆን ይችላል።
2. የስምምነቱ አባል ሀገር በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 የተገለጸው ዓይነት ቀደም ሲል የነበረም ሆነ ወደፊት የሚቋቋም ስምምነት ወይም ሥርዓት አካል ከሆነ ለሌሎች ፍላጎት ላላቸው የስምምነቱ አባል ሀገራት ስምምነቱን ወይም ሥርዓቱን ተደራድረው መቀላቀል እንዲችሉ ወይም ከስምምነቱ አባል ሀገር ጋር ተመጣጣኝ የሆነ ስምምነት ወይም ሥርዓት ለማበጀት እንዲደራደሩ በቂ እድል መስጠት አለበት። አንድ የስምምነቱ አባል ሀገር ለሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር እውቅናውን የሰጠው በራሱ ተነሳሽነት እንደሆነ ሌሎች ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገራት በግዛታቸው ውስጥ የተገኙ የትምህርት፣ ልምድ ፈቃድ እውቅና በተመሳሳይ እውቅና እንዲያገኙ ለማሳመን በቂ ዕድል መስጠት አለበት።
3. የስምምነቱ አባል ሀገር በደረጃዎች፣ በመመዘኛ፣ በፈቃድ አሰጣጥ ትግበራ ወቅት በአባል ሀገራት አገልግሎት አቅራቢዎች መካከል አድሎ በሚፈጥር ወይም ድብቅ በሆነ መልኩ የአገልግሎት ንግድ የሚገድብ እውቅና መስጠት የለበትም።
4. እያንዳንዱ የስምምነቱ አባል ሀገር፣
 - (ሀ) ስምምነቱ ለእርሱ ወደ ትግበራ በገባበት በ12 ወራት ጊዜ ውስጥ በስራ ላይ ያሉ የእውቅና እርምጃዎችን በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 በተገለጸው መሰረት በስምምነት ወይም ስርዓት ተበጅቶለት እንደሆነ በመጥቀስ ለጽህፈት ቤቱ ማሳወቅ አለበት፣

(ለ) በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 የተገለጸው ዓይነት ስምምነት ወይም በሌላ ስርዓት ድርድር መጀመርን ሌሎች የስምምነቱ አባል ሀገራት ወደ ዋና ጉዳዮች ከመገባቱ አስቀድሞ በድርድሩ ፍላጎታቸውን ለማመልከት በቂ ዕድል እንዲያገኙ ለማድረግ በጽህፈት ቤቱ በኩል ለስምምነቱ አባል ሀገራት ወዲያውኑ ቢቻል አስቀድሞ ማሳወቅ፤ እና

(ሐ) አዲስ የእውቅና እርምጃዎች ስራ ላይ በሚወሉበት ወይም በስራ ላይ ያለውን በከፍተኛ ደረጃ የሚያሻሻል ሲሆን በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 መሰረት በስምምነት ወይም በሌላ ስርአት መሆኑን በመጥቀስ በጽህፈት ቤቱ በኩል ለስምምነቱ አባል ሀገራት በፍጥነት ማሳወቅ አለበት።

5. ተገቢ ሆኖ ሲገኝ እውቅናው በአፍሪካ አህጉራዊ የነጻ ንግድ ቀጣና ስምምነት መሰረት የስምምነቱ አባል ሀገራት በሚስማሙበት መመዘኛ መሆን አለበት። ተገቢ በሆኑ ጉዳዮች የስምምነቱ አባል ሀገራት አግባብነት ካላቸው የበይነ መንግስታት እና መንግስታዊ ካልሆኑ ድርጅቶች ጋር በመተባበር አስፈላጊ ለሆኑ አገልግሎቶችና ሙያዎች ተግባራዊ የሚደረግ አህጉራዊ የጋራ ደረጃዎች እና መመዘኛዎች እና የጋራ አህጉራዊ ደረጃዎች እውቅና ለመመስረትና ለማጽደቅ የሚያስችል ስራ ያከናውናሉ።

አንቀጽ 11

ብቸኛ እና በሞኖፖል አገልግሎት አቅራቢዎች

1. እያንዳንዱ የስምምነቱ አባል ሀገር በግዛቱ ውስጥ ያለ ማንኛውም በሞኖፖል የአገልግሎት አቅራቢ አገልግሎቱን በአንድ የገበያው ክልል ውስጥ በሚያቀርብበት ወቅት የስምምነቱ አባል ሀገር በፕሮቶኮሉ ከገባቸው ግዴታዎችና ዝርዝር ቃል ኪዳኖች ጋር የማይጣጣም ድርጊት ያለመፈጸሙን ማረጋገጥ አለበት ።

2. የስምምነቱ አባል ሀገር የሞኖፖል አገልግሎት አቅራቢ በቀጥታ ወይም ግንኙነት ባለው ኩባንያ በኩል በብቸኝነት ከያዘው አገልግሎት ወሰን ውጪ የሚወዳደር ከሆነና ዝርዝር ቃል ኪዳን ግዴታ የገባበት ከሆነ የስምምነቱ አባል ሀገር የሞኖፖል አቅራቢነቱን አቋም ባልተገባ ሁኔታ በመጠቀም በግዛቱ ውስጥ ከዝርዝር ቃል ኪዳኑ ጋር የማይጣጣም ድርጊት ያለመፈጸሙን ማረጋገጥ አለበት ።

3. አንድ የስምምነቱ አባል ሀገር ሌላ ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር የሞኖፖል አገልግሎት አቅራቢ ከዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 እና 2 ጋር የማይጣጣም ድርጊት መፈጸሙን ለማመን ምክንያት ካለው የሞኖፖል አቅራቢውን ያቋቋመውን ወይም ፈቃድ የሰጠውን የስምምነቱ አባል ሀገር ስለተካሄደው ግንኙነት ያለው እንቅስቃሴ ማንኛውንም የተለየ መረጃ እንዲሰጥ ሊጠይቅ ይችላል።

4. ይህ ፕሮቶኮል ወደስራ ከገባ በኋላ አንድ የስምምነቱ አባል ሀገር በገባው ዝርዝር ቃል ኪዳን ውስጥ በተካተተ አገልግሎት ላይ የሞኖፖል አገልግሎት አቅራቢነት መብት የሰጠ እንደሆነ ይኸው የስምምነቱ አባል ሀገር የሰጠው የሞኖፖል አቅራቢነት መብት ወደተግባር ለማስገባት ከታቀደበት ከሶስት ወራት በፊት ባለ ጊዜ ውስጥ ለጽህፈት ቤቱ ማሳወቅ አለበት። ይህ በሆነ ጊዜ የዝርዝር ግዴታ ቃል ኪዳንን ስለማሻሻል የሚደነግጉት አንቀጾች ተፈጻሚ ይሆናሉ።

5. የዚህ አንቀጽ ድንጋጌ የስምምነቱ አንድ አባል ሀገር በይፋ ወይም በተግባር ለውስን አገልግሎት አቅራቢዎች የተሰጡ፤

(ሀ) በቁጥር አነስተኛ የሆኑ አገልግሎት አቅራቢዎችን ሲያቋቁም ወይም ሲፈቅድ፤ እና

(ለ) በግዛቱ ውስጥ በአቅራቢዎቹ መካከል ውድድር እንዳይኖር በእብዛኛው በሚገድብ፤
ጉዳዮች ላይ ተፈጻሚ ይሆናል።

አንቀጽ 12

ጸረ ውድድር የቢዝነስ አሰራሮች

1. የስምምነቱ አባል ሀገራት ከሞኖፖልና ብቸኛ አገልግሎት አቅራቢዎች ውጭ ያሉ የተወሰኑ የቢዝነስ አሰራሮች ውድድርን በማቀብ የአገልግሎት ንግድ ሊገድቡ እንደሚችሉ አውቅና ሰጥተዋል።

2. እያንዳንዱ የስምምነቱ አባል ሀገር በሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር ጥያቄ መሰረት በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 የተገለጹትን አሰራሮች ለማስወገድ ያለሙ ምክክሮች ላይ የመግባት ግዴታ አለበት። ጥያቄው የቀረበለት የስምምነቱ አባል ሀገር ምላሹን መስጠትና ከጥያቄው ጋር አግባብነት ያላቸው ለህዝብ ይፋ የተደረጉ ሚስጥራዊ ያልሆኑ መረጃዎችን በማቅረብ መተባበር አለበት። በተጨማሪም ጥያቄው የቀረበለት የስምምነቱ አባል ሀገር የሀገር ውስጥ ህግን በመንተራስና ከጠያቂው ሀገር ጋር ሚስጥራዊነታቸው እንደሚጠበቅ በሚደረስ አጥጋቢ ስምምነት ሌሎች መረጃዎች መስጠት አለበት።

አንቀጽ 13

ስለ ክፍያዎች እና ዝውውሮች

1. በዚህ ፕሮቶኮል በአንቀጽ 14 ከተገለጸው ሁኔታ በስተቀር የስምምነቱ አባል ሀገር ከገባው ዝርዝር ቃል ኪዳን ጋር በተገናኘ በአለም አቀፍ ዝውውሮች እና በተንቀሳቃሽ የገንዘብ ክፍያዎች ላይ ክልከላ ማድረግ አይችልም፡
:

አንቀጽ 14

የክፍያ ሚዛንን ለመጠበቅ የሚደረጉ ክልከላዎች

1. አሳሳቢ የክፍያ ሚዛን እና የውጭ ፋይናንስ ችግሮች ወይም ስጋት በሚኖርበት ወቅት የስምምነቱ አባል ሀገራት የተናጠል ቃል ኪዳን በገቡባቸው የአገልግሎት ንግድ ዘርፎች ክፍያዎችንና የገንዘብ ዝውውሮችን ጨምሮ ክልከላዎችን ስራ ላይ ማዋል ወይም የነበረውን ማስቀጠል ይችላሉ። በኢኮኖሚ ልማት ሂደት ወይም በሽግግር ኢኮኖሚ ውስጥ ያለ የስምምነቱ አባል ሀገር የክፍያ ሚዛን የተለየ ጫና የተነሳ ለኢኮኖሚ ልማት ወይም የኢኮኖሚ ሽግግር ፕሮግራሙን ለማስፈጸም ከሌሎች ነገሮች በተጨማሪ በቂ የሆነ የፋይናንስ ክምችት እንዲይዝ የሚያስችል ክልከላዎችን መጠቀም ሊያስፈልገው እንደሚችል አውቅና ተሰጥቷል።

2. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 የተጠቀሱት ክልከላዎች፡

(ሀ) በስምምነቱ አባል ሀገራት መካከል አድሎ ማድረግ የለባቸውም፤

(ለ) ከአለም አቀፍ የገንዘብ ድርጅት የስምምነት አንቀጾች ጋር የተጣጣሙ መሆን አለባቸው፤

(ሐ) በሌላ ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር የንግድ፣ የኢኮኖሚና የፋይናንስ ፍላጎት ላይ ተገቢ ያልሆነ ጉዳት የሚያስወግዱ መሆን አለባቸው፤

(መ) በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 የተገለጹትን ሁነቶች ለማረቅ አስፈላጊ ከሆኑት በላይ መሆን አይገባቸውም፤ እና

(ሠ) ጊዜያዊና በንኡስ አንቀጽ 1 የተዘረዘሩት ሁኔታዎች ሲሻሻሉ በሂደት እየቀረ የሚሄድ መሆን አለበት።

3. የክልላዎችን ተከሳችነት ለመወሰን የስምምነቱ አባል ሀገራት ለኢኮኖሚያቸው ወይም ለልማት ፕሮግራማቸው ይበልጥ ጠቃሚ ለሆኑ የአገልግሎት አቅርቦቶች ቅድሚያ ሊሰጡ ይችላሉ። ይሁን እንጂ ክልላዎቹ የተለየ የአገልግሎት ዘርፍን ጥበቃ ለማድረግ አላማ ስራ ላይ መዋል ወይም መቀጠል የለባቸውም።

4. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 ማንኛውም ስራ ላይ የዋሉ የቀጠሉ ክልላዎች ወይም ማናቸውም በዚህ ረገድ የሚደረጉ ለውጦች ለጽህፈት ቤቱ ወዲያው እንዲታወቁ መደረግ አለባቸው።

5. የዚህን አንቀጽ ድንጋጌዎችን ተግባራዊ የሚያደርጉ የስምምነቱ አባል ሀገራት በዚህ አንቀጽ ስራ ላይ ያዋሉትን ክልላዎች በአገልግሎት ንግድ ኮሚቴ ውስጥ ወዲያው ምክክር ማድረግ አለባቸው።

6. የአገልግሎት ንግድ ኮሚቴ አስፈላጊ ሆኖ ሲያገኝው ለሚመለከተው የስምምነቱ አባል ሀገር ምክረ ሀሳብ ማቅረብን ዓላማ ያደረገ በየጊዜው ምክክር ለማድረግ የሚያስችል ስርዓት መመስረት አለበት።

7. ይህ ምክክር የሚመለከተውን የስምምነቱ አባል አገር የክፍያ ሚዛን ሁኔታንና በዚህ አንቀጽ ስራ ላይ የዋሉ ወይም የቀጠሉ ክልላዎችን ይገመግማል። ግምገማው ከሌሎች በተጨማሪ፤

- (ሀ) የክፍያ ሚዛንና የውጭ የፋይናንስ ተግዳሮቶች ባህርይና ደረጃን፤
- (ለ) ምክክር የሚያደርገው የስምምነቱ አባል ሀገር የውጭ ኢኮኖሚና የንግድ ከባቢ ሁኔታን፤ እና
- (ሐ) ሊኖሩ የሚችሉ አማራጭ የእርምጃ እርምጃዎችን

ያካትታል።

8. ምክክሮቹ ማንኛውም ክልላዎች ከዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 2 ጋር የተጣጣመ መሆኑን በተለይም ክልላዎቹ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 2(ሠ) መሰረት በሂደት እየቀሩ መሄዳቸውን ማረጋገጥ ይኖርባቸዋል።

9. በምክክሮቹ የውጭ ምንዛሪ፣ የገንዘብ ክምችት እና የክፍያ ሚዛንን አስመልክቶ በአለም አቀፍ የገንዘብ ድርጅት የሚቀርቡ ሁሉም አሀዛዊ እና ሌሎች ግኝቶች ተቀባይነት ሊኖራቸው ይገባል። መደምደሚያዎችም በምክክር አድራጊው የስምምነቱ አባል ሀገር ላይ በድርጅቱ የተከናወነ የክፍያ ሚዛን እና የውጭ የፋይናንስ ሁኔታ ግምገማን መሰረት ማድረግ ይኖርበታል።

10. አንድ የስምምነቱ አባል ሀገር የአለም አቀፍ የገንዘብ ድርጅት አባል ካልሆነና የዚህ አንቀጽ ድንጋጌዎችን መተግበር ከፈለገ የሚኒስትሮች ምክር ቤት የግምገማ ስርአት ወይም ሌላ ማንኛውንም አስፈላጊ ስርአት ይመስርታል።

አንቀጽ 15

ጠቅላላ ልዩ ሁኔታዎች

በስምምነቱ አባል ሀገራት መካከል ተመሳሳይ ሁኔታዎች እያሉ በዘፈቀደ ወይም ተገቢነት በሌለው አድልዎ ወይም በአገልግሎት ንግድ ላይ ድብቅ ክልከላ በሚፈጥር መንገድ እስካልተገበሩ ድረስ ፣ የትኛውም የዚህ ፕሮቶኮል ክፍል ማንኛውንም የስምምነቱ አባል ሀገር የሚከተሉትን እርምጃዎች ከመወሰድ ወይም ከማስፈጸም የሚከለክለው ተደርጎ መተርጎም የለበትም፤

(ሀ) የሕዝብ ሞራል ለመጠበቅ ወይም የህዝብን ሰላምና መረጋጋትን ለማስፈን አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ፤⁶

(ለ) የሰዎችን የእንስሳትና የእጽዋትን ህይወትና ጤና ለመጠበቅ አስፈላጊ ሆነ ሲገኝ፤

(ሐ) ከዚህ ፕሮቶኮል ድንጋጌዎች ጋር የማይጣራሱ ህጎች ወይም ደንቦችን ማክበር አስፈላጊ ሲሆንና ሌሎች መስል ሁኔታዎችን ጨምሮ፤

፩. አሳሳች እና የማጭበርበር ተግባራት ለመከላከል ወይም የአገልግሎት ውል ያለመፈጸም ተጽእኖን ለመቆጣጠር፤

፪. የግለሰቦችን የግል መረጃን ከማደራጀትና ከማሰራጨት ጋር በተገናኘ ግላዊነትን ለመጠበቅ እና የግል ፋይል እና መግለጫ ሚስጢራዊነትን ለመጠበቅ፤ እና

፫. ደህንነትን ለማረጋገጥ፤

(መ) የሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር አገልግሎት ወይም አገልግሎት አቅራቢዎች ላይ ቀጥተኛ ታክሶችን ፍትሃዊ ወይም ውጤታማ በሆነ መልኩ መጣል ወይም መሰብሰብን ለማረጋገጥ እስከሆነ ድረስ የሀገር ውስጥና የውጭ አገልግሎትና አገልግሎት አቅራቢዎችን ያለ ልዩነት ከማስተናገድ ጋር የማይጣጣም ፣ እና⁷

⁶ የህዝብ ሰላምና መረጋጋት ያለማካተትን መጠቀም የሚቻለው እውነተኛ እና በቂ የሆነ አሳሳቢ ስጋት በህዝብ መሰረታዊ ፍላጎት ላይ ሲጋረጥ ነው፡፡

⁷ ቀጥተኛ ታክሶችን ፍትሃዊ ወይም ውጤታማ በሆነ መንገድ መጣል ወይም ማሰባሰብ ያለሙ እርምጃዎች በአባል ሀገሩ የታክስ ስርዓት መሰረት የሚወሰዱትን እርምጃዎች ጨምሮ የሚከተሉትን ያካትታል፡

(ሀ) ታክስ የሚጣልባቸው ጉዳዮች የሚወሰኑት ምንጫቸው ወይም የሚገኙበት ቦታ በስምምነቱ አባል ሀገር ግዛት ውስጥ መሆኑን ከግምት ውስጥ በማስገባት ነዋሪ ባልሆኑ የአገልግሎት አቅራቢዎች ላይ ተግባራዊ የሚደረጉ የታክስ ግዴታዎች፤

(ለ) በስምምነቱ አባል ሀገር ግዛት ውስጥ በስምምነቱ አባል ሀገር ነዋሪ ባልሆኑ ላይ ተግባራዊ የሚደረጉ ታክሶች መጣላቸውን ወይም መሰብሰባቸውን ለማረጋገጥ፤ ወይም

(ሐ) በስምምነቱ አባል ሀገር ግዛት ውስጥ ነዋሪ በሆኑ ወይም ባልሆኑ ላይ ተግባራዊ የሚደረጉ የማስፈጸሚያ እርምጃዎችን ጨምሮ ታክስ ያለመክፈልን ወይም ታክስ ስወራን ለመግታት፤

(መ) በሌላ ወይም ከሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር ግዛት የሚቀርቡ አገልግሎቶች ተጠቃሚዎች ላይ ተግባራዊ የሚደረጉ ከስምምነቱ አባል ሀገር ግዛት የሚመነጩ ታክሶች መጣላቸውን ወይም መሰብሰባቸውን ለማረጋገጥ፤ ወይም

(ሠ) በአለም አቀፍ ደረጃ ታክስ የሚጣልባቸው አገልግሎት አቅራቢዎችን ከሌሎች አገልግሎት አቅራቢዎች በመለየት በመካከላቸው ያለውን የታክስ መሰረትና ባህርይ ልዩነት እውቅና ለመስጠት፤ ወይም

(ሠ) ተደጋጋሚ ታክሶችን ለማስወገድ በተደረሰ ስምምነት ወይም ተደጋጋሚ ታክሶችን ለማስወገድ በማንኛውም አለም አቀፍ ስምምነት ወይም አሰራር የስምምነቱ አባል ሀገር ተገዢ እስከሆነ ድረስ የውጭ አገልግሎትና አገልግሎት አቅራቢዎችን ያለ ልዩነት ማስተናገድ ጋር የማይጣጣም ፤

አንቀጽ 16

የደህንነት ልዩ ሁኔታዎች

1. በዚህ ፕሮቶኮል የተደነገገው ቢኖርም፤

(ሀ) ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር ይፋ መደረጋቸው ሀገራዊ ደህንነቱን አደጋ ላይ ሊጥሉ ይችላሉ ብሎ የሚያምነባቸውን መረጃዎችን እንዲያቀርብ አይገደድም፤

(ለ) ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር የደህንነት ፍላጎቱን ለማስጠበቅ አስፈላጊ የሆነና በሌሎች የስምምነቱ አባል ሀገራት ሊወሰዱ የሚችሉ ዕርምጃዎችን ለመከላከል፤

፩. በቀጥታ ወይም በተዘዋዋሪ ከወታደራዊ ማቋቋም መሰናዶ ጋር የተገናኘ የአገልግሎት አቅርቦት፤

፪. ከኩክሊየር ሀይል የሚያመነጨ እቃዎች ወይም ከእነዚህ ከመነጨ እቃዎች የተገናኘ፣ እና

፫. በጦርነት ጊዜ ወይም ሌሎች ከዓለም አቀፍ ግንኙነቶች ጋር በተገናኘ የሚወሰዱ አስቸኳይ ጊዜ እርምጃዎች፣ መውሰድ አይከለክልም፡፡

(ሐ) ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር በተባበሩት መንግስታት ቻርተር በገባው ግዴታ መሰረት የአለም አቀፍ ሰላምና ደህንነትና ለማስጠበቅ ማንኛውንም ድርጊት መፈጸምን አይከለክልም፡፡

(ረ) የስምምነቱ አባል ሀገርን የታክስ መሰረት ለመጠበቅ በነዋሪ ግለሰቦች ወይም ቅርንጫፎች ወይም ግንኙነት ባላቸው ግለሰቦች ወይም የተመሳሳይ ሰዎች ቅርንጫፎችን የገቢ ድርሻ ፣ ትርፍ፣ ኪሳራ፣ ቅናሽ ወይም እዳ ለመወሰን፣ ለመመደብ ወይም ለማከፋፈል፡፡

በአንቀጽ 15 ንዑስ አንቀጽ (መ) እና በዚህ የግርጌ ማስታወሻ የተጠቀሱት የታክስ ቃላት ወይም ጽንሰ ሀሳቦች እርምጃውን በሚወስደው የስምምነቱ አባል ሀገር የሀገር ውስጥ ህግ በታክስ ትርጉምና ጽንሰ ሀሳብ ወይም አቻ ወይም ተመሳሳይ ትርጉም እና ጽንሰ ሀሳቦች መሰረት ይወሰናል፡፡

- 2. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1(ለ) እና (ሐ) በሚመለከት የተወሰዱ እርምጃዎችንና የሚያበቁበትን ጊዜ ጽህፈት ቤቱ በተቻለ መጠን ሙሉ በሙሉ እንዲያውቀው መደረግ አለበት።

አንቀጽ 17

ድጎማዎች

- 1. ይህ ፕሮቶኮል የስምምነቱ አባል ሀገራት ለልማት ፕሮግራማቸው ድጎማን መጠቀም የሚከለክል ሆኖ መተርጎም የለበትም።
- 2. የስምምነቱ አባል ሀገራት ከአገልግሎት ንግድ ጋር የተገናኙ ለሀገር ውስጥ አገልግሎት አቅራቢዎች የሚሰጧቸው ሁሉንም ድጎማዎች የመረጃ መለዋወጫ እና ግምገማ ዘዴዎችን ይወስናሉ።
- 3. ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር በሌላ ሀገር ድጎማ ጉዳት የደረሰበት መሆኑን ካመነ ከጉዳት አድራሹ የስምምነቱ አባል ሀገር ጋር ምክክር ሊጠይቅ ይችላል። ጥያቄው በበጎ ጎኑ ታይቶ ተገቢ ምላሽ ሊሰጠው ይገባል።

ክፍል V

ደረጃ በደረጃ ነጻ ማድረግ

አንቀጽ 18

ደረጃ በደረጃ ነጻ ማድረግ

- 1. የስምምነቱ አባል ሀገራት የአገልግሎት ዘርፍን ደረጃ በደረጃ ነጻ ማድረግ መርህ መሰረት የቁጥጥር ትብብር በማዘጋጀትና እና የዘርፍ ስነ ስርአት ጋር በማቀናጀት በሁሉም የንግድ ዘርፎች በአካባቢያዊና በአህጉር ውህደትን ለማጠናከር ያለመውን የ1991ዓ.ምቱን የአቡጃ ስምምነት አላማዎች ከግምት ውስጥ በማስገባት እና በሂደት የአፍሪካን የኢኮኖሚ ማህበረሰብ የመጨረሻ ግብ የማሳካት አጠቃላይ መርህን በመንተራስ ተከታታይ ዙር ድርድሮችን ያካሂዳሉ።
- 2. የስምምነቱ አባል ሀገራት በእያንዳንዱ የአገልግሎት ዘርፍ የህግ ማዕቀፍን በማዘጋጀት፣ እንደአስፈላጊነቱ ምርጫ ተሞክሮዎችን እና የአካባቢያዊ ኢኮኖሚያዊ ትብብሮች የደረሱበትን መነሻ ማድረግ እና በተጨማሪም በዘርፎች ድርድር የተደረገባቸውን የቁጥጥር ትብብሮች ማዕቀፎችን ማዘጋጀት ከግምት ውስጥ በማስገባት በእያንዳንዱ የአገልግሎት ዘርፍ የተናጠል ግዴታዎችን መደራደር አለባቸው። የስምምነቱ አባል ሀገራት የአፍሪካ አህጉራዊ የነጻ ንግድ ቀጣና ከተቋቋመ በኋላ በአገልግሎት ንግድ ኮሚቴ ስምምነት በተደረሰበት የሥራ ፕሮግራም መሰረት የድርድሮቹን ሂደት ለማስቀጠል ተስማምተዋል።

3. የአገልግሎት ንግድን ነጻ የማድረግ ስርአት በአገልግሎት ንግድ አሉታዊ ተጽእኖ የሚፈጥሩ እርምጃዎች ደረጃ በደረጃ ማስወገድን የገበያ ዕድል መፍጠሪያ መንገድ አድርጎ በመጠቀም በአፍሪካ ሀገራት መካከል ውጤታማ የሆነ የአገልግሎት ንግድን ማሳደግ ላይ ትኩረት ያደረገ መሆን አለበት።
4. ቅድሚያ የተሰጣቸው የአገልግሎት ዘርፎችና የድርድር አካሄድ የዚህ ፕሮግራም አባሪ እና የፕሮግራሙ አካል መደረግ ይኖርበታል።
5. በአባል ሀገራት የተዘጋጀው የመሸጋገሪያ ትግበራ የስራ ፕሮግራም በዚህ ፕሮግራም ያልተጠናቀቁ የምዕራፍ 1 ድርድሮችን ስምምነቱ ወደሥራ ከመግባቱ አስቀድሞ ለማጠናቀቅ እንደ መመሪያ ያገለግላል።

አንቀጽ 19

የገበያ ዕድል

1. በዚህ ፕሮግራም አንቀጽ 1(አ) በተለዩት የአገልግሎት አቅርቦት መሰረት የሚሰጡ የገበያ እድልን በተመለከተ ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር በገባው ግዴታ በተቀመጠው የቃል ኪዳን ሰንጠረዥ ገደቦች እና ቅድመ ሁኔታዎች መሰረት የሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር አገልግሎትና አገልግሎት አቅራቢዎችን ከራሱ ባላነሰ ሁኔታ ማስተናገድ አለበት።⁸
2. የገበያ እድል ግዴታዎች በተገባባቸው የአገልግሎት ዘርፎች የስምምነቱ አባል ሀገር በግዛቱም ሆነ በውስጡ በሚገኙ ክልሎች በቃል ኪዳን ሰንጠረዥ በግልጽ እስካላሰፈረ ድረስ ለማስቀጠል ወይም ስራ ላይ ለማዋል መውሰድ የማይችላቸው እርምጃዎች፤

(ሀ) በኮታ፣ በሞኖፖል አቅራቢነት፣ በብቸኛ አገልግሎት አቅራቢዎች ወይም የኢኮኖሚ ፍላጎት መመዘኛ መልኩ የአገልግሎት አቅራቢዎችን ቁጥር መወሰን፤

⁸ አንድ የስምምነቱ አባል ሀገር በስምምነቱ አንቀጽ 1(አ) የአቅርቦት ዘዴ ትርጉም መሰረት የገበያ ዕድል ለመስጠት ግዴታ ከገባ እና የካፒታል እንቅስቃሴ ለአገልግሎቱ ፍጹም አስፈላጊ ክፍል ከሆነ የስምምነቱ አባል ሀገር የካፒታል ዝውውሩን ለመፍቀድ ግዴታ ገብቷል። አንድ የስምምነቱ አባል ሀገር በአንቀጽ 1(አ) ፫ በተገለጸው መሰረት የገበያ እድል ለመስጠት ግዴታ ውስጥ ከገባ ተዛማጅ ካፒታል ወደግዛቱ እንዲዘዋወር ለመፍቀድ ግዴታ ገብቷል።

- (ለ) በኮታ ወይም የኢኮኖሚ ፍላጎት መመዘኛ መልኩ የአገልግሎቱን እንቅስቃሴ አጠቃላይ መጠን ወይም ሀብት መወሰን፤
- (ሐ) በአጠቃላይ የአገልግሎት እንቅስቃሴ ወይም ውጤት በአሀዝ ሆኖ በኮታ የተገለጸ ወይም የኢኮኖሚ ፍላጎት መመዘኛ መሰረት መወሰን፤⁹
- (መ) በተለየ የአገልግሎት ዘርፍ የሚቀጠሩ ሰዎችን ጠቅላላ ቁጥር ወይም አገልግሎት አቅራቢው አገልግሎቱን ለመስጠት አስፈላጊ የሆኑና በቀጥታ የተገናኙ በመሆናቸው የሚቀጥራቸውን ሰዎች ቁጥር በኮታ ወይም የኢኮኖሚ ፍላጎት መመዘኛ መሰረት መወሰን፤
- (ሠ) አገልግሎቱን የተወሰነ ህጋዊ ሰውነት ባላቸው ተቋማት ወይም አገልግሎት አቅራቢው ከአገር ውስጥ አቅራቢዎች ጋር በሽርክና ብቻ እንዲሰጥ የሚገደቡ እርምጃዎች፤ እና
- (ረ) የውጭ ካፒታል ተሳትፎን በከፍተኛ የአክሲዮን ድርሻ መወሰን ወይም የግለሰብ ወይም አጠቃላይ የውጭ ኢንቨስትመንት መጠንን መወሰን፡፡

አንቀጽ 20

የሀገር ውስጥና የውጭ አገልግሎትና አገልግሎት አቅራቢዎችን ያለ ልዩነት ማስተናገድ

1. ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር ለሌላ አባል ሀገር አገልግሎት አቅራቢዎች ተመሳሳይ ለሆኑ አገልግሎቶችና አገልግሎት ሰጪዎች ቃል ኪዳን በተገባባቸው በሁሉም የአገልግሎት ዘርፎች በቃል ኪዳን ሰንጠረዥ ውስጥ በሰፈሩት ሁኔታዎችና መመዘኛዎች ስምምነት መሰረት ከራሱ አገልግሎትና አገልግሎት ሰጪዎች ባላነሰ ደረጃ ማስተናገድ አለበት፡፡
2. አንድ የስምምነቱ አባል ሀገር ለሌላ ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር ለራሱ አገልግሎቶች ወይም አገልግሎት አቅራቢዎች ከሚሰጠው አንድ አይነት ወይም የተለየ መስተንግዶ በመስጠት የዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1ን ሊያሟላ ይችላል፡፡
3. አንድ አይነት ወይም የተለየ መስተንግዶ ከሀገር ውስጥ አገልግሎትና አገልግሎት አቅራቢ ያነሰ መስተንግዶ ነው ተብሎ የሚወሰደው የውድድር ስርአቱን ከሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር ጋር ሲነጻጸር ለሀገር ውስጥ አገልግሎቶችና አገልግሎት አቅራቢዎች በአድሎአዊነት ሲያሻሻል ነው፡፡

⁹ አንቀጽ 1(ሰ)(iii) በአባል ሀገራት የሚወሰዱ የአገልግሎት አቅርቦት ግብአት ውሳኔነት እርምጃዎችን አያካትትም፡፡

አንቀጽ 21

ተጨማሪ ግዴታዎች

የስምምነቱ አባል ሀገራት የአገልግሎት ንግድ ላይ ተጽእኖ የሚያሳድሩ እርምጃዎችን በተመለከተ የዚህ ፕሮቶኮል አንቀጽ 20 ወይም 21 ግዴታዎች ሰንጠረዥ አካል ያልሆኑ ሌሎችን ጨምሮ በእነዚህ ብቻ ላይ ሳይወሰን በሙያ ብቃት፣ በደረጃ ወይም ፈቃድ ጉዳዮች ሊደራደሩ ይችላሉ። እነዚህ ግዴታዎች በስምምነቱ አባል ሀገር የቃል ኪዳን ሰንጠረዥ ውስጥ መስፈር አለባቸው።

አንቀጽ 22

የዘርዘር ግዴታዎች ቃልኪዳን ሰንጠረዥ

1. እያንዳንዱ የስምምነቱ አባል ሀገር በዚህ ፕሮቶኮል አንቀጽ 19፣ 20 እና 21 መሰረት የገባውን ዘርዘር ግዴታ ቃልኪዳን በሰንጠረዥ ማስፈር አለበት፤

2. ግዴታ የተገባቸውን የአገልግሎት ዘርፎችን በተመለከተ ዘርዘር ግዴታዎቹ የሚከተሉትን ማመላከት አለበት፤

(ሀ) የገበያ ዕድል ለመስጠት ስምምነት የተደረሰባቸው ጉዳዮች፣ ሁኔታዎችና ገደቦች፤

(ለ) ከሀገር ውስጥ አገልግሎት አቅራቢዎችን ያለ ልዩነት ለመስተናገድ መሟላት ያለባቸው ሁኔታዎችና መመዘኛዎች፤

(ሐ) በተጨማሪ ግዴታነት በተገናኘ የተገቡ ግዴታዎች ፣ እና

(መ) አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ የተገባው ግዴታ ወደስራ የሚገባበትን የጊዜ ማእቀፍ ጨምሮ ግዴታው የሚተገበርበት ቀን፤

3. በዚህ ፕሮቶኮል ከአንቀጽ 19 እና 20 ጋር የማይጣጣሙ እርምጃዎች በአንቀጽ 19 በተገናኘው ረድፍ ላይ ይሰፍራሉ። በዚህ ሁኔታ በአንቀጽ 19 ረድፍ ላይ የሰፈሩት ሁኔታዎችና መመዘኛዎች ለአንቀጽ 20ም ያገለግላሉ።

4. የዘርዘር ግዴታዎች ቃልኪዳን ሰንጠረዥ፣ የአገልግሎት ንግድ አሰራር እና ቅድሚያ ትኩረት የተሰጣቸው አገልግሎት ዘርፎች ዘርዘር ተቀባይነት ባገኘ ጊዜ የዚህ ፕሮቶኮል አካል መደረግ አለበት።

5. የአፍሪካ አህጉራዊ የነጻ ንግድ ቀጣና ስምምነት ወደተግባር ከመጣቱ አስቀድሞ የዚህ ፕሮቶኮል የምዕራፍ 1 ድርድሮችን ለማጠናቀቅ የሚረዳ የመሸጋገሪያ ጊዜ ድርጊት የሥራ ፕሮግራም በአባል ሀገራት ይቀረጻል።

አንቀጽ 23

የዘርዘር ግዴታዎችን ቃል ኪዳን ስለማሻሻል

1. ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር (በዚህ አንቀጽ "የሚያሻሻለው የስምምነቱ አባል ሀገር") በቃል ኪዳኑ የሰፈረውን ማንኛውንም ግዴታ፣ ግዴታው ወደተግባር ከገባ ከሶስት ዓመታት በኋላ በማንኛውም ጊዜ በዚህ አንቀጽ ድንጋጌ መሰረት ግዴታውን ሊያሻሽል ወይም ከግዴታው ሊወጣ ይችላል።
2. ግዴታውን የሚያሻሽለው የስምምነቱ አባል ሀገር ግዴታውን የማሻሻል ወይም ከግዴታው የመውጣት ውጥኑን በዚህ አንቀጽ መሰረት ለጽህፈት ቤቱ ግዴታውን ማሻሻሉን ወይም ከግዴታው መውጣቱን ለመተግበር ከታሰበበት ቀን ሶስት ወራት ባልበለጠ ጊዜ ውስጥ አስቀድሞ ማሳወቅ አለበት። ጽህፈት ቤቱ መረጃውን ለስምምነቱ አባል ሀገራት ወዲያውኑ ማሳወቅ አለበት።
3. በማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር ጥያቄ መሰረት በዚህ ፕሮቶኮል ጥቅሙ ሊነካ የሚችል (በዚህ አንቀጽ "ጥቅሙ የተነካ የስምምነቱ አባል ሀገር" ተብሎ የሚገለጽ) በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 2 የማሻሻል ወይም የመውጣት ዕቅዱን ባሳወቀው መሰረት ያሻሽለው አባል ሀገር ጥቅሙ ከተነካ የስምምነቱ አባል ሀገር ጋር ማንኛውንም አስፈላጊ የማካካሻ ስምምነት ላይ ለመድረስ ድርድር ማድረግ አለበት። በዚህ ድርድርና ስምምነት የሚመለከታቸው የስምምነቱ አባል ሀገራት ከድርድሩ በፊት ከነበረው ግዴታ የማይተናነስና የጋራ ተጠቃሚነት ሊያመጣ የሚችል ግዴታዎችን ለመጠበቅ ጥረት ማድረግ አለባቸው።
4. ማካካሻው ለሁሉም የስምምነቱ አባል ሀገራት አገልግሎትና አገልግሎት ሰጪዎችን ያለ ልዩነት ማስተናገድ መሰረት መሆን አለበት።
5. ግዴታውን ያሻሻለው የስምምነቱ አባል ሀገርና በማንኛውም ጥቅሙ በተነካ የስምምነቱ አባል ሀገር መካከል የድርድሩ ማጠናቀቂያ ከማለቁ አስቀድሞ ስምምነት ላይ ካልተደረሰ ጥቅሙ የተነካው የስምምነቱ አባል ሀገር ጉዳዩን ወደ አለመግባባቶች መፍቻ ሊወስደው ይችላል። ማንኛውም ጥቅሙ የተነካና በማካካሻ መብቱን ለማስከበር የሚፈልግ የስምምነቱ አባል ሀገር አለመግባባት አፈታት ሂደት መሳተፍ አለበት።
6. ጥቅሙ የተነካ የስምምነቱ አባል ሀገር አለመግባባት እንዲፈታለት ካልጠየቀ ግዴታውን ያሻሻለው የስምምነቱ አባል ሀገር በምክኒያታዊ ጊዜ ውስጥ ግዴታውን የማሻሻል ወይም ከግዴታው የመውጣት እቅዱን ለመተግበር ነጻ ነው።
7. ከአለመግባባት አፈታቱ ግኝት ጋር በተስማማ መልኩ ማካካሻ እስኪመቻቸው ድረስ ግዴታውን ያሻሻለው የስምምነቱ አባል ሀገር ግዴታውን ላያሻሽል ወይም ከግዴታው ያለመውጣት ይችላል።
8. ግዴታውን ያሻሻለው የስምምነቱ አባል ሀገር ግዴታውን የማሻሻል ወይም ከግዴታው የመውጣት እቅዱን ከተገበረና ለግልግል ዳኝነት ግኝት ተገዢ ካልሆነ ማንኛውም አለመግባባት አፈታቱ ላይ ተሳታፊ የነበረ

ጥቅም የተነካ የስምምነቱ አባል ሀገር ከግኝቱ ጋር አቻ የሆነ ጥቅም የሚያሳጣ ግዴታ ማሻሻል ወይም መሻር ይችላል። በዚህ ፕሮቶኮል አንቀጽ 4 የተጠቀሰው ቢኖርም ግዴታ ማሻሻሉ ወይም ከግዴታ መወጣቱ ተግባራዊ የሚደረገው ግዴታውን ባሻሻለው የስምምነቱ አባል ሀገር ላይ ብቻ ሊሆን ይችላል።

9. የአገልግሎት ንግድ ኮሚቴ ድርድሮቹ እንዲቀላጠፉ ያደርጋል። አስፈላጊውን ተዛማጅ የአሰራር ስርዓት ያቋቁማል።

አንቀጽ 24

ጥቅሞችን ስለመከልከል

አንድ የስምምነቱ አባል ሀገር አገልግሎቱ ህጋዊ ሰውነት ባለው የስምምነቱ አባል አገር ባልሆነ ከቀረበ፣ ከስምምነቱ አባል ሀገር ኢኮኖሚ ጋር እውነተኛና ቀጣይ ትስስር የሌለው ወይም አነስተኛ ወይም ምንም አይነት የቢዝነስ እንቅስቃሴ በስምምነቱ አባል ሀገር ወይም በማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር የማይደርግ ከሆነ ቅድሚያ በማሳወቅና በመመካከር ላይ ተሞርኩዞ የዚህን ፕሮቶኮል ጥቅም ለሌላ የስምምነቱ አባል ሀገር ሊከለከል ይችላል።

ክፍል VI

አንቀጽ 25

ምክክርና አለመግባባትን ስለመፍታት

የዚህ ፕሮቶኮል አለመግባባት አፈታት ድንጋጌ ደንብና አሰራሮች ለምክክር እና አለመግባባትን ለመፍታት ተግባራዊ ይሆናል።

አንቀጽ 26

ስለትግበራ፣ ቁጥጥርና ምዘና

1. የአፍሪካ የሚኒስትሮች ምክር ቤት በአፍሪካ አህጉራዊ የነጻ ንግድ ቀጣና አንቀጽ II መሰረት በምክር ቤቱ የሚሰጠውን ስራ ለማከናወን፣ የፕሮቶኮሉን እንቅስቃሴ ለማቀላጠፍና ዓላማውን ለማስፋፋት የአገልግሎት ንግድ ኮሚቴ ያቋቁማል፤ ኮሚቴው ስራውን በብቃት ለመወጣት እንደአስፈላጊነቱ አጋዥ አካላትን ሊያቋቁም ይችላል።
2. የኮሚቴው ሊቀመንበር በስምምነቱ አባል ሀገራት ይመረጣል።
3. ኮሚቴው የትግበራ ሂደትን፣ ቁጥጥርና ምዘናን ለማቀላጠፍ ለስምምነቱ አባል ሀገራት ዓመታዊ ሪፖርት ያቀርባል።

አንቀጽ 27

የቴክኒክ እገዛ፣ አቅም ግንባታ እና ትብብር

1. የስምምነቱ አባል ሀገራት የቴክኒክ እገዛን አቅም ግንባታ እና ትብብር የአገልግሎት ንግድ ነጻ ማድረግን ለማሟላት፣ የስምምነቱ አባል ሀገራትን የአገልግሎት አቅርቦት አቅም ጥረት ለማጎልበት እና የፕሮቶኮሉን ትግበራ ለማቀላጠፍና አላማውን ለማሳካት ጠቃሚነት እውቅና ይሰጣሉ።

2. የስምምነቱ አባል ሀገራት በተቻለ መጠን ከልማት አጋሮች ጋር በመተባበር ሀብትን ለማሰባሰብ፣ እና እርምጃዎችን ለመተግበር የስምምነቱ አባል ሀገራትን የሀገር ውስጥ ጥረትን ለመደገፍ ከሌሎች በተጨማሪ የሚከተሉትን ያከናውናሉ፤

- (ሀ) የአገልግሎት ንግድ አቅም ግንባታና ስልጠና፤
- (ለ) ህጎችና እና ደረጃዎችን በአለም አቀፍ፣ በአህጉራዊ፣ በአካባቢያዊና በብሄራዊ ደረጃ ለማሟላት የአገልግሎት አቅራቢዎችን መረጃ የማሰብሰብ አቅምን ማሻሻል፤
- (ሐ) የአገልግሎት ንግድ መረጃዎችን አሰባሰብና አስተዳደርን መደገፍ፤
- (መ) የመደበኛና መደበኛ ያልሆኑ አገልግሎት አቅራቢዎች በተለይም ለጥቃቅን፣ አነስተኛና መካከለኛ ደረጃ፣ ለሴቶችና ወጣቶች አገልግሎት አቅራቢዎች ልዩ ትኩረት በመስጠት የወጪ ንግድ አቅማቸውን ማሳደግ፤
- (ሠ) የእርስ በርስ እውቅና ስምምነት ድርድርን መደገፍ፤
- (ረ) በገበያ ዕድል፣ እርስ በርስ ለመማርና ምርጥ ተሞክሮዎችን ለመለዋወጥ የመረጃ ልውውጥ ላይ ያነጣጠረ በአገልግሎት አቅራቢዎችና በመንግስት አካላት መካከል ተግባራዊና ውይይት ማመቻቸት፤
- (ሰ) በዚህ ፕሮቶኮል የስምምነቱ አባል ሀገራት ግዴታ በወሰዱባቸው የአገልግሎት ዘርፎች የጥራትና ደረጃን ፍላጎት መረዳት ደረጃዎችን ለማውጣትና ለመደገፍ ባለመ ስራ ላይ ማዋል፤
- (ረ) ለተለዩ የአገልግሎት ዘርፎች በአህጉራዊ፣ በአካባቢያዊ እና በብሄራዊ ደረጃ በተለይም አባል ሀገራት ዝርዝር ግዴታ በገቡባቸው ዘርፎች ህጋዊ ሥርዓቶችን መፍጠርና እና መተግበር፤

3. ጽህፈት ቤቱ ከስምምነቱ አባል ሀገራት፣ ከአካባቢያዊ የኢኮኖሚ ማህበረሰቦች እና አጋሮች ጋር በመሆን የቴክኒክ እገዛ መስጠትን ማስተባበር አለበት።

አንቀጽ 28

የፕሮቶኮሉ አባሪዎች

1. አባል ሀገራት ፕሮቶኮሉን ለመተግበር የሚያስችሉ ከሚከተሉት አባሪዎች ጋር የተገናኙትን ጨምሮ ሊያዘጋጁ ይችላሉ፤

- (ሀ) የዝርዝር ግዴታዎች ቃል ኪዳን፤
- (ለ) በአባል ሀገራት መካከል ያለ ልዩነት ማስተናገድ ውጭ የሆኑ፤
- (ሐ) የአየር ትራንስፖርት አገልግሎት፤
- (መ) ቅድሚያ የተሰጣቸው የአገልግሎት ዘርፎች ዝርዝር፤ እና
- (ሠ) የቁጥጥር ትብብር ማዕቀፍ ሰነድ፤

2. አባሪዎቹ በመሪዎች ከጸደቁ በኋላ የፕሮቶኮሉ አካል ይሆናሉ።

3. የስምምነቱ አባል ሀገራት ፕሮቶኮሉን ለመተግበር የሚያስችሉ ተጨማሪ አባሪዎችን በማዘጋጀት በመሪዎች እንዲጸደቁ ለማድረግ ይችላሉ። አባሪዎቹ በመሪዎች ከጸደቁ በኋላ የፕሮቶኮሉ አካል ይሆናሉ።

አንቀጽ 29

ማሻሻያ

ይህ ፕሮቶኮል በአፍሪካ የነጻ ንግድ ቀጣና አንቀጽ 29 ስምምነት መሰረት ይሻሻላል።

የአለመግባባቶች መፍቻ ህጎችና ስነስርዓቶች ፕሮቶኮል

እኛ የአፍሪካ ህብረት አባል ሀገራት፤

እንደሚከተለው ተስማምተናል፡-

አንቀፅ 1

ትርጓሜ

- (ሀ) “ይግባኝ ሰሚ አካል ” ማለት በዚህ ፕሮቶኮል አንቀፅ 20 መሰረት የተቋቋመ የይግባኝ ሰሚ አካል ነው፤
- (ለ) “ቅሬታ አቅራቢ ወገን ማለት” በዚህ ስምምነት መሰረት የአለመግባባት መፍቻ ስነስርዓት የጀመረ የዚህ ስምምነት አባል ሀገር ነው፤
- (ሐ) “ስምምነት” ማለት የአለመግባባት መፍቻ አካል ወሳኔ በሚሰጥበት ጊዜ ተገኝቶ ወሳኔውን በይፋ የሚቃወም የስምምነቱ አባል ሀገር የሌለ ሲሆን ነው፤
- (መ) “ቀናት” ማለት የሰራ ቅናት ማለት ሲሆን ለሚበላሹ እቃዎች ሲሆን የካላንደር ቀናት ማለት ነው፤
- (ሠ) “አለመግባባት” ማለት በዚህ ስምምነት አባል ሀገራት መካከል ሙብቶቻቸውንና ግዴታዎቻቸውን በተመለከተ በዚህ ስምምነት አተረጓጎም ወይም አተገባበር ላይ የሚነሳ አለመግባባት ነው፤
- (ረ) “የአለመግባባት መፍቻ አካል” ማለት በዚህ ፕሮቶኮል አንቀፅ 5 መሰረት የተቋቋመ የአለመግባባት መፍቻ አካል ነው፤
- (ሰ) “ፓነል” ማለት በዚህ ፕሮቶኮል አንቀፅ 9 መሰረት የተቋቋመ የአለመግባባት መፍቻ ፓነል ነው።
- (ቀ) “የአለመግባባት ወይም የክርክር ተሳታፊ ወገን” ማለት በአለመግባባት ወይም በክርክር ላይ የሚሳተፍ የዚህ ስምምነት አባል ሀገር ነው፤
- (ተ) “የሚመለከተው የስምምነቱ አባል ሀገር” ማለት የአለመግባባት መፍቻ አካል ወሳኔ ወይም የወሳኔ ሀሳብ የሰጠበት የዚህ ስምምነት አባል ሀገር ነው፤ እና
- (ቸ) “ሶስተኛ ወገን” ማለት በአለመግባባቱ ላይ ከፍተኛ ጥቅም ያለው የዚህ ስምምነት አባል ሀገር ነው።

አንቀፅ 2

ዓላማ

ይህ ፕሮቶኮል በዚህ ስምምነት አንቀጽ 20 መሰረት ለተቋቋመው የአለመግባባት መፍቻ መንገድ አስተዳደርን የሚያቋቋም ሲሆን አላማውም የአለመግባባት መፍቻ መንገዱ ግልፅ፣ተጠያቂ፣ፍትህዊ፣ተገባማ እና ከዚህ ስምምነት ጋር የተጣጣመ መሆኑን ማረጋገጥ ነው።

አንቀጽ 3
የአፈፃፀም ወሰን

1. ይህ ፕሮቶኮል የዚህ ስምምነት አባል ሀገራት ከዚህ ስምምነት ከሚመነጨው መብቶቻቸውና ግዴታዎቻቸው ጋር በሚነሱ አለመግባባቶች ላይ ተፈፃሚ ይሆናል።
2. ይህ ፕሮቶኮል ተፈፃሚ የሚሆነው በዚህ ስምምነት የተካተቱት ልዩና ተጨማሪ የአለመግባባቶች መፍቻ ድንጋጌዎችና ስነስርዓቶች እንደተጠበቁ ሆነው ነው። በዚህ ፕሮቶኮል ድንጋጌዎችና ስነስርዓቶች እና በዚህ ስምምነት የተካተቱት ልዩና ተጨማሪ የአለመግባባቶች መፍቻ ድንጋጌዎችና ስነስርዓቶች መካከል ልዩነት ሲኖር ልዩና ተጨማሪ የአለመግባባቶች መፍቻ ድንጋጌዎችና ስነስርዓቶች የበላይነት ይኖራቸዋል።
3. ለዚህ አንቀጽ ተፈፃሚነት በዚህ ስምምነት መሰረት አንድ አለመግባባት ተጀመረ የሚባለው ቅሬታ አቅራቢው ወገን በዚህ ፕሮቶኮል አንቀጽ 7 መሰረት ምክክር ሲጠይቅ ነው።
4. በዚህ ፕሮቶኮል ድንጋጌዎችና ስነስርዓቶች ለአንድ የተለየ ጉዳይ የጀመረ የዚህ ስምምነት አባል ሀገር በተመሳሳይ ጉዳይ ሌላ የአለመግባባቶች መፍቻ መንገድ መጀመር የለበትም።

አንቀጽ 4
ጠቅላላ ድንጋጌዎች

1. የአፍሪካ አህጉራዊ ነፃ የንግድ ቀጣና የአለመግባባቶች መፍቻ መንገድ ለአካባቢያዊ የንግድ ስርዓት ዋስትናና ተገማችነት መሰረታዊ ጉዳይ ነው። የአለመግባባቶች መፍቻ መንገድ የስምምነቱ አባል ሀገራት በስምምነቱ ያላቸውን መብቶችና ግዴታዎች መጠበቅ እና የዚህን ስምምነት ድንጋጌዎች በመንግስታዊ አለም አቀፍ ህግ ልማዳዊ የትርጓሜ ደንቦች መሰረት ግልፅ ያደርጋል።
2. የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ የሚሰጣቸው የወሳኔ ሀሳብና ወሳኔዎች ግብ በዚህ ስምምነት መብቶችና ግዴታዎች መሰረት አለመግባባቱ ተቀባይነት ባለው መንገድ እንዲፈታ ማድረግ መሆን አለበት።
3. በዚህ ፕሮቶኮል የምክክርና የአለመግባባቶች መፍቻ ድንጋጌዎች መሰረት በቀረበ ጉዳይ በጋራ የሚደረሰባቸው መፍትሄዎች ለአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ እንዲታወቁ መደረግ ያለበት ሲሆን፤ ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር ማንኛውንም ጉዳይ ሊያነሳ ይችላል።
4. በዚህ ፕሮቶኮል የምክክርና የአለመግባባቶች መፍቻ ድንጋጌዎች መሰረት በቀረበ ጉዳይ ላይ የግልግል ዳኝነት ወሳኔን ጨምሮ የሚሰጥ ማንኛውም ወሳኔ ከዚህ ስምምነት ጋር የተጣጣመ መሆን አለበት።
5. የማስማማት፣ እርቅ ወይም ሽምግልና ጥያቄ ወይም የአለመግባባቶችን መፍቻ ስነስርዓቶችን መጠቀም አጨቃጫቂ ጉዳይ ያሉ መሆኑን አያመለክትም። አለመግባባት በሚኖርበት ጊዜ የስምምነቱ አባል ሀገራት አለመግባባቱን በቅን ልቦና ለማስወገድ በማሰብ ወደእነዚህ ስነስርዓቶች ይገባሉ። ተመሳሳይ ባልሆኑ ጉዳዮች ላይ ተጨማሪ እቤቱታዎች እና የእቤቱታ አቤቱታዎች መያያዝ አይኖርባቸውም።

- 6. ፓነሉና ይግባኝ ሰሚ አካሉ ግኝቶችና የወሳኔ ሀሳቦች የስምምነቱ አባል ሀገራት በዚህ ስምምነት ያላቸውን መብቶችና ግዴታዎችን የሚጨምር ወይም የሚቀንስ መሆን የለበትም።

አንቀጽ 5

የአለመግባባቶች መፍቻ አካል

- 1. የአለመግባባቶች መፍቻ አካል በዚህ ስምምነት አንቀጽ 20 መሰረት በዚህ ስምምነት በተለየ ሁኔታ ካልተገለጸ በስተቀር ይህንን ስምምነት እንዲያስፈጸም ተቋቁሟል።
- 2. የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ የስምምነቱ አባል ሀገራት ተወካዮችን ያካተተ መሆን አለበት።
- 3. የአለመግባባቶች መፍቻ አካል የሚከተሉት ስልጣኖች ይኖሩታል፤
 - (ሀ) የአለመግባባት መፍቻ ፓነልና ይግባኝ ሰሚ አካል ማቋቋም፤
 - (ለ) የፓነልና ይግባኝ ሰሚ አካሉን ሪፖርቶች ማፅደቅ፤
 - (ሐ) የፓነሎችና ይግባኝ ሰሚ አካሉ ወሳኔዎችና የወሳኔ ሀሳቦች ስለመፈፀማቸው ክትትል ያደርጋል፤ እና
 - (መ) በዚህ ስምምነት መሰረት የተስጡ ጥቅሞችና ሌሎች ግዴታዎች እንዲታገዱ ያዛል፤
- 4. የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ የራሱ ስብሰባ ይኖረዋል፤ ሀላፊነቱን ለመወጣት ተገቢ ነው ብሎ ያሰበውን የአሰራር ስነስርዓት ማዘጋጀት አለበት። የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ ስብሰባ በስምምነቱ አባል ሀገራት ይመረጣል።
- 5. የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ በዚህ ፕሮቶኮል የተሰጡትን ተግባራት ለማከናወን እንደአስፈላጊነቱ መሰብሰብ አለበት።
- 6. የዚህ ፕሮቶኮል ድንጋጌዎችና ስነስርዓቶች የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ ወሳኔ እንዲሰጥ በሚፈቅድበት ጊዜ ወሳኔውን በስምምነት መስጠት አለበት።
- 7. የአለመግባባቶች መፍቻ አካል ከዚህ ስምምነት ጋር በተገናኝ የሚቀርቡ አለመግባባቶችን ለጽህፈት ቤቱ ማስታወቅ አለበት።

አንቀጽ 6

የአለመግባባት ስምምነት ስርዓት አካሄድ

- 1. በአባል ሀገራት መካከል አለመግባባት ሲፈጠር የሚያስማማ መፍትሄ ለማስገኘት መጀመሪያ ወደ ምክክር መግባት አለባቸው።
- 2. የሚያስማማ መፍትሄ ማግኘት ካልተገኘ ማንኛውም የሙግቱ ተሳታፊ ወገን ሌላኛዎቹን የሙግቱ ተሳታፊ ወገኖች ካሳወቀ በኋላ አለመግባባቱን በሰብሳቢው በኩል ለአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ ማስተላለፍና አለመግባባቱ እንዲፈታለት የአለመግባባት መፍቻ ፓነል (ከዚህ በኋላ ፓነል እየተባለ የሚጠራ) እንዲቋቋም መጠየቅ ይችላል።

3. የአለመግባባቶች መፍቻ አካል ከአድሎ የፀዳ እንዲሆን ለማስቻል የፀባይ/ባህሪን ጨምሮ ለፓኒል የአመራረጥ ደንቦችን ማወጣት አለበት።
4. ፓኒሉ አለመግባባቱን ለመፍታት በዚህ ፕሮቶኮል የተቀመጠውን አለመግባባት መፍቻ ስርአት መጀመር ያለበት ሲሆን አለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖችም ስነስርዓቶችን በተመለከት ፓኒሉ የሚሰጣቸውን አቅጣጫ፣ውሳኔና ትዕዛዝ በቅን ልቦና በጊዜ መፈፀም ይኖርባቸዋል።
5. የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ በጉዳይ ላይ ዉሳኔ መስጠት ሲሆን ዉሳኔውም በአለመግባባት ተሳታፊ ወገኖች ላይ የመጨረሻና ገዥ ይሆናል።
6. የአለመግባባት ተሳታፊ ወገኖች የሽምግልና ዳኝነትን እንደፈጣን የመጀመሪያ የአለመግባባት መፍቻ መንገድ ሲወስዱት በዚህ ፕሮቶኮል አንቀፅ 27 መሰረት ወደሽምግልና ዳኝነት ሊሄዱ ይችላሉ።

አንቀፅ 7

ስለምክክር

1. የስምምነቱ አባል ሀገራት አለመግባባቶቻቸውን በስምምነት መፍታትን ለማበረታታት በማሰብ የምክክር ስርአቱን ዉጤታማነት ለማጠናከርና ለማሳደግ ያላቸውን ቁርጠኝነት ያረጋግጣሉ።
2. ማንኛውም አባል ሀገር ሌላ አባል ሀገር በወሰደው በዚህ ስምምነት አፈፃፀም ላይ ተፅእኖ ያላቸውን እርምጃዎች በተመለከተ ለሚያቀርበው የምክክር ጥያቄ ተገቢውን ግምትና እድል መስጠት ይኖርበታል።
3. የምክክር ጥያቄ በጽህፈት ቤቱ በኩል ለአለመግባባት መፍቻ አካል መቅረብና ጉዳዮችን መለየት ጨምሮ ጥያቄው የቀረበበትን ምክንያት እና የአቤቱታውን የህግ መሰረትን ማሳየት አለበት።
4. በዚህ ፕሮቶኮል መሰረት የምክክር ጥያቄ ሲቀርብ ጥያቄው የቀረበለት የስምምነቱ አባል ሀገር የተለይ የጋራ ስምምነት ከሌለ በስተቀር ጥያቄውን በተቀበለ በአስር(10) ቀናት ውስጥ ምላሽ መስጠትና ጥያቄውን በተቀበለ ከሰላሳ (30) ቀናት ባልበለጠ ጊዜ ውስጥ የጋራ ስምምነት ላይ ለመድረስ በቅን ልቦና ወደ ምክክር መግባት አለበት።
5. ጥያቄ የቀረበለት የስምምነቱ አባል ሀገር ጥያቄውን በተቀበለ በአስር (10) ቀናት ውስጥ ምላሽ ካልሰጠ ወይም ጥያቄውን በተቀበለ ከሰላሳ (30) ቀናት ባልበለጠ ወይም በሌላ በጋራ ስምምነት የተደረገበት ጊዜ ውስጥ ወደ ምክክር ካልገባ ጥያቄውን ያቀረበው የስምምነቱ አባል ሀገር ፓኒል እንዲቋቋምለት በመጠየቅ ጉዳዩን ወደ አለመግባባት መፍቻ አካል ሊያስተላልፈው ይችላል።
6. በምክክሩ ጊዜ እና በዚህ ፕሮቶኮል መሰረት ሌላ ተጨማሪ እርምጃ ከመውሰድ በፊት የስምምነቱ አባል ሀገራት ለአለመግባባቱ ተቀባይነት ያለው መፍትሄ ለማግኘት ጥረት ማድረግ ይኖርባቸዋል።

7. ምክክሮች፤

(ሀ) ሚስጥራዊ መሆን፤ እና

(ለ) የስምምነቱ አባል ሀገራት በሌላ ተጨማሪ ስነስርዓቶች ያላቸውን መብቶች የሚገድቡ መሆን የለባቸውም።

8 በአለመግባባቱ የሚሳተፉ የስምምነቱ አባል ሀገራት ጥያቄውን በተቀበሉ በስድሳ (60) ቀናት ውስጥ አለመግባባቶቻቸውን መፍታት ካልቻሉ አቤቱታ አቅራቢው ወገን ፓኒል እንዲቋቋምለት ጉዳዩን ወደ አለመግባባቶች መፍቻ አካል ሊወሰደው ይችላል። ተከራካሪ ወገኖች በሌላ ሁኔታ ካልተስማሙ በስተቀር ምክክሮች አቤቱታ በቀረበበት ወገን ግዛት ዉስጥ ሊደረግ ይችላል። ተከራካሪ ወገኖች ለመቀጠል ወይም ለማቋረጥ ካልተስማሙ በስተቀር ምክክሮች በስድሳ (60) ቀናት ጊዜ ዉስጥ እንደተጠናቀቁ ይቆጠራል።

9. የሚበላሹ እቃዎችን ጨምሮ አስቸኳይ ሁኔታ ሲያጋጥም፤

(ሀ) የስምምነቱ አባል ሀገር ጥያቄው በደረሰው በበአስር (10) ቀናት ጊዜ ዉስጥ ወደ ምክክር መግባት አለበት፤

(ለ) ተከራካሪ ወገኖች ጥያቄው በደረሰባቸው በሀያ (20) ቀናት ውስጥ አለመግባባቶቻቸውን መፍታት ካልቻሉ አቤቱታ አቅራቢው ወገን ፓኒል እንዲቋቋምለት ጉዳዩን ወደ አለመግባባቶች መፍቻ አካል ሊወሰደው ይችላል።

(ሐ) ቀረጥ ባልሆኑ የንግድ እንቅፋቶች አባሪ 5 መሰረት (ተቀጽላ 2፡ ቀረጥ ባልሆኑ የንግድ እንቅፋቶች ስለማስወገድና ስለመተባበር ስነስርዓቶች) አንድ የስምምነቱ አባል ሀገር ቀረጥ ያልሆኑ የንግድ እንቅፋቶች ስምምነት ከተደረሰና የፍሬነገር ሪፖርቱ ከወጣ በኋላ መፍትሄ ሊሰጥ ካልቻል አቤቱታውን ያቀረበው አባል ሀገር ወደ ፓኒል ሊሄድ ይችላል። እዚህ የተጠቀሱት ድንጋጌዎች ቢኖሩም ከላይ የተገለጹት ተከራካሪ ወገኖች ጉዳዩን በዚህ ፕሮቶኮል አንቀፅ 27 መሰረት ጉዳዩን ለሽምግልና ለማቅረብ ይችላሉ፤ እና

(መ) አለመግባባቱ ተሳታፊ ሀገሮች፤የአለመግባባቶች መፈቻ አካል፤ ፓኒሉና የይግባኝ ሰሚው አካል ሂደቱ በሚቻለው ከፍተኛ ፍጥነት እንዲከናወን ማንኛውንም ጥረት ማድረግ አለባቸው።

10. አንድ የአለመግባባቱ ተሳታፊ ያልሆነ የስምምነቱ አባል ሀገር በምክክሮች ላይ ከፍተኛ የሆነ የንግድ ጥቅም ሲኖረው የምክክሮች ጥያቄዎች በተሰራጩ በአስር(10) ቀናት ውስጥ የአለመግባባቱ ተሳታፊ የስምምነቱ አባላት ሀገራትን ምክክሮች ለመቀላቀል ሊጠይቅ ይችላል።

11. የአለመግባባቱ ተሳታፊ የስምምነቱ አባላት ሀገራት የቀረበው ከፍተኛ የሆነ የንግድ ጥቅም ተገቢ ምክንያት እንዳለው ሲስማሙ ሶስተኛው ወገን ምክክሩን እንዲቀላቀል ይደረጋል። ምክክሩን ለመቀላቀል የቀረበው ጥያቄ ተቀባይነት ያላገኘ ሲሆን ጥያቄውን ያቀረበው ወገን ይህንኑ ለአለመግባባቶች መፍቻ አካል ማሳወቅ ይችላል። በዚህም ጊዜ አመልካቹ የስምምነቱ አባል ሀገር ምክክር ለመጠየቅ ይችላል።

አንቀፅ 8

ማስማማት, እርቅ እና ሽምግልና

1. የአለመግባባቱ ተሳታፊ የስምምነቱ አባል ሀገራት በማንኛውም ጊዜ በፍላጎት ወደ ማስማማት፤ እርቅ ወይም ሽምግልና መሄድ ይችላሉ። በማስማማት፤ እርቅ ወይም ሽምግልና የሚደረጉ ሂደቶች በሚስጥር መያዝ

ያለባቸው ሲሆን የስምምነቱ አባል ሀገራት በሌሎች የክርክር ሂደቶች ያላቸውን መብቶች የሚሳጡ መሆን የለባቸውም።

2. ማስማማት፤ እርቅ ወይም ሽምግልና በማንኛውም የአለመግባባቱ ተሳታፊ ሀገር ሊጠየቁ ይችላሉ። በማንኛውም የአለመግባባቱ ተሳታፊ የስምምነቱ አባል ሀገር በማንኛውም ጊዜ ሊጀመሩና በማንኛውም የአለመግባባቱ ተሳታፊ የስምምነቱ አባል ሀገር በማንኛውም ጊዜ ሊቋረጡ ይችላሉ። ማስማማት፤ እርቅ ወይም ሽምግልና ሂደቶች ሲቋረጡ አቤት ባዩ ወገን ፓነል እንዲቋቋምለት መጠየቅ ይችላል።
3. ማስማማት፤ እርቅ ወይም ሽምግልና የምክክር ጥያቄ ከቀረበ በኋላ በሚጀመሩበት ጊዜ አቤት ባዩ ወገን ፓነል እንዲቋቋምለት ከመጠየቁ በፊት የምክክር ጥያቄው ከቀረበ በኋላ በስድሳ (60) ቀናት ማለፍ አለባቸው። የአለመግባባቱ ተሳታፊ ሀገራት በአንድ ላይ ሆነው ማስማማት፤ እርቅ ወይም ሽምግልና አለመግባባቱን ለመፍታት አልቻለም ብለው ሲወስኑ አቤት ባዩ ወገን በስድሳ (60) ቀናት ጊዜ ውስጥ ፓነል እንዲቋቋምለት ሊጠይቅ ይችላል።
4. በዚህ አንቀጽ በተገለጹት ሂደቶች ተሳታፊ የሆኑ የስምምነቱ አባል ሀገራት ማስማማት፤ እርቅ ወይም ሽምግልና አለመግባባቱን ለመፍታት አልቻለም ብለው ሲወስኑ ሂደቶችን በማንኛውም ጊዜ ማገድ ወይም ማቋረጥ ይችላሉ።
5. የአለመግባባቱ ተሳታፊ የስምምነቱ አባል ሀገራት ሲሰማሙ የፓነል ሂደቱ እየተከናወነ እያለ ማስማማት፤ እርቅ ወይም ሽምግልና ሊቀጥሉ ይችላሉ።
6. ማንኛውም የአለመግባባቱ ተሳታፊ የሆነ የስምምነቱ አባል ሀገር የጽህፈት ቤቱን ሀላፊ ማስማማት፤ እርቅ ወይም ሽምግልና እንዲያመቻች እንዲሁም እነዚህን አገልግሎቶች እንዲሰጥ ሊጠይቅ ይችላል። ጥያቄውን የአለመግባባቶች መፍጫ አካሉ እና ጽህፈት ቤቱ እንዲያወቁት መደረግ አለበት።

አንቀጽ 9

ስለፓነሎች ምስረታ

1. በምምክክር ተቀባይነት ያለው መፍትሄ ሳይገኝ ሲቀር አቤቱታ አቅራቢው ወገን ጉዳዩን ለአለመግባባቶች መፍቻ አካል በፅሁፍ በመላክ ፓነል እንዲቋቋምለት መጠየቅ ይችላል። የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖች ስለ ፓነሉ አወቃቅር ወዲያውኑ ሊገለፁላቸው ይገባል።
2. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 የተገለጸው ጥያቄ ምክክር መደረግ አለመደረጉን ማመልከት፤ የጉዳዩ መነሻ የሆነውን እርምጃ እና ችግሩን በበቂ ሁኔታ ሊገልፅ በሚችል መንገድ የአቤቱታውን የህግ መሰረት ባጭሩ ማቅረብ ይኖርበታል።
3. አመልካቹ ከተለመደው ሌላ ቢጋር ያለው ፓነል እንዲቋቋም ሲጠይቅ የሚያቀርበው የፅሁፍ ጥያቄ የታሰበውን ልዩ ቢጋር ማካተት ይኖርበታል።

- 4. የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ የፓነል ምስረታ ጥያቄው በቀረበ በአስራ አምስት (15) ቀናት ውስጥ ስብሰባ ማድረግ ይኖርበታል። ሆኖም ከስብሰባው ቢያንስ በአስር (10) ቀናት ቅድሚያ ማስታወቂያ ለአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ መሰጠት ይኖርበታል።
- 5. ፓነሉ በንኡስ አንቀጽ 4 የተጠቀሰው የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ ስብሰባ በተደረገ በአስር (10) ቀናት ውስጥ ፓነሉ መመስረት አለበት።

አንቀጽ 10

ስለፓነል ጥንቅር

- 1. ጽህፈት ቤቱ ስምምነቱ በሚፀናበት ጊዜ የፓነል አባል ለመሆን ፈቃደኛ የሆኑና ችሎታ ያላቸውን ግለሰቦች መነሻ ዝርዝር ወይም መዝገብ ማዘጋጀትና መያዝ አለበት።
- 2.. እያንዳንዱ የስምምነቱ አባል ሀገር በየአመቱ ሁለት(2) ግለሰቦችን ከስምምነቱ ጋር ይተገናኘን ሙያቸውን በማመልከት በእጩነት በተዘጋጀው መነሻ ዝርዝር ወይም መዝገብ እንዲካተቱ ለጽህፈት ቤቱ ማቅረብ ይችላል። የግለሰቦች መነሻ ዝርዝር ወይም መዝገብ በጽህፈት ቤቱ በኩል ለአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ ወሳኔ መቅረብ አለባቸው።
- 3. በመነሻ ዝርዝሩ ወይም መዝገቡ ላይ የሚካተቱት ግለሰቦች፤
 - (ሀ) በህግ፣ በአለምአቀፍ ህግ፣ በሌሎች በስምምነቱ በተካተቱ ጉዳዮች ወይም በአለምአቀፍ የንግድ ስምምነቶች የሚነሱ አለመግባባቶችን በመፍታት ሙያ ወይም ልምድ ያላቸው፤
 - (ለ) ፍጹም በሆነ ገለልተኝነት፣ አስተማማኝነት እና በጥልቅ እይታ የተመረጡ፤ እና
 - (ሐ) በአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ ተዘጋጅቶ በሚኒስትሮች ምክር ቤት የፀደቀውን የሙያ ስነምግባር የሚያሟሉ መሆን ይኖርባቸዋል።
- 4. የፓነሉ አባላት ነፃነታቸውንና ሀቀኝነታቸውን ባረጋገጠ መንገድ መመረጥ ያለባቸውን የአለመግባባቱ ተሳታፊዎች በሌላ አኳኋን ካልተሰማሙ በስተቀር በአለመግባባቱ ጉዳይ ላይ በቂና መሰረት ሰፊ እውቀትና ሰፊ ልምድ ሊኖራቸው ይገባል።
- 5. የፓነሊስቶችን ገለልተኝነትና ነፃነት ለማረጋገጥ የአለመግባባቱ ተሳታፊ የስምምነቱ አባል ሀገር ዜጎች የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖች በሌላ ሁኔታ ካልተሰማሙ በስተቀር በአለመግባባቱ ላይ የፓነል አባል ሆነው ማገልገል አይችሉም።
- 6. ጽህፈት ቤቱ የፓነል አባል እጩዎችን ለአለመግባባቱ ተሳታፊ የስምምነቱ አባል ሀገራት ማቅረብ አለበት። የአለመግባባቱ ተሳታፊ የስምምነቱ አባል ሀገራት የተለየ አሳማኝ ምክንያት ከሌላቸው በስተቀር የቀረቡትን እጩዎች መቃወም የለባቸውም።

7. ፓንሎ በተቋቋመ በሰላሳ(30) ቀናት ውስጥ በፓንሎ ጥንቅር ላይ ስምምነት መድረስ ካልተቻለ በአንደኛው ወገን ጥያቄ የጽህፈት ቤቱ ሀላፊ ከአለመግባባቶች መፍቻ ተቋሙ ሰብሳቢ ጋር በመመካከርና በተከራካሪ ወገኖች ፈቃድ ከሁሉም አግባብነት ያላቸውን ግለሰቦች በመምረጥ የፓንሎን ጥንቅር
8. የአለመግባባቶች መፍቻ ተቋሙ ሰብሳቢ ጥያቄ በቀረበለት አስር (10) ቀን ባልበለጠ ጊዜ ውስጥ ስለ ፓንሎ ጥንቅር ለስምምነቱ አባል ሀገራት ማሳወቅ አለበት።
9. የአለመግባባቱ ተሳታፊ ሀገራት ሁለት ሲሆኑ የፓንሎ አባላት ሶስት(3)መሆን አለባቸው። የአለመግባባቱ ተሳታፊ ሀገራት ከሁለት በላይ ሲሆኑ የፓንሎ አባላት አምስት(5) መሆን አለባቸው።
10. የፓንሎ አባላት የሚያገለግሉት እንደግለሰብ እንጅ እንደመንግስት ተወካይ ወይም የማንኛውም ድርጅት ተወካይ በመሆን አይደለም።
11. የሚያዩትን ጉዳይ በተመለከተ የፓንሎ አባላት ትእዛዝ መቀበል ወይም በማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር ተፅእኖ ስር መውደቅ የለባቸውም።

አንቀጽ 11
የፓንሎ የስራ ዝርዝር

1. የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖች ፓንሎ በተቋቋመ በሀያ (20) ቀናት ውስጥ በሌላ ሁኔታ ካልተስማሙ በስተቀር የሚከተለው የስራ ዝርዝር ይኖረዋል፤
 - (ሀ) በአቤቱታ አቅራቢው ለአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ የቀረበውን ጉዳይ አግባብነት ካላቸውና በአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖች በተጠቀሱ የስምምነቱ ድንጋጌዎች መሰረት ይመረምራል፤ እና
 - (ለ) የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ በስምምነቱ መሰረት የወሳኔ ሀሳብ እንዲያቀርብ ወይም ወሳኔ እንዲሰጥ የሚያግዙ ግኝቶቹን ያሳውቃል።
2. ፓንሎች በአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖች የተጠቀሱ አግባብነት ያላቸው የስምምነቱ ድንጋጌዎችን መርምረው መወሰን አለባቸው።
3. ፓንሎን ሲያቋቋም የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ ሰብሳቢ የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖችን በማማከርና የንኡስ አንቀጽ 1 ድንጋጌዎች እንደተጠበቁ ሆነው የፓንሎን የስራ ዝርዝር እንዲያዘጋጅ ሊያዝ ይችላል። የተዘጋጀው የስራ ዝርዝር ለሁሉም የስምምነቱ አባል ሀገራት መተላለፍ አለበት። ስምምነት የተደረሰበት የስራ ዝርዝር ከተለመደው የተለየ ሲሆን ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር ከስራ ዝርዝሩ ጋር በተገናኘ ማንኛውንም ጉዳይ ሊያነሱ ይችላሉ።

አንቀፅ 12

የፓኒሉ ተግባራት

1. የፓኒሉ ዋነኛ ተግባር የአለመግባባቶች መፍቻ አካል በዚህ ስምምነት የተጣለበትን ሀላፊነት እንዲወጣ ማገዝ ነው።
2. ፓኒሉ ተግባሩን ሲያከናውን የጉዳዩን ፍሬ ነገር እና አግባብነት ካላቸው የስምምነቱ ድንጋጌዎች ጋር ተፈጻሚነትና መጣጣምን ጨምሮ የቀረበለትን ጉዳይ ተጨባጭ በሆነ መልኩ መርምሮ የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ የወሳኔ ሀሳብ እንዲሰጥ ወይም ወሳኔ እንዲሰጥ የሚረዳውን ግኝት ይሰጣል።
3. ፓኒሉ ከአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖች ጋር በስፋትና በቋሚነት ምክክር ማድረግና የሚያግባባቸው የጋራ መፍትሄ እንዲያመነጨ በቂ እድል ሊሰጣቸው ይገባል።

አንቀፅ 13

ሶስተኛ ወገኖች

1. በፓኒል አሰራር ሶስተኛ ወገኖችን ጨምሮ የሁሉም የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖች ጥቅም ግምት ውስጥ መግባት ይኖርበታል።
2. ሶስተኛ ወገን ያለውን ከፍተኛ ጥቅም በአለመግባባቶች መፍቻ አካል በኩል ለፓኒሉ ካስታወቀ በኋላ እና የአለመግባባት ተሳታፊ ወገኖች የከፍተኛ ጥቅም መሰረት ያለው መሆኑን ሲስማሙ የመሰማት እና ሀሳቡንም በፅሁፍ ለፓኒሉ የማቅረብ መብት ይኖረዋል።
3. በፅሁፍ የቀረቡ ቅጂዎች ለአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖች መሰጠትና በፓኒል ሪፖርትም መካተት አለበት።
4. አንድ ሶስተኛ ወገን በፓኒሉ እየታየ ያለው እርምጃ በስምምነቱ ያገኘውን ጥቅም ጎድቷል ወይም ወድቅ አድርጓል ብሎ ሲያስብ በዚህ ፕሮቶኮል መሰረት ወደመደበኛው የአለመግባባቶች መፍቻ ስርአት ሊገባ ይችላል። እንዲህ አይነቱ አለመግባባት በተቻለ መጠን ቀደም ሲል ወደነበረው ፓኒል መመራት ይኖርበታል።
5. ሶስተኛ ወገኖች የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖችን ያቀረቡትን በመጀመሪያው የፓኒሉ ስብሰባ ጊዜ ሊሰጡ ይገባል።

አንቀፅ 14

በርካታ ቅሬታዎች ሲኖሩ ስለሚኖር ስነስርዓት

1. ከአንድ በላይ የሆኑ የስምምነቱ አባል ሀገራት በአንድ አይነት ጉዳይ ላይ ፓኒል ሲጠይቁ የጠየቁትን ወገኖች መብቶች ግምት ውስጥ በማስገባት ጉዳዩን ለመመርመር አንድ ፓኒል ሊቋቋም ይችላል። በዚህ ጊዜ የሚቻል እስከሆነ ድረስ አንድ ፓኒል መቋቋምና ጉዳዩን መመርመር ይኖርበታል።
2. የሚቋቋመው ፓኒል የተለያዩ ፓኒሎች ጉዳዩን ቢመረምሩት ኖሮ የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖች ሊኖራቸው የሚችለውን መብቶች በምንም አይነት በማይገድብ መልኩ ምርመራውን ማደራጀትና ግኝቱን ለአለመግባባቶች

መፍቻ አካል ማቅረብ ይኖርበታል። ከአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖች አንዱ ሲጠይቅ ፓኒሉ በተጠቀሰው አለመግባባት የተለያዩ ሪፖርቶችን ማቅረብ ይኖርበታል። በጽሁፍ የቀረበው የእያንዳንዱ አቤቱታ አቅራቢ (ሰነድ) ለሌሎች አቤቱታ አቅራቢዎች መሰጠት አለበት። እያንዳንዱ አቤቱታ አቅራቢ ለሌላኛው አቤቱታ አቅራቢ ሀሳቡን ለፓኒል ሲያቀርብ የመገኘት መብት አለው።

- 3. አንድ አይነት ጉዳይ ለማየት ከአንድ በላይ ፓኒል ሲቋቋም በተቻለ መጠን ተመሳሳይ ሰዎች በእያንዳንዱ ፓኒል ላይ እንዲያገለግሉ ማድረግ እና የፓኒሎቹ አካሄድ የጊዜ ሰሌዳ መጣጣም አለባቸው።

አንቀጽ 15

የፓኒሉ የሰነድ አካሄድ

- 1. የፓኒሉ የሰነድ አካሄድ ፓኒሎቹ ዉጤታማና በጊዜው አለመግባባቶችን መፍታት የሚያስችል በቂ ተለማኝነት መስጠት አለበት።
- 2. ፓኒሉ የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖችን ካማከረ በኋላ እና ፓኒሉ በተቋቋመና የስራ ዝርዝሩ በተወሰነ በሰባት (7) ቀናት ውስጥ የፓኒሉን አካሄድ የጊዜ ሰሌዳ መወሰን አለበት። የተወሰነው የጊዜ ሰሌዳ ለሁሉም የስምምነቱ አባል ሀገራት መሰራጨት ይኖርበታል።
- 3. የፓኒሉን አካሄድ የጊዜ ሰሌዳ ሲወስን ፓኒሉ በንዑስ አንቀጽ 1 የተጠቀሰው የሰባት (7) ቀን ጊዜ ባለቀ በአስር (10) ቀናት ውስጥ የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖችን የፅሁፍ ክርክር የሚያቀርቡበትን ትክክለኛ የጊዜ ገደብ መወሰን አለበት። የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖችን የተወሰነውን የጊዜ ገደብ መከተል አለባቸው።
- 4. ፓኒሉ ስራውን ለመከናወን የሚወስድበት ጊዜ ከተመሰረተበት ቀን አንስቶ የመጨረሻውን ሪፖርቱን ለአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖች እስከሚያሳውቅበት ድረስ ከአምስት(5) ወር መብለጥ የለበትም። የሚበላሹ እቃዎችን ጨምሮ አስቸኳይ ለሆኑ ጉዳዮች ጊዜው ከአንድ ወር ተኩል(1 1/2) መብለጥ የለበትም።
- 5. የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖች ሁሉንም የሚያስማማ መፍትሄ ማምጣት ካልቻሉ ፓኒሉ ግኝቱን በፅሁፍ ለአለመግባባቶች መፍቻ አካል ሪፖርት ማቅረብ አለበት። በዚህ ጊዜም የፓኒሉ ሪፖርት የፍሬገር ግኝቱን፤ አግባባነት ያላቸው ድንጋጌዎችን ተፈጻሚነት እና ለግኝቶቹና ላቀረባቸው የዉሳኔ ሀሳቦች መሰረታዊ ምክንያታዊነቶችን ማሳየት አለበት።
- 6. በአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖች መካከል ስምምነት ሲገኝ የፓኒሉ ሪፖርት ጉዳዩን ባጭር በመግልፅና መፍትሄ ላይ መደረሱን በመግለፅ ብቻ መገደብ ይኖርበታል።
- 7. ፓኒሉ ሪፖርቱን በአምስት(5) ወራት ወይም በአስቸኳይ ጊዜ በአንድ ወር ተኩል(1 1/2) ማዉጣት እንደማይችል ሲወስን ፓኒሉ ለመዘግየቱ ምክንያቱን እና ሪፖርቱን ሊያቀርብበት የሚችልበትን ጊዜ ግምት በመግለፅ ወዲያውኑ ለአለመግባባቶች መፍቻ አካል ማሳወቅ አለበት። ፓኒሉ ሪፖርቱን በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 4 ላይ በተገለፀው ጊዜ ውስጥ ማዉጣት ካልቻለ ከተቋቋመበት ቀን አንስቶ በዘጠኝ(9) ወራት ውስጥ ሪፖርቱን ይፋ ማድረግ አለበት።

- 8. የፓኒሉ ሪፖርቶች የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖች በሌሎች መዘጋጀት እና በዚህ ፕሮቶኮል መሰረት ተከራካሪ ወገኖች፤ሌላ ማናቸው ሰው፤ ባለሙያ ወይም ተቋም በሰጡት መረጃና ባቀረቡት ማስረጃ ላይ የተመሰረተ መሆን ይኖርበታል።
- 9. ፓኒሉ የአብዛኛውን የፓኒል አባላት ሀሳብ የያዘ አንድ ሪፖርት ማውጣት አለበት።
- 10. የዚህ አንቀጽ ድንጋጌዎች እንደተጠበቁ ሆነው የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖችን አማክሮ በሌላ አኳኋን ካልወሰነ በስተቀር ፓኒሉ በፓኒል የሥራ ስነስርዓትን የሚደነግገውን ተቀጽላ መከተል አለበት።
- 11. ፓኒሉ በሁለቱ የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖች ጥያቄ በማንኛውም ጊዜ ከአስራ ሁለት(12) ወራት ጊዜ ላልበለጠ ጊዜ አግዶ ሊቆይ ይችላል፤በአቤቱታ አቅራቢው ወገን ጥያቄ ስምምነት የተደረገበት ጊዜ ሲያበቃ ፓኒሉ ስራውን መቀጠል ይኖርበታል። አቤቱታ አቅራቢው ወገን ፓኒሉ ስራውን እንዲቀጥል ስምምነት የተደረሰበት ታግዶ የሚቆየበት ጊዜ ከመጠናቀቁ በፊት ካልጠየቀ ጉዳዩን የመመልከቱ ስርዓት መቋርጥ ይኖርበታል። የፓኒሉ ስራ መታገድ እና መቋረጥ የአንደኛው ወገን በተመሳሳይ ጉዳይ ላይ ሌላ ክስ የማቅረብ መብት የሚከለክል አይሆንም።

አንቀጽ 16

መረጃ የመጠየቅ መብት

- 1. ፓኒሉ አግባብነት ያላቸውን የአለመግባባቱ ተሳታፊ የስምምነቱ አባል ሀገሮችን ባለስልጣኖች በማስታወቅ አግባብነት አለው ብሎ ከሚያስበው ማንኛውም ምንጭ መረጃና ቴክኒካዊ ምክር የመጠየቅ መብት አለው።
- 2. ፓኒሉ የአለመግባባቱ ተሳታፊ ካልሆነ ማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር መረጃና ቴክኒካዊ ምክር የመጠየቅ መብት አለው።
- 3. ፓኒሉ የስምምነቱ አባል ሀገር ከሆነ ሀገር መረጃና ቴክኒካዊ ምክር ሲጠይቅ አባል ሀገሩ ፓኒሉ ባስቀመጠው የጊዜ ገደብ ዉስጥ ለጥያቄው መልስ መስጠት ይኖርበታል።
- 4. የተሰጠ ሚስጥራዊ መረጃ የመረጃው ምንጭ በይፋ ፈቃድ ሳይሰጥ ይፋ መደረግ የለበትም።
- 5. የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገን ሳይንሳዊ ውይይት ሌላ ቴክኒካዊ ጉዳይን የሚመለከት የፍሬ ነገር ክርክር ሲያንሳ ፓኒሉ በጉዳዩ ላይ አግባብነት ያለው የሙያ ብቃትና ልምድ ካለው የኤክስፐርት መርማሪ ቡድን የምክር ሪፖርት በፅሁፍ መጠየቅ ይችላል።
- 6. የኤክስፐርት መርማሪ ቡድን ማቋቋሚያ ደንቦችና የስነስርዓት አካሄዱ በኤክስፐርት ምርመራ ተቀጽላ ላይ ተዘርዝሯል።
- 7. ፓኒሉ ከማንኛውም አግባብነት ካለው ምንጭ መረጃ መጠየቅ እና በቀረበለት ማንኛውም ጉዳይ ላይ ሀሳባቸውን ለማግኘት ኤክስፐርቶችን ማማከር ይችላል።

አንቀጽ 17

ሰለጣሪ ስራዎች

1. የፓኒሉ ውይይቶች ምስጢራዊ መሆን አለባቸው።
2. የአለመግባባቱ ተሳታፊ በሌላ የአለመግባባት ተሳታፊ ለፓኒሉ የተሰጠንና በዚህ ተሳታፊ ምስጢራዊ ተብሎ የተወሰነ መረጃን ምስጢራዊነት መጠበቅ አለበት።
3. ይህ ፕሮቶኮል የአለመግባባት ተሳታፊ የራሱን አቋም ለህዝብ ይፋ እንዳያደርግ አይከለክልም።
4. የፓኒሉ ሪፖርቶች በቀርቡት መረጃዎችና ሀሳቦች መሰረት የአለመግባባት ተሳታፊ ወገኖች በሌሉበት መዘጋጀት ይኖርበታል።
5. የፓኒሉ አባላት በፓኒሉ ሪፖርት የገለጹት ሀሳብ ስም አልባ መሆን አለበት።

አንቀጽ 18

የፓኒሉ ሪፖርቶች

1. ፓኒሉ የአለመግባባት ተሳታፊዎችን መቃወሚያዎችን እና ክርክሮችን በመመርመር ፍሬካሎችንና ክርክሮችን የሚዘረዝር ክፍል የያዘ ሪፖርት ለአለመግባባቱ ተሳታፊዎች ማቅረብ አለበት።
2. የአለመግባባቱ ተሳታፊዎች ፓኒሉ በወሰነው ጊዜ ውስጥ በፓኒሉ ረቂቅ ሪፖርት ላይ አስተያየታቸውን ሊያቀርቡ ይችላሉ።
3. በንኡስ አንቀጽ 2 መሰረት የቀረቡ አስተያየቶችን ግምት ውስጥ በማስገባት ወይም ለአስተያየት ማቅረቢያ የቀረበው የጊዜ ገደብ ሲያበቃ የጉዳዩን ዝርዝር እና ግኝቶችንና ማጠቃለያዎችን የያዘ ጊዜያዊ ሪፖርቱን ለአለመግባባቱ ተሳታፊዎች ማሳወቅ ይኖርበታል።
4. ፓኒሉ በወሰነው ጊዜ ውስጥ እና የመጨረሻው ሪፖርት ለአለመግባባቱ ተሳታፊዎች ከመሰጠቱ በፊት ማንኛውም የአለመግባባት ተሳታፊ የጊዜያዊ ሪፖርቱ የተወሰነ ክፍል እንደገና እንዲታይ በፅሁፍ መጠየቅ ይችላል።
5. በማንኛውም የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገን ጥያቄ ፓኒሉ የጊዜያዊ ሪፖርቱ የተወሰነ ክፍል እንደገና ማየትን አስመልክቶ ከአለመግባባቱ ተሳታፊዎች ጋር ስብሰባ ማድረግ አለበት።
6. በጊዜያዊ ሪፖርቱ ላይ አስተያየት ለመስጠት በተወሰነው ጊዜ አስተያየት ለፓኒሉ ካልቀረበ ጊዜያዊ ሪፖርቱ እንደመጨረሻ የፓኒሉ ሪፖርት ተቆጥሮ ወዲያውኑ ለአለመግባባቱ ተሳታፊዎች እና ጥቅም ላላቸው ወገኖች መሰራጨትና እንዲመለከተው ለአለመግባባት መፍቻ አካሉ መቅረብ ይኖርበታል።
7. የፓኒሉ መጨረሻው ሪፖርት በጊዜያዊ ሪፖርቱ ምርመራ ጊዜ የተደረጉ ክርክሮችን ማካተት ይኖርበታል።

አንቀፅ 19

የፓኒሉን ሪፖርት ስለማፅደቅ

1. የስምምነቱ አባል ሀገራት የፓኒሉን ሪፖርቶች ለመመርመር በቂ ጊዜ ለመስጠት ፓኒሉ ሪፖርቱን ካሰራጨ ሀያ (20) ቀናት ከማለፉ በፊት ሪፖርቶች የአለመግባባት መፍቻ አካሉ እንዲመለከታቸው መቅረብ የለባቸውም።
2. በፓኒሉ ሪፖርት ላይ ተቃዋሚ ያላቸው የስምምነቱ አባል ሀገራት በውሳኔው ላይ ወሳኝ ተፅእኖ ሊያሳርፉ የሚችሉ አዲስ የተገኙ ፍሬኒግሮችን ጨምሮ ተቃዋሚቸውን በማብራራት ምክንያታቸውን በፅሁፍ ለአለመግባባት መፍቻ አካሉ ማቅረብ ይችላሉ። ይሁንና፤
 - (ሀ) ተቃዋሚው የፓኒሉ ሪፖርት ከሚታይበት የአለመግባባት መፍቻ አካሉ ስብሰባ አሰር(10) ቀናት በፊት ለአለመግባባት መፍቻ አካሉ መታወቅ አለበት፤ እና
 - (ለ) ተቃዋሚውን ያቀረበው ወገን የተቃዋሚውን ቅጂ ለሌላኛው ወገንና ሪፖርቱን ላዘጋጀው ፓኒል መስጠት አለበት።
3. የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖች የፓኒሉ ሪፖርት በሚታይበት የአለመግባባት መፍቻ አካሉ ስብሰባ በሙሉ የመሳተፍ መብት አላቸው፤ የሚያቀርቡት ሀሳብም በሙሉ መመዝገብ አለበት።
4. የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገን በይፋ ይግባኝ ለማለት መወሰኑን ለአለመግባባት መፍቻ አካሉ ካላሳወቀ ወይም የአለመግባባት መፍቻ አካሉ በስምምነት ሪፖርቱን ላለማፅደቅ ካልወሰነ በስተቀር የመጨረሻው የፓኒል ሪፖርት ለስምምነቱ አባል ሀገራት ከተሰራጨ ከስድሳ (60) ቀናት በኋላ ሪፖርቱ የአለመግባባት መፍቻ አካሉ ለዚህ ጉዳይ በሚያደርገው ስብሰባ መታየት፤ መፅደቅና መፈረም አለበት። የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገን ይግባኝ ለማለት መወሰኑን ካሳወቀ ይግባኝ እስከሚጠናቀቅ ድረስ የፓኒሉ ሪፖርት ለመፅደቅ መታየት የለበትም። በዚህ አንቀፅ በሌላ ሁኔታ ከተገለፀው ወጭ የአለመግባባት መፍቻ አካሉ ወሳኔ የመጨረሻ ይሆናል።
5. የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖች ሪፖርቱ በፀደቀ በሰዓት (7) ቀናት ውስጥ የፀደቀውን ሪፖርት የተፈረመ ቅጂ የማግኘት መብት አላቸው።
6. በፓኒሉ ሪፖርት ላይ የሚቀርብ ይግባኝ ይግባኝ የማለት ወሳኔው ከተገለፀበት ቀን ጀምሮ በሰላሳ (30) ቀናት ጊዜ ውስጥ ለአለመግባባት መፍቻ አካሉ መቅረብ ይኖርበታል።

አንቀፅ 20

ይግባኝ ሰሚ አካል

1. ቋሚ የይግባኝ ሰሚ አካል በአለመግባባት መፍቻ አካሉ ይቋቋማል። ይግባኝ ሰሚው አካል ከፓኒል ጉዳዮች የሚቀርቡ ይግባኞችን ይሰማል።
2. ይግባኝ ሰሚ አካሉ ሰዓት (7) ሰዎችን የሚይዝ ሲሆን ከነዚህም ውስጥ ሶስቱ ለአንድ ጉዳይ ያገለግላሉ።

3. ይግባኝ ሰሚ አካሉ ላይ የሚያገለግሉ ሰዎች በዝውውር ያገለግላሉ። ዝውውሩ በይግባኝ ሰሚ አካሉ የአሰራር ስነስርዓት ደንብ ይወሰናል።
4. የአለመግባባት መፍቻ አካሉ በይግባኝ ሰሚ አካሉ የሚያገለግሉ ሰዎችን ለአራት አመት የጊዜ ዘመን ይሾማል፤ እያንዳንዱ ሰው ለአንድ ተጨማሪ የጊዜ ዘመን እንደገና ሊሾም ይችላል። ክፍት የሰራ ቦታዎች ሲኖሩ እንዲሞሉ መደረግ ይኖርባቸዋል። አንድ የጊዜ ዘመኑ ያላለቀ ሰውን ተክቶ የተሾመ ሰው ቦታውን የሚይዘው የተካው ሰው ለቀረው የጊዜ ዘመን ብቻ ነው።
5. የአለመግባባት መፍቻ አካሉ ክፍት ቦታ ሲኖር በሁለት (2) ወራት ውስጥ መሙላት አለበት።
6. የአለመግባባት መፍቻ አካሉ ክፍት ቦታውን በሁለት (2) ወራት ውስጥ ሳይሞላ ሲቀር የአለመግባባት መፍቻ አካሉ ሰብሳቢ ከጽህፈት ቤቱ ጋር በመመካከር ክፍት ቦታውን በአንድ (1) ወር ጊዜ ውስጥ መሙላት አለበት።
7. ይግባኝ ሰሚ አካሉ አባላት እውቅናን ያተረፉ፤ በህግ፣ አለምአቀፍ ህግ እንዲሁም በስምምነቱ በአጠቃላይ ግልፅ የሆነ እውቀት ያላቸውን ሰዎች መያዝ አለበት።
8. ይግባኝ ሰሚ አካሉ አባላት ከማንኛውም መንግስት ጋር የተቆራኙ መሆን የለባቸውም። ይግባኝ ሰሚ አካሉ በአጠቃላይ የአፍሪካ አህጉራዊ ነፃ የንግድ ቀጣና አባላትን መወከል አለበት። በይግባኝ ሰሚ አካሉ የሚያገለግሉ ሰዎች ሁልጊዜና በአጭር ጊዜ ለሰራ መገኘት እና የአለመግባባት መፍታት እና በአጠቃላይ የአፍሪካ አህጉራዊ ነፃ የንግድ ቀጣናን የሚመለከቱ ጉዳዮችን መከታተል ይኖርባቸዋል። በቀጥታ ሆነ በተዘዋዋሪ የጥቅም ግጭት በሚፈጥርባቸው ውሳኔ ላይ መሳተፍ የለባቸውም።

አንቀፅ 21

ሰለ ይግባኞች

1. በፓኒል ሪፖርት ላይ ይግባኝ ማቅረብ የሚችሉት የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖች ብቻ ናቸው። በጉዳይ ላይ ከፍተኛ ጥቅም እንዳላቸው ለአለመግባባት መፍቻ አካሉ በዚህ ፕሮቶኮል አንቀፅ 13 ንዑስ አንቀጽ 2 መሰረት ያስታወቁ ሶስተኛ ወገኖች ሀሳባቸውን በፅሁፍ የማቅረብና በይግባኝ ሰሚው አካል የመሰማት እድል ሊኖራቸው ይገባል።
2. በመርህ ደርጃ የክርክር ሂደቶች የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገን ይግባኝ ለማለት መወሰኑን ካስታወቀበት ቀን ጀምሮ ይግባኝ ሰሚ አካሉ ሪፖርቱን ይፋ እስኪደረገበት ድረስ ከሰድሳ (60) ቀናት በላይ መውሰድ የለባቸውም። የጊዜ ሰሌዳውን ሲያወጣ ይግባኝ ሰሚ አካሉ አግባብ ሆኖ ሲያገኘው የዚህን ፕሮቶኮል አንቀፅ ንዑስ አንቀጽ 9(መ) ድንጋጌዎች ግምት ውስጥ ማስገባት ይኖርበታል። ይግባኝ ሰሚ አካሉ ሪፖርቱን በሰድሳ (60) ቀናት ጊዜ ውስጥ ማወጣት እንደማይችል ሲወስን ይግባኝ ሰሚ አካሉ ለመዘግየቱ ምክንያቱን እና ሪፖርቱን ሊያቀረብበት የሚችልበትን ጊዜ ግምት በመግለፅ ወዲያውኑ ለአለመግባባቶች መፍቻ አካል ማሳወቅ አለበት። የክርክር ሂደቱ በማናቸውም ምክንያት ከዘጠና (90) ቀናት በላይ መውሰድ የለበትም።
3. ይግባኙ በፓኒል ሪፖርቱ በተካተቱ የህግ ጉዳዮች እና ፓኒሉ በተከተለው የህግ ትርጉም ላይ ብቻ የተገደበ መሆን ይኖርበታል።

- 4. ይግባኝ ሰሚ አካሉ የሚያስፈልጉት አስተዳደራዊና የህግ ድጋፍ ሊሰጠው ይገባል።
- 5. ጉዞና ቀለብን ጨምሮ በይግባኝ ሰሚ አካሉ የሚያገለግሉ ባለሙያዎች ወጪዎች በአፍሪካ ህብረት የገንዘብ ህጎችና ደንቦች መሰረት ከአፍሪካ አህጉራዊ ነፃ የንግድ ቀጣና በጀት መሸፈን አለበት።

አንቀፅ 22

የይግባኝ ምርመራ ስነስርዓቶች

- 1. የአሰራር ስነስርዓቶች ከአለመግባባቶች መፍቻ አካል ሰብሳቢ ጋር በመመካከር በይግባኝ ሰሚ አካሉ መዘጋጀትና ለመረጃ ለስምምነቱ አባል ሀገራት መገለፅ ይኖርበታል።
- 2. የይግባኝ ሰሚ አካሉ ጉዳዩን የማየት ስርዓት ምስጢራዊ መሆን አለበት።
- 3. በዚህ አንቀፅ የተገለፀው የይግባኝ ስርዓት ከዘጠና (90) ቀናት በላይ መውሰድ አይኖርበትም።
- 4. የይግባኝ ሰሚ አካሉ ሪፖርቶች በቀርቡት መረጃዎችና ሀሳቦች መሰረት የአለመግባባት ተሳታፊ ወገኖች በሌሎች መዘጋጀት ይኖርበታል።
- 5. በይግባኝ ሰሚ አካሉ የሚያገለግሉ ግለሰቦች በይግባኝ ሰሚ አካሉ ሪፖርት የገለፁት ሀሳብ ስም አልባ መሆን አለበት።
- 6. ይግባኝ ሰሚ አካሉ ጉዳዩን ሲመለከት በዚህ ፕሮቶኮል አንቀፅ 21 ንዑስ አንቀጽ 3 መሰረት በአያንዳንዳቸው የተነሱ ጉዳዮች ማየት ይኖርበታል።
- 7. ይግባኝ ሰሚ አካሉ የፓነሉን የህግ ግኝቶች እና መደምደሚያዎች ሊያፀና፤ሊያሻሽል ወይም ሊገለብጥ ይችላል።
- 8. ይግባኝ ሰሚ አካሉ የአብዛኛውን አባላት ሀሳብ የያዘ አንድ ሪፖርት ማዘጋጀት አለበት።
- 9. የአለመግባባቶች መፍቻ አካል የይግባኝ ሰሚ አካሉ ሪፖርት ለስምምነቱ አባል ሀገራት በተሰራጨ በሰላሳ (30) ቀናት ውስጥ ሪፖርቱን ላለማፀደቅ በስምምነት ካልወሰነ በቀር የይግባኝ ሰሚ አካሉ ሪፖርት አለመግባባቶች መፍቻ አካሉ መፀደቅና የአለመግባባቱ ተሳታፊ የስምምነቱ አባል ሀገራት ያለምንም ቅድመሁኔታ ሊቀበሉት ይገባል። ይህ የማፀደቅ ስነስርዓት የስምምነቱ አባል ሀገራት በይግባኝ ሰሚ አካሉ ሪፖርት ላይ ያላቸውን ሀሳብ የመግለፅ መብታቸውን አያሳጣም።

አንቀፅ 23

የፓነልና የይግባኝ ሰሚ አካሉ የዉሳኔ ሀሳቦች

ፓነሉ ወይም ይግባኝ ሰሚ አካሉ አንድ የተወሰደ እርምጃ ከዚህ ስምምነት ጋር አንደማይጣጣም ከወሰነ የሚመለከተው የስምምነቱ አባል ሀገር እርምጃውን ከስምምነቱ ጋር እንዲያስማማ የዉሳኔ ሀሳብ መስጠት አለበት። ከዉሳኔ ሀሳቡ በተጨማሪ ፓነሉ ወይም ይግባኝ ሰሚ አካሉ የስምምነቱ አባል ሀገር የዉሳኔ ሃሳቡን ስራ ላይ ሊያዉልባቸው የሚችልባቸውን መንገዶች ሊጠቁም ይችላል።

አንቀፅ 24

የወሳኔ ሀሳቦችና ወሳኔዎች መተግበራቸውን መከታተል

1. የስምምነቱ አባል ሀገራት የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ የወሳኔ ሀሳቦችና ወሳኔዎች ወዲያውኑ መተግበር ይኖርባቸዋል።
2. የሚመለከተው የስምምነቱ አባል ሀገር የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ የወሳኔ ሀሳቦችና ወሳኔዎችን ስለመተግበር ያለውን ሀሳብ የፓኒሉ ወይም የይግባኝ ሰሚ አካሉ ሪፖርት ከፀደቀ በኋላ በሰላሳ (30) ቀናት በሚደረገው የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ ስብሰባ ላይ ማሳወቅ ይኖርበታል።
3. የሚመለከተው የስምምነቱ አባል ሀገር የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ የወሳኔ ሀሳቦችና ወሳኔዎችን ወዲያውኑ መተግበር የማይቻል መሆኑን ሲያውቅ የሚመለከተው የስምምነቱ አባል ሀገር ከዚህ በታች በተገለፀው መሰረት እንዲተገብር ተገቢ ጊዜ ሊሰጠው ይገባል፤
 - (ሀ) የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ ሲያፀድቀው የሚመለከተው የስምምነቱ አባል ሀገር የጠየቀው ጊዜ፤ ወይም
 - (ለ) የፀደቀ ጊዜ በማይኖርበት ጊዜ የፓኒሉ እና የይግባኝ አካሉ ሪፖርትና የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ የወሳኔ ሀሳቦችና ወሳኔዎችን በፀደቁ በአርባ አምስት (45) ቀናት ውስጥ በአለመግባባቱ ተሳታፊዎች ስምምነት የሚወሰን ጊዜ፤ ወይም
 - (ሐ) የዚህ አይነት ስምምነት በማይኖርበት ጊዜ የወሳኔ ሀሳቦችና ወሳኔዎችን በፀደቁ በዘጠና (90) ቀናት ውስጥ በአስገዳጅ የግልግል ዳኝነት የተወሰነው ጊዜ። በዚህ የግልግል ዳኝነት ጊዜ የግልግል ዳኞች መመሪያ የፓኒል ወይም የይግባኝ ሰሚ አካሉ ወሳኔ ሀሳቦችን ለመተግበር ተገቢ ጊዜ የፓኒል ወይም ሪፖርት ከፀደቀበት ቀን አንስቶ ከአስራ አምስት (15) ወራት ሊበለጥ እንደማይችል ነው። ነገር ግን ጊዜው እንደእያንዳንዱ ጉዳይ ሁኔታ ሊያጥር ወይም ሊረዝም ይችላል።
4. የአለመግባባቱ አባል ሀገራት ጉዳዩን ወደግልግል ዳኝነት ከወሰዱ በኋላ በአስር(10) ቀናት ውስጥ በግልግል ዳኛ ላይ ካልተሰማሙ ሀገራቱን በማማከር የግልግል ዳኛው የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉን በማማከር በጽህፈት ቤቱ በአስር 10 ቀናት ውስጥ ይሾማል።
5. ጽህፈት ቤቱ በዚህ ፕሮቶኮል መሰረት የተሰጡ ወሳኔዎች አተገባበር ሁኔታን ለአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ በየጊዜው ማሳወቅ አለበት።
6. ፓኒሉ ወይም የይግባኝ ሰሚ አካሉ ሪፖርት የሚያወጡበትን ጊዜ በዚህ ፕሮቶኮል አንቀፅ 15 ንዑስ አንቀጽ 7 ወይም በአንቀፅ 21 ንዑስ አንቀጽ 2 መሰረት ካላራዘመ በስተቀር የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ ፓኒል ካቋቋመበት ጊዜ ቀን አንስቶ የአፈፃፀም ተገቢ ጊዜ እስከሚወሰንበት ያለው ጊዜ በአለመግባባቱ ተሳታፊ ሀገራት በሌላ ሁኔታ ካልተወሰነ በስተቀር ከአስራ አምስት (15) ወራት መብለጥ የለበትም። ፓኒሉ ወይም የይግባኝ ሰሚ አካሉ ሪፖርት የሚያወጡበትን ጊዜ ሲያራዘሙ የተራዘመው ጊዜ በአስራ አምስት (15) ወሩ ላይ መደመር አለበት። ይሁንና የአለመግባባቱ ተሳታፊ ሀገራት የተለዩ ሁኔታዎች ስለመኖራቸው ካልተሰማሙ በስተቀር ጠቅላላ ጊዜው ከአስራ ስምንት (18) ወራት መብለጥ አይኖርበትም።

7. የወሳኔ ሀሳቦችንና ወሳኔዎችን ለመተግበር የተወሰዱ እርምጃዎች ስለመኖራቸው ወይም ከስምምነቱ ጋር ስለመጣጣማቸው አለመግባባት ሲፈጠር በአለመግባባቶች መፍቻ ስነስርዓቶች መሰረት እና ቢቻል ወደዋናው ፓኒል በመሄድ መወሰን ይኖርበታል። ፓኒሉ በተመሰረተ በዘጠና (90) ቀናት ውስጥ ሪፖርቱን ማሰራጨት ይኖርበታል። ፓኒሉ ሪፖርቱን በዚህ ጊዜ ውስጥ ማሰራጨት እንደማይችል ሲወሰን ለመዘግየቱ ምክንያቱን እና ሪፖርቱን ሊያሰራጭ የሚችልበትን ጊዜ ግምት በመገለፅ ወዲያውኑ ለአለመግባባቶች መፍቻ አካል በፅሁፍ ማሳወቅ አለበት።
8. የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ የተሰጡ የወሳኔ ሀሳቦችና ወሳኔዎች መተግበራቸውን መከታተል አለበት። የተሰጡ የወሳኔ ሀሳቦችና ወሳኔዎች አተገባበር ጉዳይ ከፀደቁ በኋላ በማንኛውም ጊዜ በማንኛውም የስምምነቱ አባል ሀገር ለአለመግባባቶች መፍቻ አካል ሊነሳ ይችላል። የአለመግባባቶች መፍቻ አካል በሌላ አኳኋን ካልወሰነ በስተቀር የተሰጡ የወሳኔ ሀሳቦችና ወሳኔዎች አተገባበር ጉዳይ በዚህ አንቀፅ ንኡስ አንቀጽ 3 መሰረት ተገቢው የትግበራ ጊዜ ከተወሰነበት ቀን አንስቶ ከስድስት(6) ወራት በኋላ በአለመግባባቶች መፍቻ አካል አጀንዳ ላይ መቀመጥና ጉዳዩ እስኪፈታ ድረስ በአጀንዳው ላይ መቆየት አለበት።
9. ከአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ እያንዳንዱ የዚህ አይነት ስብሰባ አስር (10) ቀን ቀደም ብሎ የሚመለከተው የስምምነቱ አባል ሀገር ከሌሎች ነገሮች በተጨማሪ የሚከተሉትን የያዘ ዝርዝር ሪፖርት መስጠት ይኖርበታል፤
 - (ሀ) የወሳኔዎችና የወሳኔ ሀሳቦች የአፈፃፀም ደረጃ፤
 - (ለ) የወሳኔዎችና የወሳኔ ሀሳቦች አተገባበር ላይ ተፅእኖ እያሳደሩ ያሉ ጉዳዮች ካሉ፤
 - (ሐ) ወሳኔዎችንና የወሳኔ ሀሳቦችን ሙሉ በሙሉ ለመተግበር የሚመለከተው የስምምነቱ አባል ሀገር የሚፈልገው ጊዜ።

አንቀፅ 25

ሰለካሳና የተሰጡ ጥቅሞችን ወይም ሌሎች ግዴታዎችን ስለማገድ

1. የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉን የወሳኔ ሀሳቦችና ወሳኔዎች ሙሉ በሙሉ መተግበር የስምምነቱ አባል ሀገራት ግዴታ ነው። ካሳ እና የተሰጡ ጥቅሞችን ወይም ሌሎች ግዴታዎችን ማገድ የወሳኔ ሀሳቦችና ወሳኔዎች በተገቢው ጊዜ ሳይተገበሩ ለተጎዳው ወገን የሚኖሩ ጊዜያዊ እርምጃዎች ናቸው። ካሳ ወይም የተሰጡ ጥቅሞችን ወይም ሌሎች ግዴታዎችን ማገድ ወሳኔዎቹን ሙሉ በሙሉ ከመተግበር የሚመረጡ አይደሉም። ይሁንና ካሳ በፈቃደኝነት ላይ የተመሰረተ ሲሆን ሲፈቀድም ከስምምነቱ ጋር የተጣጣመ መሆን ይኖርበታል።
2. የተሰጡ ጥቅሞችን ወይም ሌሎች ግዴታዎችን ማገድ ጊዜያዊ እና ከዚህ ስምምነት ጋር እስከተጣጣመ ድረስ ብቻ የሚፈፀም እንዲሁም ከስምምነቱ ጋር አለመጣጣሙ ወይም ሌላ የተወሰነ ጥሰት እስከተወገደ ድረስ ወይም የስምምነቱ አባል ሀገር የወሳኔ ሀሳቦችን እስኪተገብር ድረስ ወይም ባለመፈፀሙ ምክንያት ወይም ካለመፈፀሙ ጋር ተያይዞ ለደረሰው ጉዳት መፍትሄ እስኪሟሰጥ ድረስ ወይም የጋራ መፈትሄ እሲኪገኝ ድረስ ብቻ መተግበር ያለበት ነው።

3. የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ የወሳኔ ሀሳቦችና ወሳኔዎች በተገቢው ጊዜ ሳይፈፀሙ ሲቀሩ ተጎጂው ወገን የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ ካሳ እና የተሰጡ ጥቅሞችን ማገድን ጨምሮ ጊዜያዊ እርምጃዎችን እንዲወስድለት ሊጠይቅ ይችላል።

4. የሚመለከተው የስምምነቱ አባል ሀገር ከስምምነቱ ጋር እንደማይጣጣም የተወሰነውን እርምጃ ወዲያውኑ እንዲጣጣም ካላደረገ ወይም የወሳኔ ሀሳቦችና ወሳኔዎችን በዚህ ስምምነት አንቀፅ 24 ንዑስ አንቀጽ 3 መሰረት በተወሰነው ተገቢ ጊዜ ካልተገበረ ይህም የስምምነቱ አባል ሀገር ጥያቄ ሲቀርብለት ከአቤት ባዩ ወገን ጋር በጋራ ተቀባይነት ያለው ካሳ ለመወሰን ያለመ ድርድር መጀመር አለበት። በሀያ (20) ቀናት ውስጥ ተቀባይነት ያለው ካሳ ላይ ስምምነት ካልተደረሰ አቤት ባዩ ለሚመለከተው የስምምነቱ አባል ሀገር የተሰጡ ጥቅሞችን ወይም ሌሎች የስምምነቱ ግዴታዎችን ማገድ እንዲችል የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ ትእዛዝ እንዲሰጠው መጠየቅ ይችላል።

5. የሚያግዳቸውን የተሰጡ ጥቅሞችን ወይም ሌሎች የስምምነቱ ግዴታዎችን ለመወሰን አቤት ባዩ ወገን የሚከተሉትን መርሆችና ስነስርዓቶች መከተል ይኖርበታል፤

(ሀ) በመርህ ደረጃ አቤት ባዩ ወገን በመጀመሪያ ፓኪኦ ወይም ይግባኝ ሰሚ አካሉ ጥሰት ወይም ዋጋ አልባነት ወይም ገደብ ባገኘበት ተመሳሳይ ዘርፍ ላይ የተሰጡ ጥቅሞችን ወይም ሌሎች የስምምነቱ ግዴታዎችን ማገድ፤

(ለ) አቤት ባዩ ወገን ተመሳሳይ ዘርፍ (ዘርፎች) ላይ የተሰጡ ጥቅሞች ወይም ሌሎች የስምምነቱ ግዴታዎችን ማገድ ተፈጻሚ መሆን የማይችል ወይም ውጤታማ የማይሆን መሆኑን ካመነ በስምምነቱ በተሸፈኑ ሌሎች ዘርፎች ላይ የተሰጡ ጥቅሞች ወይም ሌሎች የስምምነቱ ግዴታዎችን ማገድ ይችላል፤

(ሐ) አቤት ባዩ ወገን በሌሎች ዘርፎች ላይ የተሰጡ ጥቅሞች ወይም ሌሎች የስምምነቱ ግዴታዎችን ማገድ ተፈጻሚ መሆን የማይችል ወይም ውጤታማ የማይሆን መሆኑን ካመነ በስምምነቱ ላይ የተሰጡ ጥቅሞች ወይም ሌሎች የስምምነቱ ግዴታዎችን ማገድ ይችላል፤

(መ) የአለመግባባቱ ተሳታፊ ሀገር በንዑስ ፓራግራፍ (ለ) ወይም (ሐ) መሰረት የተሰጡ ጥቅሞች ወይም ሌሎች የስምምነቱ ግዴታዎችን ለማገድ ትእዛዝ እንዲሰጠው የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉን ሲጠይቅ ምክንያቶቹን አብሮ ማቅረብ ይኖርበታል።

6. ከላይ የተገለፁትን መርሆዎች ሲፈፀም እርምጃውን የሚወስደው ወገን የሚከተሉትን ግምት ውስጥ ማስገባት አለበት፤

(ሀ) ፓኪኦ ወይም ይግባኝ ሰሚ አካሉ ጥሰት ወይም ዋጋ አልባነት ወይም ገደብ ባገኘበት ዘርፍ ያለው ንግድ እና ንግዱ የሚሰጠው ጥቅም፤ እና

(ለ) ከዋጋ አልባነቱ ወይም ገደቡ ጋር የተገናኙ ጠቅላላ የኢኮኖሚ ሁኔታዎች እና የተሰጡ ጥቅሞች ወይም ሌሎች የስምምነቱ ግዴታዎችን ማገድ የሚያስከትለውን ጠቅላላ የኢኮኖሚ ውጤቶች።

- 7. የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉን የተሰጡ ጥቅሞች ወይም ሌሎች የስምምነቱ ግዴታዎች ላይ የሚያዘው የገደብ መጠን ከዋጋ አልባነቱ ወይም ገደቡ ጋር ተመጣጣኝ መሆን ይኖርበታል።
- 8. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 4 ላይ የተገለጸው ሁኔታ ሲያጋጥም የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ ጥያቄውን ላለመቀበል በስምምነት ካልወሰነ በስተቀር ጥያቄው በቀረበ በሰላሳ (30) ቀናት ውስጥ የተሰጡ ጥቅሞች ወይም ሌሎች የስምምነቱ ግዴታዎችን ለማገድ ትእዛዝ መስጠት ይኖርበታል። ነገር ግን የሚመለከተው የስምምነቱ አባል ሀገር የቀረበውን የእገዳ መጠን ሲቃወም ወይም አቤት ባዩ ወገን በንዑስ አንቀጽ 5 (ለ) ወይም (ሐ) መሰረት የተሰጡ ጥቅሞች ወይም ሌሎች የስምምነቱ ግዴታዎችን ለማገድ ትእዛዝ እንዲሰጠው ሲጠይቅ በንዑስ አንቀጽ 5 የተገለጹት መርሆችና ስነስርዓቶች አልተሟሉም ብሎ ሲከራከር ጉዳይ ወደግልግል ዳኝነት መመራት ይኖርበታል። ግልግሉም የፓነሉ አባላት የሚገኙ ሲሆን በመጀመሪያው ፓነል ወይም በአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ ሰብሳቢ በሚሰየም ገላጋይ መከናወን እና ገላጋዩ በተሾመ በስድሳ (60) ቀናት ጊዜ ውስጥ መጠናቀቅ ይኖርበታል። ግልግሉ እየተደረገ ባለበት ጊዜ የተሰጡ ጥቅሞች ወይም ሌሎች የስምምነቱ ግዴታዎች መታገድ አይኖርባቸውም።
- 9. በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 7 መሰረት የሚሰራ ገላጋይ የገደቡ መጠን ከዋጋ አልባነቱ ወይም ገደቡ ጋር ተመጣጣኝ መሆን አለመሆኑን እንጂ የተሰጡ ጥቅሞች ወይም ሌሎች የስምምነቱ ግዴታዎችን ባህሪ መመርመር አይኖርበትም። ገላጋዩ የተጠየቀው የተሰጡ ጥቅሞች ወይም ሌሎች የስምምነቱ ግዴታዎች እገዳ በስምምነቱ የተፈቀደ መሆን አለመሆኑን ሊወስን ይችላል። ለግልግል ዳኝነት የተመራው ጉዳይ በንዑስ አንቀጽ 3 የተገለጹት መርሆችና ስነስርዓቶች አልተሟሉም የሚለውን ጥያቄ የሚጨምር ሲሆን ገላጋዩ ይህንንም ጉዳይ መመርመር ይኖርበታል። ገላጋዩ የተገለጹት መርሆችና ስነስርዓቶች አልተሟሉም ብሎ ከወሰነ አቤት ባዩ ወገን ከንዑስ አንቀጽ 5 ጋር በተጣጣመ መንገድ ሊተገብራቸው ይገባል። የአለመግባባቱ ተሳታፊ ሀገራት የገላጋዩን ዉሳኔ እንደ መጨረሻ ዉሳኔ ሊቀበሉትና የሚመለከታቸው ወገኖችም ሁለተኛ የግልግል ዳኝነት መፈለግ አይኖርባቸውም። የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ የገላጋዩን ዉሳኔ ወዲያው እንዲያውቀው መደረግ ይኖርበታል። ሲጠየቅና ጥያቄውም ከገላጋዩ ዉሳኔ ጋር የተጣጣመ ሲሆንና ጥያቄውን ላለመቀበል በስምምነት ካልወሰነ በስተቀር የተሰጡ ጥቅሞች ወይም ሌሎች የስምምነቱ ግዴታዎችን ለማገድ ፍቃድ ሊሰጥ ይችላል።

አንቀጽ 26

ወጭዎች

- 1. የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ በአፍሪካ ህብረት የገንዘብ ህጎችና ደንቦች መሰረት የፓነል አባላት፤ ገላጋዮችና ኤክስፐርቶችን ክፍያና ወጭዎችን ይወስናል።
- 2. የፓነል አባላት፤ ገላጋዮችና ኤክስፐርቶች ክፍያና የጉዞና የመቆያ ወጭዎቻቸው በእኩል ወይም የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ በሚወስነው ድርሻ መሰረት በአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖች ይሸፈናል።
- 3. የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገን ሌሎች ከሂደቱ ጋር የተገናኙ ወጭዎችን የአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ በሚወስነው መሰረት ይሸፍናል።
- 4. የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖች የፓነሉ አባላትን ወጭ ድርሻቸውን ፓነሉ በሚመሰረትበት ወይም አባላቱ በሚሰየሙበት ጊዜ በፅህፈት ቤቱ እንዲያሰይዙ መደረግ ይኖርበታል።

አንቀፅ 27

ስለግልግል ዳኝነት

1. የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖች በስምምነት ወደ ግልግል ዳኝነት ሊሄዱና የግልግል ዳኝነቱን ስነስርአት በስምምነት ሊወስኑ ይችላሉ።
2. በዚህ አንቀፅ መሰረት አለመግባባታቸውን ወደግልግል ዳኝነት የወሰዱ የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖች ያንኑ ጉዳይ በተመሳሳይ ጊዜ ወደ አለመግባባቶች መፍቻ አካሉ መውሰድ የለባቸውም።
3. የአለመግባባቱ ተሳታፊ ወገኖች ወደግልግል ዳኝነት ለመሄድ ያደረጉትን ስምምነት ለአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ ማሳወቅ አለባቸው።
4. ሶስተኛ ወገኖች የግልግል ዳኝነቱን ሊቀላቀሉ የሚችሉት የግልግል ዳኝነቱ ተሳታፊ ወገኖች ሲስማሙ ብቻ ነው።
5. የግልግል ዳኝነቱ ተሳታፊ ወገኖች በግልግሉ ዉጤት መገዛት ይኖርባቸዋል። የግልግሉ ዉጤትም እንዲያስፈፅመው ለአለመግባባቶች መፍቻ አካሉ መታወቅ አለበት።
6. አንደኛው ወገን ለመተባበር ፈቃደኛ ካልሆነ ቅሬታ አቅራቢው ወገን ለዉሳኔ ጉዳዩን ወደ አለመግባባቶች መፍቻ አካሉ መውሰድ ይኖርበታል።
7. የግልግል ዳኝነቱ ዉጤት በዚህ ፕሮቶኮል አንቀፅ 24 እና 25 መሰረት አስፈላጊው ለውጥ ተደርጎበት መፈፀም አለበት።

አንቀፅ 28

ስለ ቴክኒካዊ ትብብር

1. በስምምነቱ አባል ሀገር ጥያቄ መሰረት ፅህፈት ቤቱ ከአለመግባባቶች አፈታት ጋር በተገናኘ ተጨማሪ የህግ ምክርና ርዳታ ሊሰጥ ይችላል። ይሁንና እርዳታው የጽህፈት ቤቱን ቀጣይ ኢወገንተኛነት ባረጋገጠ መንገድ መሆን አለበት።
2. ጽህፈት ቤቱ የስምምነቱ አባል ሀገራት በአለመግባባቶች መፍቻ መንገድ ላይ አቅም እንዲገነቡ ለማድረግ በአለመግባባቶች መፍቻት ላይ ልዩ የስልጠና ትምህርቶችን ሊዘጋጅ ይችላል።

አንቀፅ 29

የጽህፈት ቤቱ ሃላፊነቶች

1. ጽህፈት ቤቱ በተለይ በመታየት ላይ ያሉትን ጉዳዮችን ህጋዊ፣ ታሪካዊ እና ስነስርአታዊ ጉዳዮችን በተመለከተ ፓነሎችን የመርዳት እና የጽህፈት ቤት ርዳታ የመስጠት ሀላፊነት አለበት።
2. ጽህፈት ቤቱ በዚህ ፕሮቶኮል መሰረት የፓነሎችን ምስረታ ያመቻቻል።

- 3. በዚህ ፕሮቶኮል አንቀጽ 28 የተዘረዘሩትን ተግባራት ለማከናወን ጽህፈት ቤቱ የፓኒሉን አባላት ለማገዝ በአለም አቀፍ ንግድ ህግ ሰፊ ልምድ ያላቸውን ኤክስፐርቶች መጠቀም ይኖርበታል።
- 4. ጽህፈት ቤቱ በዚህ ስምምነት የተደነገጉና ይህን ፕሮቶኮል የሚያግዙ ሌሎች ተግባራትን እና ሀላፊነቶችን ማከናወን አለበት።
- 5. ጽህፈት ቤቱ ከ/ወደ አለመግባባቶች መፍቻ አካሉ እና የስምምነቱ አባል ሀገራት ለሚመጡ እና ለሚሄዱ ማስታወቂያዎች ሀላፊነት አለበት።

አንቀጽ 30

የአተረጓጎም ስርአቶች

ፓኒሉና ይግባኝ ሰሚ አካሉ የዚህን ስምምነት ድንጋጌዎች እኤአ የ1969ኙን የቤና የስምምነቶች ህግ ስምምነትን ጨምሮ በአለም አቀፍ ህግ ልማዳዊ የአተረጓጎም ህጎች መሰረት መተርጎም ይኖርባቸዋል።

አንቀጽ 31

ስለማሻሻል

ይህ ፕሮቶኮል በስምምነቱ አንቀጽ 29 መሰረት ይሻሻላል።

ከላይ የተገለጸውን በመመስከር እኛ የሀገርና መንግስት መሪዎች ወይም የአፍሪካ ህብረት አባል ሀገራት ህጋዊ ተወካዮች በአረብኛ፣ በእንግሊዝኛ፣ በፈረንሳይኛና በፖርቱጋል ቋንቋዎች ሁሉም እኩል ህጋዊነት ባላቸው በአራት አሪጅናል ቅጂዎች የተዘጋጀውን ስምምነት በፊርማና በማህተም አረጋግጥናል።

በኪጋሊ እኤአ በማርች 21 ቀን 2018 ዓ.ም ተፈረመ።

